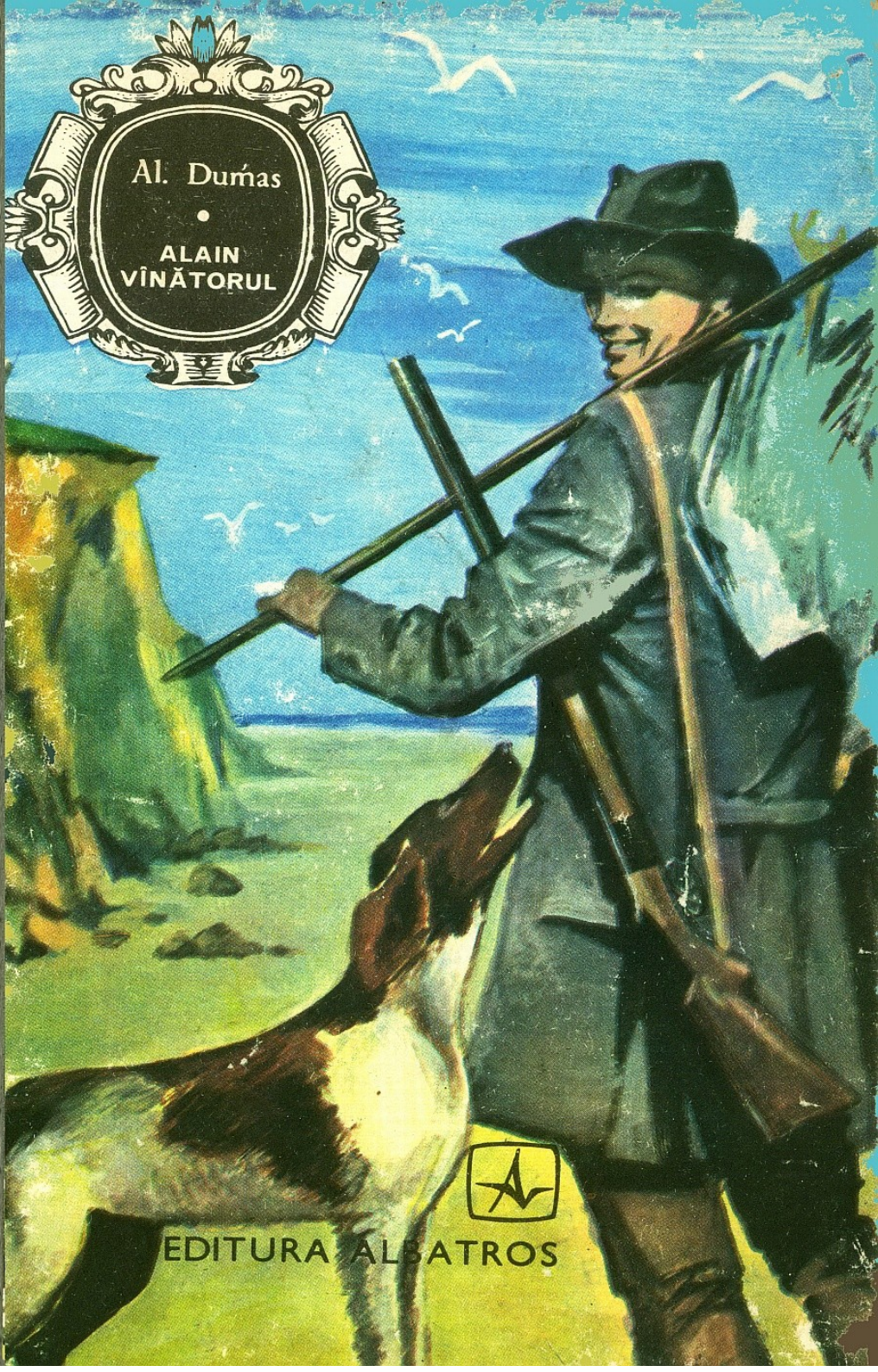
Al. Dumas
ALAIN
VÎNĂTORUL
EDITURA ALBATROS

Alexandre Dumas

ALAIN VÂNĂTORUL

În româneşte de PAULA GĂZDARU

ALEXANDRE DUMAS
LE CHASSEUR DE SAUVAGINE

Coperta de GH. MARINESCU

EDITURA ALBATROS 1977

CUVÂNT ÎNAINTE

În poemul său Don Juan, lordul Byron spunea:

Oh, mare, tu eşti singura dragoste căreia i-am fost credincios!

Mi-am amintit adesea versul poetului englez, în ceasurile de melancolie, atunci când parcă te simţi atras de o forţă tainică şi necunoscută.

Cele mai frumoase versuri ale lui Hugo, cele mai frumoase versuri ale lui Lamartine tot mării îi sunt adresate.

De-aş fi avut norocul să fiu poet ca ei, şi nu un simplu prozator, sunt încredinţat că cele mai pasionante strofe le-aş fi închinat fie Mediteranei, cea cu rochie albastră, fie oceanului, cu mantia lui verde.

Totuşi, ca să fim sinceri, Mediterana nu poate fi socotită drept o adevărată mare; e mai degrabă un lac frumos, cu ţărmuri încântătoare. Dar oceanul, cu fluxul şi refluxul lui, cu valurile ce se desprind din continentul american şi străbat o mie opt sute de leghe sub privirea lui Dumnezeu până să ajungă în Europa, oceanul, care taie ecuatorul în două, care scaldă cei doi poli, iată adevărata mare, iată singura oglindă în stare să reflecte faţa Marelui Demiurg.

Aşadar, mie îmi place mai mult, oceanul.

Oare pentru că am dat cu ochii întâi de el? Se prea poate!

Dar am spus-o şi-o mai spun: oricât de melodios ar fi cântecul talazurilor în Golful Baia sau la Agrigento, oricât de duios ar fi murmurul valurilor care mângâie Palermo sau al

lagunei care scaldă Veneţia, în locul molatecei Amfitrita, eu prefer mugetul înfundat al mării dezlănţuite în Golful Doarnenez sau vuietul tânguitor ale Mării Mânecii izbindu-se de stâncile ţinutului Calvados.

De fapt, toată coasta aceea, de la Ostende la Brest, îmi este binecunoscută. Acolo mi-am risipit cele mai frumoase zile ale tinereţii, acolo am adunat cele mai duioase amintiri.

Plaja de la Blankenberghe, ruinele de la Arques, stâncile de la Etretat, falezele de la Le Hâvre, dunele de la Courseule, recifele de la Saint-Malo, landele de la Plougerneau, toate îmi sunt la fel de binecunoscute ca şi câmpiile şi pădurile ţinutului meu natal. Am umblat de-a lungul acestui ţărm cu puşca la umăr, fie într-o bărcuţă ce mă legăna pe valuri, atunci când porneam la vânătoare de pescăruşi şi de goelanzi, fie mărşăluind pe coastă, unde îmi veneau parcă într-adins în bătaia puştii raţele sălbatice.

Ah, unde sunt zilele de la Trouville, când scriam Carol al VII-lea şi Richard Darlington!

Ah, unde sunt nopţile de la Luc, când priveam de pe celălalt mal farurile din Le Hâvre, sclipind ca două stele!

Amintiri din tinereţe, de clipe fericite, faruri mai luminoase decât farurile din Le Hâvre; ori de câte ori privesc în urmă, voi îmi luminaţi negura trecutului; şi vai! de câte ori, sătul de prezent, nesigur de viitor, nu m-am întors şi nu mă voi întoarce către voi?

Oamenii care s-au consacrat lucrărilor spiritului simt uneori imboldul, necunoscut celorlalţi semeni ai lor, de a-şi limpezi sufletul şi de a-şi împrospăta imaginaţia. Este imboldul către singurătate şi tăcere.

Pe pereţii unei chilii din mânăstirea Grande-Chartreuse am citit odată această cugetare:

„În singurătate, natura vorbeşte cu sufletul omului; în tăcere, omul vorbeşte cu sufletul naturii.”

Cine altul decât poetul ar putea simţi mai adânc nevoia acestei tainice comunicări?

Şi care este cea mai tainică dintre singurătăţi?

Aceea a valurilor.

Dintre toate tăcerile, care e cea mai grăitoare?

Aceea a mării.

De câte ori nu mi s-a întâmplat ca, fără o anume pricină, fără să pot da măcar o explicaţie raţională plecării mele, să părăsesc pe neaşteptate Parisul şi să alerg să ocup un loc într-o diligenţă sau într-un vagon de tren, strigând:

— La Dieppe! La Le Hâvre! La Trouville! Sau la Délivrande!

Mă duceam la marginea mării să regăsesc nepreţuita mea singurătate; mă duceam să-i cer mării poetica ei linişte; mă duceam s-o rog să asculte ce aveam să-i spun, s-o întreb dacă nu avea ceva să-mi răspundă.

Şi de fiecare dată mă întorceam mai puternic; adunasem infinitul în suflet, nemărginirea în imaginaţie.

*

* *

Era într-o seară, la Bruxelles.

Ne aflam trei în jurul unei mese; Cherville, Noël Parfait şi eu. Pe masă era întinsă o hartă a Franţei. În ajun fuseserăm patru la aceeaşi masă. Cel care lipsea acum era Victor Hugo. Îl însoţiserăm de dimineaţă la Anvers; la ora unu l-am îmbrăţişat, iar el s-a urcat pe un pachebot care pleca spre Anglia; după un sfert de ceas dispăruse după o cotitură a fluviului Escaut.

Citiţi în Les contemplations *minunatele versuri pe care mi le-a scris în amintirea clipei când am încetat să ne mai vedem...*

Ne-am întors la Bruxelles, copleşiţi de tristeţe.

Necunoscut e drumul exilului. Îndată ce proscrisul dispare după deal, la cotitura drumului sau la întorsura fluviului, nimeni nu poate şti unde se duce sau dacă o să se mai întoarcă vreodată.

Aşadar, în jurul mesei la care fuseserăm în ajun patru, acum nu mai eram decât trei şi, aplecaţi deasupra hărţii întinse, căutam insula Jersey.

Într-acolo se îndrepta prietenul nostru.

Am rămas vreme îndelungată cu degetul apăsat pe unul din cele trei puncte care alcătuiau triunghiul insulelor britanice; degetul îmi alunecă apoi peste departamentul Mânecii şi se opri pe linia care-l desparte de departamentul Calvados.

Atunci mi se redeşteptă dintr-o data una dintre amintirile despre care am vorbit şi mă purtă cu zece ani în urmă.

— De-ar avea parte dragul nostru Victor de vreme mai bună pe drumul de la Londra la Jersey, decât am avut eu când am călătorit de la insulele Saint-Marcouf la Grand-Camp.

— De la Saint-Marcouf la Grand-Camp? repetă Cherville. Ai făcut drumul de la insulele Saint-Marcouf la Grand-Camp?

— Da.

— Şi când asta?

— Stai să mă gândesc... Cred că era prin 1842.

— Şi ce naiba ai căutat acolo?

— Mi-ar fi tare greu să-ţi spun... O călătorie fără un scop anume, cum fac eu uneori când mă simt trist şi obosit. Numai că aceea era cât pe-aci să fie ultima.

— Te-a prins vijelia?

— Exact. între bancul Vays şi gurile Virei.

— Nu-i un loc prea plăcut; trece un curent păcătos pe-acolo...

— Îl ştii?

— Îl pot socoti propriul meu duşman; l-am străbătut înot de vreo zece ori.

— Ei bine, ne-a târât într-una spre coastă, dar până la urmă tot ne-a azvârlit; şi, pe cinstea mea, de n-am fi întâlnit un om de treabă care să ne adăpostească în coliba lui, aş fi petrecut noaptea sub cerul liber. Eram atât de ostenit, că nu m-aş fi încumentat să pornesc nici spre Maisy, nici spre Geffósse, nici spre Cardonville.

— În căzul ăsta, ştiu unde aţi dormit; aţi dormit la Gabion.

— Întocmai!... Ai stat cumva prin partea locului, de-i cunoşti fiecare piatră?

— Tatăl meu îşi avea proprietatea la o depărtare de câteva leghe, între Trévières şi Balleroy. Bărbatul despre care vorbeşti trebuie să fi avut cu el, pe vremea aceea, un băiat cam de zece-doisprezece ani.

— Ai dreptate, mi-aduc aminte; o biată fiinţă plăpândă şi palidă, ce părea prea slabă pentru mediul aspru în care trăia.

— Aşa-i, îl chema Jean-Marie... Dar nu la fel arăta şi gazda noastră; ce mai flăcău voinic era vânătorul acela de păsări de apă!

— Într-adevăr, când l-am întrebat cu ce se îndeletniceşte, dat fiind că nu ne-am putut face o părere după diferitele obiecte din casa lui, ne-a răspuns că este vânător de păsări de apă. De teamă să nu-i par chiar un ageamiu, fiind eu însumi vânător, n-am îndrăznit să-i cer lămuriri amănunţite asupra acestui fel de vânătoare. De altfel, omul ne-a oferit cu dragă inimă ospitalitatea, atât cât îngăduia sărmana lui colibă. Mi-a propus chiar să dorm în patul lui sau, dacă

vreau, în hamacul uceniculuisău; n-am vrut să primesc şi m-am culcat pe o grămadă de fân proaspăt. Acesta a fost patul în care am dormit cel mai dulce somn din viaţa mea, deşi l-am împărţit cu un dulău care, socotindu-mă probabil prieten, s-a întins nepoftit lângă mine.

— Da, am cunoscut dulăul, ca şi pe stăpânul lui! Era un câine frumos pe care-l chema Pavilion.

— Dar pe stăpânul lui cum îl chema?

— Prin partea locului nu i se spunea altfel decât vânătorul de păsări; dar numele lui adevărat era Alain Montplet. Povestea acestui bărbat e un adevărat roman.

— Am bănuit. Era în el ceva sălbatic şi blând în acelaşi timp, care vădea o fire neobişnuită, dar n-am îndrăznit să-i cer să-mi spună povestea lui.

— Pe vremea când l-ai cunoscut nu era decât pe jumătate împlinită, astfel că nu ţi-ar fi trezit decât interesul trunchiat al unei cărţi fără deznodământ. Abia după aceea s-au precipitat întâmplările şi a luat sfârşit romanul lui Alain Montplet.

— Deci foloseşti din nou cuvântul roman!

— Oh, dragă prietene, dacă prin roman înţelegi ceva asemănător urzelii de aventuri din Regina Margot, Contele de Monte Cristo *sau* Cei trei muşchetari*, eşti departe de adevăr. Dar dacă te gândeşti la romane ca* Pauline, Pastorul din Ashbourn*, atunci mai vii de-acasă.*

— Dragul meu, în privinţa asta, gândim la fel. După mine, se poate vorbi de roman oriunde există o ciocnire între un om şi alt om, între o pasiune şi altă pasiune. Am scris romane într-un volum, în cincizeci de pagini sau chiar într-un capitol, şi poate că nu acestea sunt cele mai proaste dintre romanele mele.

— De m-aş pricepe la scris, mi-ar plăcea să-ţi trimit într-o bună zi povestea lui Alain Montplet de la A la Z, de la cap la coadă, şi ai vedea că nu te-am minţit.

— Ar fi bine s-o faci.

— Se prea poate.

— Şi când voi primi manuscrisul?

— Ah, dragă prietene, eu nu am deprinderea scrisului, ca dumneata. O dată la opt zile, când fac socotelile cu spălătoreasa, trebuie să-mi pierd două ceasuri. Am să aştern povestea în timp, cu mintea limpede şi, când va fi gata, pusă la punct până la ultima virgulă...

— Ce-ai să faci?

— După toate probabilităţile, o voi azvârli pe foc şi-ţi voi trimite aceste câteva rânduri:

„Dragă Dumas, de bună seamă că nu m-am născut scriitor”.

— Nu cumva să faci o asemenea prostie, Cherville, că mă obligi să-ţi deschid proces pentru daune. Îţi las un răgaz de apt zile, o lună, un an, doi ani; dar să ştii că mă bizui pe Alain Montplet!

Zâmbind, Cherville îşi plecă privirea; apoi, după o clipă de tăcere, îşi înălţă ochii spre mine şi spuse:

— Pe cinstea mea, am să mă mai gândesc.

Orologiul bătu ora unsprezece. La Bruxelles, ora unsprezece este o oră târzie. După ce numără bătăile pendulei, Cherville îşi cercetă ceasul. Ceasul şi pendula arătau la fel.

— Unsprezece! spuse el, aproape speriat. Ce-o să zică proprietăreasa mea?... O să spună că-mi fac de cap.

Apoi, luându-şi pălăria, ne strânse mâna, lui Nöel Parfait şi mie, şi plecă.

*

* *

Din seara în care Cherville mi-a făgăduit să-mi trimită povestea vieţii lui Alain Montplet, ori de câte ori îl întâlneam, nu pierdeam prilejul să-i spun:

— Ce se-aude cu romanul meu?

Şi de fiecare dată când îi adresam această întrebare, Cherville îmi răspundea fără să clipească:

— Lucrez la el.

Din păcate, în ziua în care am aflat că au fost interzise o serie de scrieri de-ale mele, ca: Memorii, Isaac Laquedem, Tinereţea lui Ludovic al XlV-lea, Tinereţea lui Ludovic al XV-lea, *am părăsit oraşul Bruxelles şi am plecat la Paris, să văd dacă nu mă vor aresta şi pe mine. Cărţile şi piesele mele au rămas interzise, dar pe mine nu m-au arestat. Continuai deci să-mi exercit meseria de romancier şi poet; aspră meserie, v-o jur, mult mai aspră decât oricare alta! Meserie în care imaginaţia, această fiică a zeilor, ar trebui să-ţi stea veşnic la dispoziţie, în vreme ce ea pretinde ca tu să stai la dispoziţia ei.*

Or, într-o bună zi, se întâmplă să mă trezesc cu mintea complet goală.

Imaginaţia... – căci avusesem nesocotinţa să mă cufund într-un somn adânc în noaptea care trecuse! – imaginaţia, zic, se folosise de somnul meu şi-şi luase zborul. Şi avea tot dreptul. În ajun îşi plătise cu prisosinţă tributul ajutându-mă să scriu cuvântul sfârşit la prima parte a unui roman în treizeci de volume. Şi atunci, ce credeţi c-am făcut, iscusitul de mine? Mi-am amintit de întâmplarea cu Iepurele bunicului*, pe care mi-o povestise Cherville, într-o seară când se întorsese de la sărbătoarea sfântului Hubert, şi am aşternut-o, la rândul meu, pe hârtie.*

Pe cinstea mea, a ieşit o carte în regulă!

Dar mă frământa un gând: mă aşteptam la împotriviri din partea lui Cherville. Sunt atâţia oameni care s-au inspirat din scrierea mea şi tot ei au ridicat pretenţii; era deci cu atât mai firesc să reclame cel de la care mă inspirasem eu. După cinci sau şase zile de la apariţia ultimei fascicole, am primit o scrisoare cu timbru belgian. Recunoscând scrisul lui Chervillet mi-a trecut un fior prin inimă.

“Aşadar, după săvârşirea crimei, iată şi pedeapsa!”

Mi-am plecat capul; de astă dată mă simţeam într-adevăr vinovat. Am deschis scrisoarea. Nu pot să vă ascund ce mare bucurie am simţit citind următoarele rânduri:

“Scumpul meu Dumas,

Primesc de la Nöel Parfait un volumaş şi, după ce-l sfârşesc de citit, mă cuprinde ruşinea, amintindu-mi de binevoitoarea prefaţă care-l însoţeşte. Comparând opera la care ai avut bunăvoinţa să asociezi numele meu cu povestirea încâlcită pe care ţi-am istorisit-o într-o seară, vei înţelege de ce nu m-am recunoscut şi de ce am rostit, asemenea călătorului care fusese mânjit cu negreală în timpul somnului:

— Ia te uită, au crezut că mă trezesc pe mine, şi, când colo, au trezit un negru!

Numai că la mine lucrurile s-au petrecut invers: din negru, am devenit alb.

Pe scurt, lectura povestirii Iepurele bunicului *mă îndatorează şi-mi dă îndrăzneala să-ţi fac o rugăminte.*

Încep cu datoria; aceasta, spre deosebire de ceea ce reprezintă de obicei, este pentru mine plăcută şi uşoară. În primul rând, îţi mulţumesc, dragă Dumas, îţi mulţumesc sincer, din inimă şi, îngăduie-mi s-o spun, cu multă prietenie!

În drumul pe care-l străbaţi ai întâlnit multă nerecunoştinţă. Oricât ar părea de nepotrivit să dai

garanţie pentru simţăminte viitoare, recunoştinţa mea socoteşte că poate să anticipeze, şi o face. Cred că e prea vie şi caldă pentru a se răci cu timpul sau a fi roasă de carii, şi cutez a-ţi făgădui că raza de soare pe care ai lăsat-o să cadă pe un pământ atât de sterp, chiar dacă nu va face să crească fructe bogate şi frumoase, nici nu va înmulţi spinii şi mărăcinii, care-ţi însângerează şi-ţi sfâşie de obicei, în astfel de împrejurări, degetele.

Iată acum şi rugămintea:

Continuă, dragă Dumas, să acorzi sprijinul tău binevoitor bunului tău prieten exilat, care n-a făcut nimic pentru a-l merita şi care astăzi se simte mândru de el din mai multe motive.

Primeşte, dragă Dumas, expresia celor mai înalte sentimente,

G. de CHERVILLE

P.S. Ţi-aduci aminte de Gabion, unde ai petrecut o noapte pe timp de furtună în 1842; ţi-aduci aminte de Alain Montplet, care te-a găzduit; ţi-aduci aminte de ucenicul lui, Jean-Marie, şi de câinele său, Pavillon; în sfârşit, ţi-aduci aminte că am făgăduit să-ţi scriu povestea acelei mici lumi, romanul acelui umil colţ de pământ? Atenţie... păzeşte-te, că vine!”

*
* *

Într-adevăr, după trei sau patru zile a sosit.

Era un manuscris, cu scriitura aceea fină şi elegantă pe care o recunoscusem pe plic. Era intitulat Alain vânătorul*; numai că lipsea căciula pe â; am pus-o eu.*

E singurul lucru pe care l-am făcut la această operă. Veţi recunoaşte, dragi cititori, că, mai modest decât atâta, n-aş putea fi.

ALEX. DUMAS

13 noiembrie 1857

I

O EDUCAŢIE CARE LASĂ DE DORIT

Oricât de grozave ar fi fluviile Franţei atunci când le comparăm, nu cu fluviile din America şi India, ci cu alte cursuri de apă ale Europei, după cum spuneam, oricât de grozave ar fi fluviile Franţei prin transparenţa şi bogăţia apei, prin pitorescul malurilor, farmecul meandrelor sinuoase şi accidentate, cred că nici Sena, fudulă că spală temelia capitalei lumii, nici Loara, bucuroasă că stropeşte grădina Franţei, nici Garona, mândră că poartă la fel de multe vapoare ca şi marea, nici Ronul, uimit că oglindeşte în apele lui ruine ce ar putea fi luate drept vestigii romane, nici unul din aceste fluvii n-ar putea să se ia la întrecere cu Vira, un fluviu destul de modest, despre care locuitorii de pe coasta normandă spun că e numai un râu uricios, deşi sorb apa lui la fel cum sorb cidrul.

Normanzii nu ştiu că, din punct de vedere geografic şi gramatical, orice curs de apă, oricât de mic i-ar fi debitul, are dreptul la numele de fluviu atunci când se varsă în mare.

Italienii n-ar fi în stare să minimalizeze într-atâta când vorbesc despre Arno al lor. Ei au câte o expresie deosebită pentru fluvii, oricât de mari sau de mici ar fi ele. *Fiume*, dacă e mare; *fiumicello*, dacă e mic.

Aşadar, Vira este un fluviu, după cum spun geografii, nu un râu, cum zic normanzii.

Trebuie totuşi să mărturisesc, cu toată simpatia mea pentru fluviul căruia încerc, prin aceste rânduri, să-i restabilesc poziţia la care are dreptul, ca multe alte lucruri de pe lumea asta, ca numeroase femei frumoase şi oameni de seamă, revoluţii şi tragedii, în sfârşit, ca şi confraţii săi mai mari, Ronul şi Rinul, că aproape de vărsare, Vira are o înfăţişare nedemnă de cursul său superior.

Se naşte din acelaşi loc de unde, dacă ar fi să dăm crezare cercetărilor arheologice ale fraţilor Parfait, s-a născut şi vodevilul, adică din valea Virei, umbrită la izvoare de încântătoarea pădure Saint-Sever. Apoi, după ce-şi plimbă, pe o întindere de douăzeci şi cinci de leghe, apele cristaline printr-o albie de stânci întunecate şi un culcuş de nisip auriu şi alge verzi, după ce împroaşcă mănunchiuri de perle ce scânteiază în soare peste douăzeci de cascade, după ce pune în mişcare patriarhala moară a lui Olivier Basselin, dintr-o dată, la câteva leghe mai sus de Saint-Lô, prin dreptul comunei Isigny, renumită pentru untul său fără egal, Vira se cufundă într-o mlaştină netedă şi mocirloasă, transformându-se în ceva asemănător canalului Ourcq. De aici înainte dispare brâul de câmpii înverzite şi smălţate de flori; nu mai vezi stâncile împurpurate cu flori de digitală, nici panaşele fagilor cu trunchiuri netede, aceste vlăstare puternice ale crângurilor. Gata! Sărmanul fluviu, ruşinat de nenorocul lui, pare că vrea să ia calea-ntoarsă. Acum nu mai curge, merge la pas. Apele lui vioaie şi jucăuşe, în care nimfele de pe mal îşi spălau picioarele sprintene şi părul bălai, apele lui vioaie şi jucăuşe, ce îngânau mii de şoapte săltând peste pietricele, în vreme ce păsărelele cântau mii de cântece, zbenguindu-se prin tufişuri, apele lui vioaie şi jucăuşe, pierzându-şi culoarea de purpură şi azur, la fel cum pier culorile de pe chipul italiencelor din mlaştina Pontini, sub sărutul aspru şi muşcător al frigurilor, se târăsc

posomorite peste un strat de turbă ce le colorează, în vineţiu, refuzând să reflecte imaginea trestiilor gălbui ce răsar pe malurile pustii.

Din fericire, nu departe de acolo, se află oceanul, părintele fluviilor, cum îl numea Homer, acest ocean de înţelepciune; din fericire, după cum spuneam, nu departe de acolo, oceanul vine în întâmpinarea nenorocosului fluviu, îi întinde braţele, îl primeşte la sânul lui şi-l poartă în nemărginire, aşa cum moartea se înduioşează de suferinţele unui copil bolnav şi-l trece în neant.

În prezent, la o leghe sau două mai sus de gurile Virei, pe malul drept, se află un sat, aşezat la fel ca toate satele de pe coasta normandă chiar la marginea plajei, astfel încât, pe timpul fluxului, valurile scaldă temelia caselor.

Satul acesta se numeşte Maisy.

Cam la un kilometru înainte de intrarea în Maisy, venind dinspre Isigny, se zăreşte o mică fermă, al cărei acoperiş de paie şi ziduri din cărămidă sunt pe jumătate ascunse într-un desiş de ulmi şi carpeni, ce alcătuiesc un buchet asemănător unei insule de verdeaţă pe câmpia netedă, întunecată iarna, verde primăvara, gălbuie pe timpul verii.

Ferma aceasta se numeşte *Cochardière*.

În 1818, ea aparţinea lui Jean Montplet.

Să spunem câteva cuvinte despre Jean Montplet, tatăl lui Alain Montplet.

Jean Montplet îşi agonisise el însuşi averea şi se şoptea că agoniseala lui se ridica la vreo trei sute de mii de franci. La început, Jean Montplet se îndeletnicea cu înfieratul vitelor. Cu timpul ajunsese negustor de vaci, apoi fermier. Dat fiind că marfa lui îi punea la îndemână îngrăşăminte din belşug, iar îngrăşămintele îi produceau vaci grase, izbutise să se îmbogăţească repede şi uşor.

Alain Vânătorul

Bogăţia nu înseamnă fericire, spun milionarii, ca să mai potolească invidia firească a celor săraci. Jean Montplet nu era de aceeaşi părere. Jean Montplet era cel mai bogat om din Maisy şi totodată cel mai fericit din întreg ţinutul, prezent la toate târgurile normande, călare pe un căluţ straşnic; domina toate pieţele, unde aprecierile lui determinau preţul grânelor; el şi calul lui erau bine primiţi în orice han, unde bărbatului i se oferea cel mai bun cidru, iar animalului cel mai bun fân şi ovăz; vorbea cu îndrăzneală în consiliul comunal, unde glasul lui era ascultat şi părerile îi erau luate în seamă. Iubit de cei săraci, cu care ciocnea paharul, la fel de bucuros ca pe vremea când bătea drumurile cu piciorul, mânând vacile altora; respectat de cei bogaţi, faţă de care ştia să-şi arate la timpul potrivit un colţ din căptuşeala aurită a hainei grosolane pe care o purta, Jean Montplet mărturisea el însuşi că nimic nu-i lipsea ca să trăiască fericit.

Dar facem o greşeală: în 1818 – uitasem că am început povestirea cu acest an – în 1818 îi lipsea un moştenitor, pe care doamna Montplet, cu toată bunăvoinţa ei şi părerea de rău că această bunăvoinţă rămânea fără urmări, de doisprezece ani refuza cu îndărătnicie să i-l dea.

Dar, spre norocul lui, cerul n-a fost atât de crud, încât să nu-şi desăvârşească opera. În 1819 veni pe lume şi fiul mult dorit. Numai că acesta intră în viaţă în împrejurări dureroase. Naşterea lui a costat-o pe maică-sa viaţa.

Jean Montplet a plâns multă vreme; îşi iubea sincer nevasta. Apoi îşi îndreaptă privirea asupra băiatului, în care părea că retrăieşte biata dispărută. Îşi spuse că, de vreme ce a muncit toată viaţa să strângă avere pentru acest moştenitor, nu era cazul să se odihnească tocmai când Dumnezeu îi dăruise ceea ce şi-a dorit. Se urcă deci în şa şi plecă la târgul din Bayeux, unde încasă o groază de bani pe

o cireadă de vaci din Contentin; astfel, mulţumirea pentru afacerea încheiată, drumurile şi mişcarea începură să-i aline durerea. Timpul desăvârşi restul.

Ah, timpule, fiu înaripat al veşniciei, nu degeaba te-au închipuit poeţii cu o coasă în mână! Culegător nemilos, tu ne coseşti bucuriile ca şi tristeţile, iar omul, acest atom ce se clatină la suflul alergării tale, înţelege, deznădăjduit, că nimic din el nu-i veşnic, nici măcar durerea!

Timpul vindecă deci rana din sufletul lui Jean Montplet.

Alain – aşa fusese botezat tânărul moştenitor de la Cochardière – Alain deveni mângâierea lui Jean Montplet şi, totodată, îndemnul la acţiune. Pentru el bătea negustorul de vite fără încetare drumurile; iar când se întorcea acasă, mângâierile lui copilăreşti îl făceau să nu mai simtă oboseala. Bietul tată se simţea pe deplin răsplătit şi mulţumea cerului în fiecare zi.

Într-atât îşi răsfăţa băiatul, încât îţi făcea şi milă, şi plăcere să-l vezi. Când împlini Alain zece ani, Jean Montplet se gândi la educaţia fiului său.

Asemeni tuturor ţăranilor înstăriţi şi meseriaşilor mai ridicaţi, Jean îşi dispreţuia ocupaţia şi visa pentru fiul său cinstea de a fi bacalaureat, apoi mărirea de a purta toga de magistrat.

Totuşi nu se putea hotărî încotro să-şi călăuzească vlăstarul pentru a înflori la lumina ştiinţei. Dar iată că într-o bună zi, vorbindu-i despre câştigul ce s-ar putea obţine la târgul de vite de la Saint-Lô, un confrate îi pomeni şi despre colegiul din acest oraş. Jean Montplet se gândi atunci să doboare doi iepuri dintr-un foc, adică să cumpere vite şi totodată să-şi ducă băiatul la şcoală. Îşi încălţă jambierele, îl săltă pe Alain pe crupa bidiviului şi merse cu el la colegiu. Copilul se arătă bucuros să rămână acolo, văzând mulţimea de copii de seama lui şi grădina frumoasă în care se jucau

aceştia. Bietul Alain nimerise în timpul recreaţiei şi crezuse că la colegiu joaca se ţine lanţ.

Negustorul de vite plecă la treburile lui, nu mai înainte de a-i fi repetat de o sută de ori directorului, zornăindu-şi gologanii din chimirul de piele, că el nu se zgârceşte la bani, numai şcoala să aibă grijă să scoată din copil un om luminat la minte, ca Hipocrat sau Demostene. Auzise aceste două nume din gura pastorului din Maisy, într-o zi când luaseră împreună masa. Îl întrebase cine erau cei doi domni şi aflase că unul era doctor mare, iar celălalt un mare orator. Numai că uitase să întrebe în ce epocă trăiseră aceştia. Dar, la urma urmelor, puţin îi păsa, de vreme ce amândoi ajunseseră să ocupe în meseria lor o poziţie fruntaşe, aşa cum ocupa şi el printre fermierii şi negustorii de vite de pe coasta Mării Mânecii şi din Calvados.

Dar, vai! Jean Montplet îşi făcuse socotelile fără a ţine seamă şi de fiul său.

Aşa cum am mai spus, copilului îi plăcuse tare mult colegiul pentru că nimerise în timpul recreaţiei. Dar recreaţia se sfârşise şi el a trebuit să intre în clasă. Odată ajuns în faţa tablei negre de stejar şi a băncilor, lucrurile s-au schimbat şi Alain a făcut cunoştinţă cu aspra disciplină şcolară.

De atunci i se păru că timpul e împărţit de o mână nedreaptă: prea puţin pentru plăceri, prea mult pentru muncă. Regulamentul şcolar, normele pedante de conduită impuse de el îl scârbiră repede de învăţătură pe ţărănuşul acesta necioplit, a cărui viaţă fusese până atunci o permanentă şcoală a chiulului şi care, deprins cu zbenguiala pe ţărm, în aer liber, şi cu urcuşurile pe faleză, tânjea după ele.

Din clipa în care plictiseala puse stăpânire pe el, copilul începu să slăbească, culorile frumoase din obraji îi pieriră, îl cuprinse un fel de tristeţe, şi, în această atmosferă încărcată de latină şi greacă, deveni palid şi firav.

Înştiinţat chiar de profesori, Jean Montplet veni să-şi vadă fiul şi rămase îngrozit de starea în care se afla. Cumpăni bine şi ajunse la convingerea că haina neagră îi stătea burghezului la fel de bine ca magistratului roba sau ca şi doctorului halatul alb; dacă norocul va continua să-i surâdă în prezent şi în viitor, aşa cum i-a surâs în trecut, Alain Montplet va avea într-o bună zi o rentă de douăzeci şi cinci de mii de livre pe an, şi, prin urmare, va fi destul de bogat ca să nu aibă nevoie să dea consultaţii ori să semneze reţete.

Aşadar, Alain a fost retras din colegiul de la Saint-Lô şi înapoiat prietenilor lui din Maisy.

O dată ajuns la Cochardière, adică la o depărtare de numai jumătate de kilometru de mare, aflându-se din nou în mediul cu care era obişnuit, în aerul care îi pria, copilul îşi recăpătă buna dispoziţie, culorile din obraji şi puterea de odinioară.

Curând, nimeni din Maisy, ba chiar din Grand-Camp ori din Saint-Pierre-du-Mont, nu se mai putea măsura cu el când se căţăra pe faleză în căutarea cuiburilor de garia; curând îi întrecu pe toţi ucenicii constructori în cioplirea vaporaşelor din lemn, care să plutească prin băltoacele rămase în nisip la vremea refluxului.

Îndeosebi la înot, tânărul Alain făcea progrese uimitoare. Părea că în apa mării se simte la fel de bine ca şi pe uscat. Ai fi zis că-i amfibie, văzându-l cu câtă uşurinţă saltă pe valuri, ca un marsuin, sau că are un aparat respirator deosebit, atât de mult putea să stea cu capul sub apă. Nimic nu-l împiedica, nici frigul, nici vijelia, nici furtuna;

pentru pescarii de pe coastă, devenise un fel de termometru, asemenea unei specii de peşti care sar din apă doar ca să vestească vântul.

Când îl vedea zbenguindu-se pe valuri, lumea spunea:

— Alain e vesel astăzi, marea o să fie agitată.

Succesele dobândite de fiul său la toate întrecerile erau de ajuns pentru a-i satisface bătrânului Montplet mândria de tată; acesta, rotunjindu-şi zi de zi averea, era din ce în ce mai încredinţat că îi va asigura urmaşului său un viitor lipsit de griji, şi se gândea că, fiind bogat, nimeni nu se mai uită dacă eşti învăţat sau nu.

Aşadar, nu-i mai pomeni lui Alain nimic de învăţătură, nici când acesta ajunse la vârsta bărbăţiei, lăsându-l în seama dascălilor pe care ţărmul mării îi punea la dispoziţie fără plată şi care îşi luaseră sarcina să-i desăvârşească talentele despre care am vorbit şi să-l înveţe pe viitorul stăpân al Cochardièrei să strângă bine vâslele, să întindă o plasă, să-şi pregătească cum trebuie undiţa cu momeala potrivită pentru fiecare peşte, de la pietroşel până la scrumbie.

Dar un exerciţiu în care Alain dobândea cele mai bune rezultate era vânătoarea. Ce-i drept, în această artă avea un dascăl de primă mână. Dascălul acesta era moş Gabion, vânătorul de păsări.

Să precizăm mai întâi cine era moş Gabion; apoi să explicăm ce înseamnă să fii vânător de păsări pe coasta oceanului.

Moş Gabion – numit astfel pentru că locuia într-o colibă dărăpănată, aşezată la locul de vărsare al Virei, căreia i se zicea Gabionul – deci, moş Gabion era un bătrân înalt de vreo şase picioare, slab şi uscat, semănând mai degrabă cu un bâtlan decât cu un om. Capul lui, cu fruntea teşită, cu bărbia retrasă şi nasul ascuţit, era aidoma unui cap de pinguin; când alerga, cu trupul aplecat, de-a lungul coastei,

ori când sărea din stâncă în stâncă, după retragerea mareelor, avea înfăţişarea unei păsări de apă, din cele cu picioare lungi, care cutreieră ţărmul, ţopăind din piatră în piatră, să înhaţe peştişorii.

De bună seamă că la început, păsările de pe coastă, raţele sălbatice, sitarii, becaţele, cufundarii, se lăsau amăgite de această asemănare şi, luându-l pe moş Gabion drept o barză uriaşă sau un bâtlan antediluvian, nu se fereau din calea lui. Dar s-au lămurit curând asupra acestei false asemănări şi bietele păsări au sfârşit prin a-şi da seama că, pentru ele, nu există duşman mai aprig decât moş Gabion.

După cum am mai spus-o, moş Gabion era vânător de păsări. Să ne ţinem făgăduiala şi, după ce am arătat cine era moş Gabion – cel puţin ca persoană fizică – să explicăm ce sunt păsările de coastă. Prin aceasta înţelegem tot păsăretul care trăieşte în mlaştini, pe malurile mării sau de-a lungul fluviilor. Raţele sălbatice, găinuşele de apă, fluierarii, lişiţele şi chiar nevinovatele becaţine, urmărite cu atâta înverşunare de vânătorii de la Saint-Denis şi Bougival, fac parte din această categorie.

Vânarea lor pe coasta mării este singura care mai prezintă astăzi primejdii serioase şi singura care poate să-i mai atragă pe cei cu spirit aventurier, pe căutătorii de emoţii tari, care se simt stângaci şi nelalocul lor în viaţa tihnită pe care civilizaţia o înlesneşte oamenilor mai aşezaţi.

Vânătorul nu-şi urmăreşte vânatul numai prin mlaştini; are mai mult de câştigat atunci când îl caută prin scobiturile stâncilor, pe bancurile de nisip ori prin recifurile pe care le întâlnim îndeosebi la gurile fluviilor. Aceste bancuri şi aceste stânci servesc drept adăpost pentru mii şi mii de păsări de apă. Când coboară noaptea, fie că păsările

şi-au petrecut ziua pe ocean, fie că au umblat în căutare de hrană pe cursul râurilor ori prin mlaştinile din interior, sau că fac doar unul din popasurile din timpul migraţiei, şi într-un caz şi în celălalt, ele coboară în stoluri uriaşe pe bancurile şi pe stâncile acestea, de parcă şi-ar fi dat aici întâlnire, alcătuind o mulţime pestriţă, în care genurile şi speciile se confundă adesea.

Dar, oricât de îmbelşugat ar fi acest vânat, este totuşi foarte greu, uneori chiar primejdios, să porneşti în căutarea lui prin nişte nisipuri mişcătoare, urnite din loc la fiecare maree, pe stânci alunecoase, asemenea colţilor unui gheţar, având, ca şi gheţarii, prăpastia dedesubtul lor; şi asta în timpul nopţilor întunecate şi reci ale celui mai păcătos anotimp al anului, fiindcă numai începând din octombrie şi până în aprilie este cu adevărat rodnică vânătoarea păsărilor de apă.

După cele arătate până acum, cititorul îşi va da cu uşurinţă seama ce primejdii are de întâmpinat vânătorul. Oricât ar fi de sprinten, de îndemânatic, de puternic şi îndrăzneţ, el nu trebuie să uite nici o clipă că se află pe un domeniu care aparţine mării, că fluxul se va întoarce după câteva ceasuri şi va acoperi ceea ce a eliberat vremelnic refluxul. Câteva minute de nebăgare de seamă, de visare ori de somn îl pot costa viaţa; fiindcă toată priceperea, toată forţa şi curajul lui vor deveni neputincioase în lupta pe care va trebui s-o dea împotriva apelor furioase ce-şi redobândesc cu neînduplecare terenul, asemenea unui proprietar deposedat pentru un timp de drepturile lui.

În afara primejdiei unei morţi cumplite, există pentru vânător şi urmări mai puţin grave, ca, de pildă: guturaiul, tusea, bronşita, reumatismul, pe care le capătă stând îndelung la pândă, cuibărit în ascunziş pe lângă bălţoace, amuţit de şuieratul vântului şi mugetul valurilor, înţepenit

de umezeala ce-l pătrunde încetul cu încetul, cuprinzându-i trupul până la os, în aşteptarea unei raze de lună care, strecurându-se printre nori, să-i îngăduie să-şi ochească prada, adormită la câţiva paşi de el.

De unde venea moş Gabion? Nu ştia nimeni.

Care era adevăratul său nume? Nimeni n-avea habar.

Poposise acolo într-o zi, cu douăzeci de ani în urmă, venind de prin părţile Marnei, cu puşca pe umăr, însoţit de câinele său flocos. Se instalase la Gabion şi, nici mai mult nici mai puţin decât un vlăstar al familiei Montmorency sau Coucy, îşi luase numele proprietăţii sale.

Şi pentru că nu făcuse nimănui vreun rău, pentru că ziua dormea, iar noaptea vâna, îşi ducea vânatul la negustorul din Isigny, da la care încasa banii, plătind apoi peşin bruma de lucruri pe care şi le cumpăra, nu era nici iubit, nici duşmănit de nimeni şi, până la urmă, localnicii îl lăsară în plata domnului, fără să se mai ocupe de el, după cum nici el nu se ocupa de ceilalţi.

Către acest maestru îl călăuzise pe tânărul Montplet instinctul lui de vânător, de la el învăţase să adaste raţa sălbatică, să nu tragă în sitari decât după ce s-au rotit de trei ori, să nu deschidă focul asupra vreunei păsări de mare decât de la distanţa la care-i poate zări ochii.

II

UN SHYLOCK DE ŢARĂ[1]

Această educaţie, exclusiv materială, nu făcu decât să dezvolte trăsăturile de caracter, oarecum sălbatice, ale eroului nostru; căci cititorul nu s-a îndoit câtuşi de puţin că eroul nostru nu-i altul decât Alain Montplet. El îndrăgi înotul, pescuitul, vânătoarea, cu o pasiune sălbatică, arareori întâlnită în zilele noastre. Aceste îndeletniciri îi umpleau nu numai zilele, ci şi nopţile.

Succesiunea timpului, a ocupaţiilor obişnuite, nu mai exista pentru tânărul moştenitor de la Cochardière. Nu ţinea seama de nimic, nici de vremea mesei, nici de cea a somnului. Mânca atunci când îi era foame, se culca numai dacă simţea nevoia să doarmă şi, în afara celor trei mese îndestulate şi a câtorva ceasuri de odihnă, când se culca pe unde îl apuca somnul, tot timpul şi-l consacra îndeletnicirilor lui preferate. Bineînţeles, despre muncă, nici vorbă.

Alain ştia să scrie şi să citească, şi cu asta basta; învăţase adunarea şi scăderea, dar nu izbutise în ruptul capului să se descurce cu înmulţirea. Nu trebuie să mai adăugăm că împărţirea era pentru el ca un tărâm arctic, total necunoscut şi neexplorat.

Totuşi, cele trei pasiuni între care îşi împărţea tânărul Montplet viaţa nu izbuteau să-i astâmpere firea clocotitoare. Uneori se simţea cuprins de o neliniţte

[1] Personaj principal al piesei lui Shakespeare „Neguţătorul din Veneţia”. (n.t.).

nedefinită, de o tristeţe fără pricină; distracţiile lui obişnuite nu-l mai mulţumeau. I se părea că-i lipseşte ceva în viaţă. N-ar fi putut spune anume ce, pentru că nu ştia nici el.

Trecu prin această nelinişte între şaisprezece şi şaptesprezece ani; odată ajuns la acest prag de vârstă, totul se schimbă.

Statura înaltă a lui Alain, grumazul său puternic, prospeţimea şi cei şaptesprezece ani ai săi făceau din el un flăcău tare chipeş, după gustul celor din partea locului.

Astfel că fetele din Maisy, din Grand-Camp şi din Saint-Lô se grăbiră să-i dezvăluie acest necunoscut, pe care el îl căuta şi ajunsese la vârsta să-l afle.

La optsprezece ani, Alain Montplet era un soi de lovelace[2] al tuturor frumuseţilor cu scufie de bumbac din satele de pe coastă. Aşa stând lucrurile, el nu se mai mulţumi doar cu fetele din Maisy, Grand-Camp ori Saint-Lô, trecu la cele din Cambe, Formigny Trévières şi-şi extinse isprăvile amoroase până la Délivrande.

Avea pe atunci înfăţişarea unui tânăr frumos, nici ţăran, nici orăşean, din cei pe care-i întâlnim adesea prin târguşoare sau oraşe, hoinărind în cămaşă sau bluză de marinar, prin cârciumi, cafenele sau pe străduţele din jurul acestora, la fel cum hoinăresc tinerii aristocraţi din Paris, înmănuşaţi şi cu ţigara între buze, pe asfaltul bulevardelor şi prin iatacurile din cartierul Breda.

Dacă am folosit epitetul de lovelace – căci numele eroului lui Richardson a devenit un epitet – aşadar, dacă am folosit epitetul de lovelace, pe care l-am alăturat de numele lui Alain, să nu vă închipuiţi cumva că dragostea i-ar fi lustruit

[2] Lovelace – erou al romancierului englez Richardson, care, într-o anumită epocă, definea tipul seducătorului lipsit de scrupule. (n. t).

aspectul exterior, i-ar fi şlefuit purtările sau că i-ar fi îmblânzit firea.

Nici vorbă, dragostea care putea fi întâlnită în mediul lui Alain Montplet nu era în stare să înfăptuiască astfel de schimbări; nu, flăcăul de la Cochardière nu primise de la Venus, asemenea lui Faun, mireasma moleşitoare şi parfumată care a însemnat nenorocirea arzătoarei Sapho[3]. El reprezenta mai degrabă frumuseţea primitivă; era puternic ca un Hercule, iar ceea ce căuta sau cerea el, ceea ce primea în urma căutărilor şi a cererilor sale, nu era dragostea propriu-zisă, nu erau sentimentele care fac să se contopească două inimi; era doar satisfacerea poftelor trupeşti.

Îşi împărţea timpul între aceste plăceri, pescuitul cu moş Hénin – despre care vom avea prilejul să vorbim mai târziu – şi hoinărelile prin mlaştina Virei ori printre stâncile răspândite în golful Vays.

Se înţelege de la sine că, în dragostea lui neţărmurită pentru fiul său, Jean Montplet îşi desfăcea băierile pungii, pe măsură ce creşteau nevoile copilului devenit flăcău. Dar, în curând, aceste nevoi ajunseră să se transforme în risipă. Apoi risipa deveni atât de mare, încât începu să-l înspăimânte pe Jean Montplet. Încercă să-l mustre cu blândeţe, dar tânărul, obişnuit din fragedă copilărie să facă numai ce-l tăia capul, nu-l luă câtuşi de puţin în seamă.

După partidele de vânătoare, pescuit sau de înot, la care îi poftea pe toţi prietenii lui, îşi asuma în continuare rolul de gazdă şi la cârciumă, ori golea barăcile negustorilor de pe la bâlciurile din împrejurimi, atrăgându-şi astfel simpatia fetelor frumoase din departamentele Mânecii şi Calvados.

[3] Autorul face aluzie la o legendă în care este vorba de iubirea neîmpărtăşită a poetei Sapho din Lesbos pentru frumosul Faun. (n.t.).

Dar prietenii lui din Maisy, din Geffosse ori din Saint-Pierre-du-Mont îşi câştigau pâinea muncind din greu, astfel că nu aveau totdeauna timp de pierdut şi, adesea, refuzau să-l ajute să-şi ducă povara leneviei. De aceea, la fel cum bătuse drumurile în căutarea fetelor frumoase, Alain porni să-şi caute tovarăşi de petrecere la Isigny, Balleroy ori tocmai la Bayeux, unde îşi găsea prieteni de pahar printre micii funcţionari, comis-voiajori, gata oricând să lase baltă slujba când era vorba să tragă un chef.

Dar, dacă societatea acestor domni era plăcută, trebuie să recunoaştem că era şi foarte costisitoare. Tot oferind mereu ospeţe, care se încheiau întotdeauna cu partide de jocuri de noroc, izbuti să-l scoată din fire pe tatăl său. Începu atunci să facă datorii, pe care nici nu se gândea să le plătească. Creditorii aşteptară un timp, socotind că, de nu plăteşte fiul, într-o zi sau alta îi va despăgubi Montplet-tatăl; până la urmă, sătui să tot aştepte zadarnic, merseră la Cochardière să-şi ceară drepturile.

La început, neştiind ce avalanşe de datorii îl aşteaptă, Jean Montplet achită notele fără multă împotrivire. Creditorii plătiţi le spuseră confraţilor neplătiţi cum izbutiseră să-şi recapete banii, şi atunci începu un permanent du-te-vino între Cochardière şi oraşele şi satele din vecinătate.

Oricât de mare ar fi dragostea unui părinte pentru fiul său, dacă părintele este normand, dragostea este înlocuită aproape întotdeauna de raţiune, când este vorba de bani. Jean Montplet nu făcea nici el excepţie; şi, ca să reteze scurt pretenţiile de acest fel, publică în ziarul departamental că oricine e liber să acorde credit sau să-i împrumute bani lui Alain Montplet, dar că pe viitor, el, Jean Montplet, nu va recunoaşte şi, mai ales, nu va plăti nici o

datorie contractată de fiul său. Procedeul era drastic, dar rămase fără efect.

În materie de camătă, există anumiţi indivizi clarvăzători care, în privinţa copiilor din familiile înstărite, îşi spun că, dacă tatăl nu plăteşte în timpul vieţii, rămâne după moartea lui moştenirea. Aceştia se pricep atât de bine să-ţi socotească dobânda la dobândă, încât amânarea plăţii nu poate decât să-i bucure.

Alain, care în cei trei ani de trândăvie şi huzur se obişnuise să cheltuiască pentru distracţii mult mai mult decât suma lunară primită de la tatăl său, nu înţelese să se resemneze; mai mult chiar, se răzvrăti împotriva acestuia. Porni în căutarea unui binevoitor, de felul celor la care ne-am referit şi, din nefericire, nu întârzie să-l găsească. Omul în cauză se afla chiar în Maisy, adică foarte la îndemână. Acest cămătar se numea Thomas Langot şi nu era altul decât băcanul satului.

Să ne oprim puţin asupra lui Thomas Langot, care va juca un rol important în povestirea noastră.

Thomas Langot era ultimul născut dintr-o familie de pescari din Saint-Pierre-du-Mont. Dacă natura îl defavorizase pe plan social, nu se poate spune că s-ar fi arătat mai darnică în ceea ce priveşte înfăţişarea lui. Era slab, rahitic şi şchiop; avea un picior îndoit înlăuntru, de la genunchi, astfel că, atunci când mergea, părea că vrea să descrie un semicerc şi izbutea anevoie să meargă în linie dreaptă şi să ajungă la ţintă. Din pricina slăbiciunii şi a infirmităţii lui, a avut o copilărie tare chinuită, într-o lume în care se pune preţ îndeosebi pe puterea fizică.

Persecutat de tatăl său, care nu vedea în el decât o gură în plus de hrănit; de fraţii săi, pe care-i spiona, nefiind în stare să se joace cu ei; batjocorit de copiii din sat, pe care nu-i putea urma decât de la distanţă şi care-l strigau

Şontorogul, poreclă ce i-a rămas toată viaţa, tânărul Langot se alese din aceste suferinţe timpurii cu un caracter deformat, viclean şi pizmaş, dar şi cu hotărârea îndârjită de a face avere pentru a scăpa astfel de persecuţie, de ruşine şi batjocură, tovarăşi nelipsiţi ai celui slab pe lumea asta.

La cincisprezece ani, având numai două monede de cinci franci în buzunar porni spre Paris, fără să-l sperie nici depărtarea, nici infirmitatea. Cum de a ajuns până acolo? Dumnezeu ştie! Pe jos, cu căruţa, călare pe cai de schimb, hrănindu-se cu pâine şi apă, cerşind un adăpost pentru noapte. A cheltuit atât de puţin pe drum, încât, la intrarea în marele oraş, din cei zece franci îi mai rămăseseră opt.

Îndeplinind, rând pe rând, munca de negustor ambulant, de comisionar, de lustragiu, de strângător de mucuri de ţigară şi bilete de tramvai, el adună, bănuţ cu bănuţ, suma de o sută de franci, pe care se gândea s-o aşeze la temelia mult râvnitei bogăţii. Înarmat cu această sumă, îşi scoase o autorizaţie şi se apucă de negoţul cu haine vechi. Lăcomia lui de ţăran din Auvergne, grefată pe şiretenia normandă, îl ajută atât de bine în această meserie, încât ajunse foarte repede mai iscusit decât toţi confraţii săi.

I-au folosit mult şi observaţiile lui îndelungate asupra psihologiei omeneşti. Avea darul să pătrundă dincolo de indiferenţa pe care încercau s-o arate vânzătorii ce-i prezentau marfa şi să citească în sufletul acestora neliniştea mizeriei ori setea de plăceri. Foame ori pasiune, el trăgea foloase din orice. Se juca senin cu suferinţele clienţilor săi, ca mâţa cu şoarecele sau ca eretele cu ciocârlia. Era şi el un Shylock, de proporţii reduse, şi, asemenea neguţătorului din Veneţia, despre care nici nu auzise, îi plăcea să se distreze pe seama acestora, să le smulgă tainele, fără a adăuga un sfanţ la preţul pe care era hotărât să-l plătească pentru zdrenţele ce i se ofereau; ba,

dimpotrivă, când descoperea durerea, când rana i se arăta deschisă, îşi vâra ca din întâmplare gheara în ea, apoi se retrăgea, lingând sângele ce-i rămânea pe vârful degetelor. De fapt, niciodată nu ieşea din luptă fără să nu fi făcut o afacere bună.

Se îndeletnici cu acest negoţ vreme de zece ani. În cei zece ani petrecuţi la Paris, a dus un trai la fel de mizer ca şi în satul natal; vreme de zece ani nu a încetat să onoreze cu persoana lui birtul amărât unde prânzise cu patru gologani în ziua sosirii la Paris; în aceşti zece ani se hrănise zilnic cu acelaşi fel de mâncare. Vreme de zece ani n-a cheltuit mai mult de cincisprezece gologani pentru hrana zilnică.

Infirm şi posomorât cum era, nu putea nădăjdui o iubire dezinteresată, şi niciodată n-a socotit că e destul de bogat ca s-o plătească cu bani. Aşadar, Thomas Langot n-a fost iubit şi nici n-a iubit vreodată.

În privinţa spectacolelor, era la fel ca şi în dragoste, astfel că Thomas Langot n-a participat decât la cele oferite de serbările populare, de la tribunal, sau cele de la bariera Saint-Jacques.

Râvna cu care se îndrepta către unicul lui ţel îi dădea puterea să ducă o viaţă de schimnic printre ispitele de tot felul din jurul lui, iar plăcerile Babilonului modern lunecau pe lângă el fără să-l atingă pe acest neclintit vlăstar al Normandiei.

Într-o bună zi, el îşi numără avutul, socoti că-i destul de mare, zâmbi grămezii de bani, îşi strânse bocceaua şi porni înapoi spre casă, cheltuind pe drum tot atât de puţin ca şi la venire.

Agonisise cincisprezece mii de franci.

Nici prin gând nu-i trecu să-şi facă o intrare triumfală în Maisy, unde hotărâse să se stabilească; dimpotrivă, ajunse în sat pe la asfinţit, îmbrăcat în nişte haine jerpelite pe care

nu izbutise să le vândă. Se duse să se adăpostească la unul dintre fraţii săi, paracliser la biserică şi totodată servitorul preotului. Paracliserul ceru învoirea să-l găzduiască pe Thomas Langot două-trei zile. Preotul încuviinţă.

Vreme de trei zile, Thomas Langot împărţi cu fratele său resturile sărăcăcioase de la masa preotului. De fapt, au fost trei zile în care n-a cheltuit un sfanţ.

Întoarcerea lui trecuse aproape nebăgată în seamă. Abia de l-au zărit vreo două cumetre, care, după ce-au sporovăit ba de una, ba de alta, şi-au amintit să adauge:

— Jeanne, Javotte, îl ştii pe Thomas Langot, şontorogul din Saint-Pierre-du-Mont? Află că s-a întors în sat.

Tatăl şi mama lui Thomas Langot muriseră tocmai atunci. Pentru ca fraţii şi surorile lui să nu-l creadă bogat şi să-i ceară vreun ajutor, oricât de mic, el se arătă neînduplecat, lacom şi stăruitor la împărţeala celor câteva unelte pescăreşti, care alcătuiau toată moştenirea lăsată de părinţi; atât de neînduplecat şi de lacom, încât se certă până şi cu fratele său, paracliserul, cel care-l găzduia.

Se trezi astfel fără adăpost. Atunci, până să găsească ceva potrivit, se duse la Jean Montplet şi-l rugă să-l lase să doarmă în vreun ungher din ferma lui; apoi îl întrebă dacă nu are să-i dea ceva de lucru, pentru câteva zile, în schimbul hranei. Jean Montplet, care-l credea pe Thomas Langot mai sărac decât însuşi Iov, îi răspunse că, dacă e vorba doar de câteva zile, poate dormi fie în hambar, fie în coliba ciobanului, care era nelocuită. Cât despre hrană, putea să mănânce, fără să presteze vreo corvoadă, la masa argaţilor şi a păstorilor. La ce muncă să-l fi pus pe bietul Şontorog?

Thomas Langot rămase la Cochardière vreme de cincisprezece zile. După acest răstimp, el îi mulţumi lui Jean Montplet, îi spuse că-şi va deschide o mică băcănie şi-l pofti

să-i devină client. Jean Montplet îi făgădui. Şontorogul îl copleşi cu binecuvântări şi mulţumiri şi ieşi din încăpere de-a-ndăratelea.

Într-adevăr, cu suma de şase sute de franci, plătibilă în trei rate, din şase în şase luni, cumpărase o mică băcănie de la o biată văduvă, căreia îi mergea prost negoţul şi vroia să se retragă; e adevărat că, la data primei scadenţe, Langot se oferi să-i plătească toată suma, dacă văduva îi va face o reducere de cincizeci de franci. Fiind nevoită să plece din sat, aceasta acceptă; până la urmă, pe Thomas Langot l-a costat băcănia doar cinci sute cincizeci de franci. Dar chiria pe care o plătise văduva era prea scumpă pentru el. Aşadar, închirie în piaţa din Maisy, peste drum de biserică, o cocioabă dărăpănată căreia îi făcu el însuşi reparaţiile necesare.

Încetul cu încetul, îşi lărgi cercul afacerilor, manifestând o răbdare de melc, ce avea să uimească pe toată lumea. În sfârşit, după alţi zece ani, izbutise să înlăture orice concurenţă. Mica şi sărăcăcioasa dugheană se transformase într-un magazin, unde locuitorii de la ţară puteau găsi tot ce le trebuia: pânzeturi şi brăzdare de plug, turtă dulce şi catran, sobiţe de tuci şi mătănii.

Dar, pentru că în negoţ nu folosea nici pe departe întregul capital, Thomas Langot se avântă în anumite speculaţiuni, în care ruşinea de a face datorii garantează de obicei tăcerea datornicului, aşadar, în afara negoţului legal şi cunoscut, el începu un alt negoţ, cămătăresc şi ascuns, în care se pricepu să câştige mult şi cu riscuri puţine.

De altfel, cunoştinţele lui în probleme juridice erau limitate. Nu se interesa decât de ipoteci, care-i puneau în mână un gaj sigur valorând de trei ori mai mult decât suma împrumutată. De exemplu, când un ţăran avea un lot evaluat la o mie cinci sute de franci, Thomas Langot îi

împrumuta cinci sute şi-şi punea dinainte ghearele pe ogor. Dacă ţăranul plătea la termenul stabilit, Thomas Langot îşi încasa banii plus dobânda şi înapoia pământul, mârâind ca un dulău căruia i se ia osul de sub nas. Dacă ţăranul nu plătea la termenul, în ceasul şi minutul stabilit, Thomas Langot îşi înfigea ghearele în pradă şi-o trăgea la el.

Să zicem că un pescar, din simplu marinar vroia să devină patron; Thomas Langot, căruia îi plăceau ambiţioşii, era oricând gata să-i vină într-ajutor: cumpăra o barcă şi cerea pescarului să-i dea, drept arvună, toate economiile lui; apoi, încredinţa pescarului barca, stabilind ca restul de bani să-i fie plătit în rate egale, la termene precise. Dacă o rată, doar una singură, nu era achitată la timp, în baza unei simple notificări, barca îi era înapoiată, iar banii încasaţi până atunci rămâneau ai lui. O asemenea coajă de nucă, roasă de carii şi peticită, i-a adus proprietarului ei atâtea venituri, încât să-şi poată construi o corabie cu trei catarge.

Oricât de mult se îmbogăţise de pe urma acestei îndeletniciri, Thomas Langot, spre deosebire de Jean Montplet, nu era deloc fericit. Îl jignea averea altuia, mai ales respectul care o însoţeşte atunci când este dobândită pe căi cinstite. Îl pizmuia, îndeosebi, pe stăpânul de la Cochardière, căruia nu-i putea ierta că-l miluise vreme de cincisprezece zile, adăpostindu-l în casa lui şi hrănindu-l cu bucatele sale; ori de câte ori trecea pe lângă fermă, arunca priviri pline de ură peste lanurile ei frumoase, încărcate de spice bogate.

Ofta mereu când se uita la merii încovoiaţi sub povara roadelor, şi plângea de ciudă privind iarba deasă şi înaltă a păşunilor, unde păşteau vaci şi boi, cărora nu li se vedea decât partea de sus a corpului, coarnele paşnice şi ochii lor mari, gânditori şi uimiţi. Întorcând de zeci de ori capul, în vreme ce se îndepărta de acest paradis, se întreba de ce să

fie Jean Montplet stăpânul unor asemenea minunăţii, şi nu el; i se părea că lanurile, ferma cea mare şi vitele strălucitoare sunt furate, un furt a cărui victimă era el, Thomas Langot.

Ori, Şontorogul, cum i se zicea – să fim iertaţi dacă această poreclă ne alunecă uneori de sub pană – deci, cum spuneam, Şontorogul presimţise cât de mult îl va ajuta în atingerea ţelului râvnit firea uşuratică a lui Alain şi purtarea lui nesăbuită, urmări ale educaţiei greşite pe care o primise.

Deşi aceste două fiinţe, atât de deosebite, nu aveau nimic comun, el făcu astfel încât să-şi câştige prietenia, tânărului. Îl îndemna la destăinuiri şi, cunoscându-i necazul, se străduia să-şi ascundă firea lacomă şi neîncrezătoare; doar lui îi împrumută bani fără să accepte dobândă, fără să-i pretindă poliţă; apoi, după ce-l întărâtă bine, începu să-şi retragă mărinimia şi, în cele din urmă, când tânărul veni într-o zi să-i ceară stăruitor bani, sfârşi prin a-i declara că i s-a golit punga.

Îi făcu totuşi rost de suma cerută, dar îi spuse că s-a împrumutat el însuşi, iar dobânda aşa-zisului cămătar compensa cu prisosinţă dezinteresul pe care-l manifestase la început Thomas Langot.

Alain Montplet avea acum vârful degetelor prins în cleşte.

III

PRIMELE ARME ALE LUI ALAIN MONTPLET

Totuşi, odată pornit pe această cale de risipă şi împrumuturi cămătăreşti, Alain Montplet n-avea să se mai oprească. Ori de câte ori se afla la ananghie i se adresa lui Thomas Langot. Cererile de acest fel se reînnoiau atât de des, încât, fie că într-adevăr nu le mai făcea faţă, fie din calcul, într-o bună zi, cămătarul îl sfătui cu viclenie pe tânăr să-i ceară lui Jean Montplet partea de moştenire ce i se cuvenea de la mama sa.

Alain tresări ca muşcat de şarpe. Se gândi o clipă, apoi răspunse că maică-sa, o ţărancă săracă, nu-i adusese soţului ei nici o zestre şi că o revendicare din bunurile comune ar fi un lucru necinstit din partea lui. Degeaba încercă Langot să-i arate tânărului suma, mai mult decât frumuşică, ce i-ar reveni prin împărţeală; degeaba încercă el să-i stârnească dorinţa de a merge la Paris, unde se va bucura de nenumăratele plăceri pe care le poţi găsi acolo, dacă eşti băiat chipeş şi ai punga plină. Alain se ţinu tare în faţa acestor ispititoare îndemnuri.

La urma urmelor, cu toată uşurinţa lui, Alain nu avea suflet rău. Îşi iubea tatăl şi n-ar fi fost în stare să-i pricinuiască un asemenea necaz cu inima uşoară, fără să fie împins de o mare nevoie. Dar împrejurările îl târâră, fără voia lui, pe drumul pe care îl călăuzea Langot.

În urma reclamaţiei unui datornic, în care acesta ameninţa cu sechestru şi punere în vânzare, Jean Montplet

îi râse reclamantului în nas, spunându-i că fiul său era un sărăntoc fără o lescaie, de la care n-ar fi putut scoate nici cât negru sub unghie. Aflându-se prin apropiere şi auzind aceste vorbe, moştenitorul Cochardièrei se simţi atât de jignit, încât, după plecarea creditorului, intră la tatăl său şi-i spuse direct că el, Alain, nu este chiar atât de sărăntoc pe cât vrea tatăl său să se creadă, de vreme ce îi rămâne moştenirea mamei, despre care nu i se vorbise niciodată.

Mâniat încă dinainte din pricina celor aflate, Jean Montplet îşi pierdu de tot cumpătul la auzul acestei cereri neaşteptate şi care, prin felul cum fusese rostită, era în acelaşi timp o învinuire şi o ameninţare.

Alain poate că-şi iubea tatăl, dar, nefiind în stare să se stăpânească, răspunse necuviincios mustrărilor părinteşti, iar bătrânul fermier, revoltat de atâta nerecunoştinţă, îşi blestemă fiul şi-l alungă din casă.

Alain Montplet se duse la Thomas Langot să-şi verse amarul. Cămătarul nu era nici el în apele lui. Oricât încercase Langot să-şi ascundă averea, până la urmă ea tot ieşise la iveală prin zidurile crăpate şi geamurile unsuroase ale cocioabei în care locuia. Această indiscreţie a zidurilor şi a ferestrelor dăduse naştere la tot felul de cereri de ajutor din partea familiei lui nevoiaşe.

Până atunci, Langot se străduise eroic şi izbutise să treacă în ochii lumii drept om sărac; dar privirile alor săi erau mai pătrunzătoare, mai greu de înşelat. Se întâmplă ca soţul uneia dintre nepoatele sale, pescar de coastă, să piară într-o furtună şi să-şi lase văduva şi un băieţel de vreo şapte-opt ani fără nici un sprijin. Mişcat de această nenorocire, primarul din Maisy venise el însuşi la Langot în prăvălie şi-l rugase ca, în numele legăturilor de sânge şi al milei creştineşti, să facă ceva pentru nefericita Jeanne-Marie – astfel se numea văduva.

Băcanul, care râvnea pe atunci la onoruri publice, nu îndrăzni să zică nu, deşi ar fi avut chef să o facă; potrivi însă lucrurile în aşa fel, încât binefacerea să-l coste cât mai puţin.

Până atunci, el îşi purtase singur de grijile casei şi ale negoţului atât de variat, şi era greu de înţeles cum izbutise s-o facă, neştiind nici să citească şi nici să scrie altceva decât propria-i semnătură. Printr-o uimitoare agerime a memoriei, Thomas Langot făcea toate calculele în minte. E adevărat că, vânzând locuitorilor din Maisy doar cu bani peşin, nu avea nevoie de registre, iar poliţele şi cambiile erau contrasemnate de cel ce i le întocmea. Dar, pe măsură ce afacerile se înmulţeau, e lesne de înţeles că toate acestea îi dădeau o mare bătaie de cap. De altfel, Thomas Langot începuse să îmbătrânească, să simtă nevoia unui ajutor gospodăresc în casă, şi tocmai când venise la el primarul, era hotărât să-şi îngăduie luxul de a-şi lua o slujnică.

Aşadar, Thomas Langot înştiinţase solemn autorităţile că o va primi la el pe nepoată-sa, Jeanne-Marie, şi pe copilul ei orfan. Avea de hrănit două guri în plus; dar exista şi o compensaţie: nu trebuia să plătească leafă. Cu toate că această compensaţie era limpede pentru oricine, se pare că mintea lui nu izbutea s-o priceapă şi socotea că târgul nu e prea avantajos pentru el. După cum am spus, băcanul se afla într-o dispoziţie tare proastă când Alain Montplet intrase la el în prăvălie.

Biată prăvălie, cu tejgheaua la intrare, în dreapta, apoi o sobă, lipsită de foc iarna ca şi vara, cu patul într-un ungher întunecos, cu pereţii acoperiţi în întregime de rafturi şi cutii etichetate. În această prăvălie, rotunjindu-se ca o ciupercă, mucegăia Thomas Langot.

Vestea pe care i-o aducea Alain, despre cearta cu tatăl său, era pentru el o veste bună. Ea îl făcu pe cămătar să-şi uite necazul. Thomas îi ceru tânărului să-i mai repete o dată toate amănuntele discuţiei, apoi îşi frecă încet mâinile şi zise pe un ton îngrijorat:

— E supărător... e păcat... e dureros să vezi un fiu şi un tată ajunşi în asemenea situaţie...

Dar această situaţie era tocmai pe placul lui Thomas Langot, şi datorită poliţelor pe care le avea de la fiu şi a celor pe care socotea că le va mai smulge, se şi vedea în gând, aşezat lângă căminul de la Cochardière, sorbind pe îndelete dintr-o ulcică plină cu vestitul cidru al fermei; pentru a-şi împlini visul, începu să-l asmută pe băiat, prefăcându-se necăjit de cele întâmplate.

Ca toţi oamenii cu firea clocotitoare, iuţi la mânie, dar buni la suflet, după ce se mai linişti, lui Jean Montplet îi păru rău că mersese atât de departe. Îşi luă înapoi blestemele, destul de repede – cel puţin aşa nădăjduia – pentru ca bunul Dumnezeu să nu fi avut timp să le înscrie în cartea dreptăţii; apoi, socotind că Alain se şi simţea eliberat de povara blestemelor, îl aşteptă să vină dintr-o clipă într-alta, dornic să-i deschidă braţele şi să-l strângă la piept, iar copilul cel nesăbuit să-i ceară iertare pentru nedreptatea pe care i-o făcuse.

De n-ar fi fost Thomas Langot, poate că aceste braţe deschise s-ar fi strâns în jurul fiului său şi totul ar fi fost dat uitării. Dar, în locul lui Alain, la marginea livezii de la Cochardière, se prezentă un portărel. Acest portărel, care-i fusese recomandat tânărului de către Thomas Langot, aducea cu el o somaţie şi o cerere de bilanţ conform legii.

Jean Montplet rămase ca trăsnit. Începu să plângă; el care de la moartea nevesti-si nu mai vărsase o lacrimă. Apoi, după ce-i secară lacrimile, rămase două ceasuri în

faţa acestui mârşav petic de hârtie, sucindu-l şi răsucindu-l între degete, ca un deţinut căruia i s-a înmânat sentinţa de condamnare la moarte, întrebându-se cum poate fi cuprinsă atâta nerecunoştinţă în câteva rânduri.

Ah, cât de sfâşietoare a fost durerea simţită de Jean Montplet la vederea acestui petic de hârtie! Atât de sfâşietoare că nici n-a mai fost în stare să se împotrivească. Bietul tată, în loc să se înfurie, aşa cum îi stă bine unui normand, clătină din cap, răspunzând parcă propriilor sale gânduri, şi nu mai spuse nimic.

Îşi împărţi averea în două, vându o parte şi-i duse banii omului de afaceri al fiului său, un avocăţel cu faimă proastă, din Isigny, pe nume Richard, însărcinându-l să-i transmită lui Alain că, dacă el, Jean Montplet, a ţinut să păstreze această avere, n-a făcut-o decât pentru ca într-o bună zi să i-o dea în primire mult mai mare. Apoi, rămas cu adevărat singur pe lume, de vreme ce îşi pierduse şi soţia, şi copilul, Jean Montplet se întoarse şi se izolă la Cochardière, unde totul îi părea schimbat după plecarea fiului nerecunoscător, care era sufletul casei şi bucuria inimii lui.

Trăia acum în singurătate, pe atât de trist, de posomorât şi deznădăjduit, pe cât fusese odinioară de vesel şi de fericit. Amărăciunea lui spori şi mai mult când află că Alain plecase la Paris.

Într-adevăr, după părerea lui Thomas Langot, viaţa din provincie nu ducea destul de repede la ruină. Trebuia să-l vadă plecat la Paris, vârtej şi prăpastie în acelaşi timp, Parisul, care te ameţeşte şi te înghite.

Aşadar, Alain se afla la Paris, unde ducea un trai uşuratic pe seama banilor lui Jean Montplet.

Nu vom încerca să descriem felul în care trăia; de altfel, miezul acţiunii acestei cărţi nu se desfăşoară acolo şi ne

aflăm abia la partea de introducere. Povestea tuturor tinerilor risipitori este aceeaşi: localuri, jocuri de noroc, femei.

Alain Montplet a stat un an la Paris; închipuiţi-vă ce înseamnă patru luni la *Maison d'or*, patru luni la *Frascati* şi patru luni în cartierul Breda, şi veţi avea aproape în întregime itinerariul vieţii sale din acel an.

Cu firea lui brutală, despotică, grosolană chiar, nu se putea ca Alain să nu stârnească mereu scandaluri. Două dintre ele au fost deosebit de serioase. Unul a avut loc la balul Operei. Se îmbătase şi-l insultase pe un tânăr, la braţul căruia i s-a părut că recunoaşte pe o fostă iubită de-a lui.

Alain Montplet ştia doar una şi bună: să lovească. Şi a lovit. Era puternic ca un taur. Tânărul pe care l-a lovit se prăbuşise sub lovitură şi nici nu încercase să se împotrivească. Dar, a doua zi, pe la şapte dimineaţa, doi tineri, necunoscuţi eroului nostru, îşi prezentară cărţile de vizită.

Alain Montplet se sculă din pat, bombănind. Cei doi necunoscuţi erau martorii tânărului pe care îl lovise la balul Operei. Plecând de la Operă, Alain Montplet se dusese să ia masa la *Maison d'or*, unde uitase şi de bal, şi de femeia mascată, şi de ceartă.

Cei doi tineri îi reamintiră, politicoşi, de toate; încetul cu încetul, ceaţa din capul lui Alain se risipi. I se arătă că la Paris lucrurile nu se petrec întocmai ca la Maisy, unde cel mai puternic are întotdeauna dreptate; că între oamenii cumsecade există alte obiceiuri şi că, pentru a înlătura inegalitatea puterii fizice, civilizaţia născocise nişte mici unelte, numite spade sau pistoale, cu ajutorul cărora, pipernicitul devine egal cu uriaşul, slăbănogul cu voinicul.

Ca atare, domnul Hector de Ravennes, dându-şi seama că tânărul ţăran este mai puternic şi renunţând să se măsoare cu el la trântă şi la pumni, cerea dreptul de a-şi lua revanşa într-alt fel. Aşadar, Alain Montplet, era poftit să-şi aleagă doi martori şi să se prezinte a doua zi, la nouă dimineaţa, în aleea Vânătorilor. Dacă voia, putea să-şi aducă şi spadele; le va aduce şi adversarul lui pe ale sale. Se va trage la sorţi pentru a hotărî care din ele vor fi folosite.

În timpul acestor explicaţii, Alain pricepu că se îngroaşă gluma, că e vorba de viaţă şi de moarte. Era mai bine la Maisy, cel puţin pentru el. Când lua parte la vreun scandal, se băteau cu pumnii; până la urmă se alegeau cu un dinte rupt sau cu un ochi învineţit. Asta era tot. La Paris însă, lucrurile păreau că se petrec altfel. Ori, acum se afla la Paris, nu la Maisy, în departamentul Senei, nu în departamentul Calvados. Trebuia deci să te supui modei de aici.

Tânărul ţăran era curajos. Departe de el gândul de a refuza să se prezinte la întâlnirea ce i se dăduse. Dar nu pusese în viaţa lui mâna pe spadă şi nici nu-i trecuse vreodată prin gând că va veni ziua când va trebui s-o facă. Nu se atinsese nici de pistol; dar trăsese adesea cu puşca, pe care se pricepea de minune s-o folosească. Se gândi că între pistol şi puşcă există oarecare asemănare şi că, alegând pistolul, ar putea cel puţin să se apere. Propuse deci ca lupta să se dea cu pistolul în loc de spadă. Dar, la această propunere, i se explică o altă teorie, tot atât de convingătoare ca şi prima.

Cel care insultă sau loveşte, prin fapta lui de a fi insultat sau lovit, se pune cu totul la dispoziţia adversarului său; de n-ar fi aşa, omul care s-ar simţi mai tare pe o anumită armă

ar putea să insulte, să lovească, apoi să propună arma pe care o doreşte.

Aşadar, această grozavă născocire cu săbiile şi pistoalele, menită să egalizeze puterea fizică, devenea, în cazul de faţă, cu totul nefolositoare.

Alain Montplet avusese plăcerea de a insulta şi de a lovi. Domnului Hector de Ravennes îi rămânea singurul avantaj de a alege armele, în schimbul celor două avantaje ale potrivnicului său. Îşi cerea acest drept şi alegea spada.

Alain Montplet încercă să mai facă unele observaţii, dar domnii îi răspunseră că au fost trimişi să-i ceară satisfacţie, nu să-l educe; dacă se îndoia cumva de adevărul celor spuse, n-avea decât să-i întrebe pe martorii ce şi-i va alege, iar dacă nici asta nu-l va mulţumi, să studieze *Codul duelului*, o carte foarte bună, editată prin grija contelui de Château-Villars, gentilom de netăgăduit prin naştere, cinste şi îndrăzneală.

Mai exista şi alt mijloc de a împăca lucrurile: să-i ceară în scris iertare domnului baron Hector de Ravennes şi să dea totul pe seama stării de ebrietate în care se afla domnul Alain Montplet atunci când azvârlise insulta.

Dar, la auzul acestor cuvinte, rostite de către unul din martorii domnului baron Hector de Ravennes, Alain Montplet se ridică în picioare, cu o demnitate de care nu l-ai fi crezut în stare, şi, zâmbind, îi anunţă pe martorii potrivnicului său că era de acord să se bată cu spada şi că a doua zi, la ora stabilită, se va afla, împreună cu doi prieteni, pe aleea Vânătorilor.

Cei doi tineri, care începuseră să-l cam ia pe Alain peste picior, datorită nepriceperii lui, descoperiră îndărătul acestei nepriceperi un om curajos, iar la plecare îl salutară pe eroul nostru cu respectul ce-l stârnesc totdeauna caracterele hotărâte.

Alain rămase în aşteptarea unor prieteni, pe care îi poftise la masă. Aceştia sosiră tocmai la timp. Gazda le povesti întâmplarea.

Oaspeţii erau nişte oameni destul de vulgari, ca de altfel toţi prietenii pe care şi-i făcuse la Paris ţăranul nostru. Totuşi nu s-ar putea spune că nu se pricepeau la astfel de treburi şi erau în măsură să-i confirme lui Alain Montplet – care-i rugase să-l asiste ca martori la duel – că trimişii potrivnicului său grăiseră adevărul. Rămânea de văzut ce va face Alain Montplet când se va afla cu sabia în mână.

La Paris există un maestru de scrimă, căruia îi merge faima că predă ceea ce el numeşte lecţii de apărare şi care, datorită unor astfel de lecţii, a salvat poate viaţa la vreo douăzeci de neîndemânatici ori neştiutori. Maestrul acesta de scrimă e Grisier.

După dejun, se duseră în cartierul Montmartre, la nr. 4. Acolo îşi preda lecţiile celebrul profesor. Unul din cei doi martori ai lui Montplet era elevul lui Grisier.

Îi explică maestrului despre ce-i vorba.

— Aşa, va să zică! exclamă acesta. Iată-l deci pe tânărul nostru!

— Iată-mă! zise Montplet.

— Şi n-ai pus niciodată mâna pe floretă?

— Niciodată!

— Ţi-e teamă?

— De ce să-mi fie teamă?

— C-ai să fii rănit.

— Puţin îmi pasă – răspunse Montplet, trosnindu-şi degetele.

Nu suntem chiar siguri că ar fi zis: „Puţin îmi pasă”.

Profesorul văzuse atâţia tineri aflaţi în preajma duelului, încât avusese posibilitatea să facă adevărate studii psihologice asupra diferitelor temperamente. El îşi dădu

seama că tânărul ţăran nu minţea şi că primejdia, oricare ar fi fost ea, nu-l înspăimânta prea mult pe acest sălbatic.

— Doriţi, aşadar, să vă pun în situaţia de a nu fi ucis ori să scăpaţi doar cu o mică zgârietură? întrebă profesorul.

— Nu cred ca lucrurile să se poată încheia doar cu o mică zgârietură, de vreme ce mi-am pălmuit omul.

Grisier clătină din cap.

— Prost obicei, domnule! spuse el. În general, oamenii de bună condiţie nu se ating decât cu spada.

— Ştiu, am aflat-o abia ieri, numai că eu nu sunt un om de bună condiţie; sunt un simplu ţăran.

— La naiba!... Atunci ce doriţi? Mi s-a spus că o să vă bateţi cu domnul Hector de Ravennes; dânsul e un spadasin cunoscut, de primă mână; doar n-o să-mi cereţi ca până mâine să vă pot face în stare să-l ucideţi, să-l răniţi ori să-l dezarmaţi?

— N-am altă pretenţie decât aceea de a nu mă face de râs când voi pune mâna pe armă. Învăţaţi-mă să stau în gardă, e tot ce vă cer.

— Ştiţi oare că ceea ce-mi cereţi înseamnă să vă pun în situaţia de a fi ucis?

— Cum asta?

— Dacă, după felul dumneavoastră neîndemânatic de a sta în gardă, domnul Hector de Ravennes îşi va da seama că nu vă pricepeţi la scrimă, el nu va vroi să comită un asasinat, ucigându-vă. Se va mulţumi doar să vă rănească ori să vă dezarmeze.

— Pe legea mea! Tocmai asta nu vreau. N-are decât să mă omoare, dar să nu-şi bată joc de mine. Învăţaţi-mă să stau în gardă, altceva nu vă cer. Nu vreau să ţin spada în mână ca pe o lumânare sau ca pe o coadă de mătură; în rest, va fi treaba doctorului, dacă mă răneşte, ori a groparului, dacă mă ucide.

— Ar fi păcat să vă ucidă – continuă Grisier – îmi face impresia că sunteţi un voinic tare curajos!... Să începem, luaţi o floretă şi să pornim la treabă!

După un sfert de ceas, Alain Montplet învăţase să stea în gardă, de parcă ar fi petrecut zece ani în sala de arme. În continuare, profesorul trecu la lecţia de apărare. Asta însemna să fandeze strigând, să pareze fandând, să răspundă prin lovituri directe. Datorită muşchilor săi de oţel, Alain Montplet rezistă la o lecţie de două sau trei ceasuri.

— Ţineţi seama de instrucţiunile mele – îi spuse Grisier – şi vă veţi alege cel mult cu două-trei zgârieturi. Apoi adresându-se martorilor: Domnilor, va fi de datoria dumneavoastră să întrerupeţi lupta, atunci când veţi socoti că ea poate înceta în chip onorabil.

Alain îi oferi profesorului bani.

— Domnule, astfel de lecţii le dau gratuit – spuse maestrul de arme – sau, cel puţin, nu încasez banii decât la întoarcerea de pe teren.

Alain apucă mâna profesorului şi i-o strânse, mai-mai să i-o rupă.

— Straşnică încheietură! spuse acesta. Cu o asemenea putere în mâini, mai mare păcatul că nu v-aţi apucat de scrimă la vârsta de zece-doisprezece ani.

Plecând de la Grisier, Alain Monplet cumpără o pereche de spade de la Devisme. Devisme, el însuşi un bun spadasin, dăduse acestor arme o curbură foarte potrivită şi o gardă proteguitoare. Numai văzând asemenea arme, puteai, bănui că bărbatul care le are ştie să le şi folosească.

Întorcându-se acasă, Alain Monplet luă poziţia „en garde”, în faţa oglinzii, şi se simţi tare mulţumit de el însuşi.

A doua zi, la opt dimineaţa, îşi aştepta martorii, pregătit de plecare. Aceştia sosiră într-o birjă închiriată. Veniseră împreună cu un prieten de-al lor, student în medicină. La nouă fără un sfert, Montplet, cei doi martori şi doctorul ajunseră în aleea Vânătorilor.

După cum ştim, întâlnirea era stabilită abia la nouă. La nouă fără cinci, în capătul aleii, se ivi o trăsură. Aceasta înainta repede. Din ea coborâră trei tineri: domnul Hector de Revennes şi martorii, cei care se prezentaseră cu o zi în urmă, în numele său, la Alain Montplet.

Martorii şi combatanţii se salutară politicos. După aceasta, martorii se strânseră la un loc, cercetară armele, căzură de acord că spadele ambelor părţi sunt corespunzătoare, apoi dădură cu banul pentru a stabili cui îi revine dreptul de a alege.

Sorţii căzură asupra martorilor lui Alain Montplet. Cum era şi firesc, ei aleseră spadele cumpărate în ajun de la Devisme. Unul dintre martori le prezentă încrucişate baronului. Acesta luă una; cealaltă îi fu înmânată lui Alain Montplet.

Baronul îşi apăsă vârful spadei pe cizmă şi spintecă aerul cu ea. Apoi, adresându-se martorilor săi, le spuse:

— Iată o armă foarte bună, excepţional lucrată! Îmi place mai mult decât a mea.

— Îngăduiţi-mi, domnule baron – spuse Alain Montplet – ca înainte de a şti cum îşi va folosi fiecare dintre noi spada, să am cinstea de a vă oferi şi perechea ei.

Baronul salută fără să-i răspundă. Îi era încă vie amintirea pumnilor lui Montplet pentru a se simţi obligat să se arate prea curtenitor.

Unul dintre martori încrucişă vârfurile celor două spade şi, având în vedere că împărţeala terenului şi a luminii se

făcuse cu deosebită grijă, acesta se dădu un pas îndărăt, spunând:

— Începeţi, domnilor!

Adversarii se aşezară „en garde”.

Amintindu-şi lecţia învăţată de la profesor, Alain Montplet luă o poziţie atât de hotărâtă, de parcă ar fi fost un spadasin la fel de încercat ca şi baronul de Ravennes. După cum prevăzuse Grisier, această ţinută academică i-a adus nenorocirea. Baronul de Ravennes se dădu un pas înapoi şi, adresându-se martorilor săi, le spuse:

— Ce naiba ziceaţi că domnul n-a ţinut niciodată sabia în mână? Văd că stă în gardă ca însuşi Sfântul Gheorghe! Apoi, luând şi el poziţia „en garde”, adăugă: Ăsta-i un lucru neplăcut pentru el; mă hotărâsem să-l rănesc doar; voi fi însă obligat să-l ucid.

Se auzi scrâşnetul metalului, văzură spada baronului alunecând ca o şopârlă şi, imobilizându-şi adversarul, baronul fanda, apoi se ridică într-un timp mai scurt decât îi trebuie fulgerului să se aprindă şi să se stingă.

Cămaşa lui Alain Montplet se pătă de sânge; el rămase o clipă în picioare; s-ar fi zis că uriaşul nu putea fi răpus dintr-o singură lovitură. În cele din urmă se clătină, întinse braţele, scăpă din mână spada, buzele i se acoperiră de o spumă roşiatică, apoi se prăbuşi dintr-o dată, ca un stejar retezat de secure.

Martorii se uitau la el cu emoţia pe care o pricinuiesc întotdeauna astfel de spectacole.

— Domnilor – rosti baronul adresându-se celor patru martori – m-am purtat sau nu ca om de onoare?

— Da – răspunseră toţi patru într-un glas.

— Aş fi putut face altfel, după o insultă ca aceea pe care am primit-o?

— Nu – răspunseră toţi în cor.

— În cazul acesta, fie ca păcatul să cadă asupra celui vinovat.

Martorii făcură un semn, ce părea să spună că blestemul lui se şi adeverise, iar baronul se urcă în trăsură, împreună cu martorii săi, lăsându-l pe Alain Montplet, ţeapăn ca un mort, în mâinile celor doi prieteni şi ale tânărului doctor.

IV

O RĂFUIALĂ CARE NU REZOLVĂ PROBLEMELE

Totuşi Alain nu era mort. Spada se izbise de o coastă şi-şi schimbase puţin direcţia. Îi străpunsese muşchii pectorali, îi vătămase vârful plămânului drept şi ieşise deasupra omoplatului. Fusese o lovitură straşnică, precisă, directă, dar care nu era neapărat mortală. Numai că rănitul se sufoca. Era de temut o hemoragie.

Doctorul îi suflecă mâneca, îi dezgoli braţul herculean şi-i deschise vena, în aşa fel încât să poată sângera din belşug. Alain redeschise ochii şi respiră mai uşor. Dar când încercă să facă prima mişcare, îi lipsi puterea şi îşi pierdu din nou cunoştinţa.

Se aflau doar la câţiva paşi de pavilionul Madrid; îl duseră pe rănit acolo. Pavilionul acesta e locuit de un paznic; obişnuit cu astfel de vizite, el ţinea întotdeauna o cameră pregătită. Bietul om mai scotea şi el câte un bacşiş.

Din fericire, camera era liberă; de opt zile nu mai avusese loc nici un duel prin împrejurimi, iar ultimul rănit îşi dăduse sufletul după un sfert de ceas. Schimbară aşternutul şi-l culcară pe Montplet în pat. Studentul în medicină, care încă nu avea clientelă, îşi îngădui să rămână tot timpul lângă el. Îngrijirile lui permanente, adăugate la constituţia robustă a bolnavului, determinară o însănătoşire uimitor de grabnică, pentru cei ce nu ştiu cât de repede se pot vindeca anumite răni.

La trei săptămâni după ce i se sfârtecase pieptul, Alain Montplet se afla pe picioare. După alte opt zile, îi plătea cu mărinimie paznicului întreţinerea pe o lună. Apoi Alain se întoarse la el acasă, tot atât de zdravăn pe cât fusese la plecare. Doar un gând îl frământa pe Alain. Îşi spunea că, de nu va fi în stare să-i pricinuiască unui parizian ceea ce un parizian îi pricinuise lui însuşi, va rămâne, aşa cum se spune la şcoală, codaşul. Or, Alain Montplet se mândrea că în viaţa lui nu fusese codaş.

Merse să-i facă o vizită profesorului său. Văzând că nu se mai arată, acesta bănuise deznodământul. Convalescentul îi povesti în amănunt cum se petrecuseră lucrurile, Grisier n-avea ce să-şi reproşeze; îl prevenise doar că baronul, când va vedea ţinuta fără cusur a adversarului său, va crede că există ceva şi îndărătul ei. Şi baronul nu se înşelase: îndărătul ţinutei se afla trupul vânjos al lui Alain Montplet.

Alain îi reaminti profesorului cele spuse cu privire la însuşirile sale în arta armelor şi-l întrebă cam cât timp socotea că i-ar trebui pentru a ajunge la îndemânarea baronului Hector.

Grisier este un om cinstit, astfel că nu vroi să-şi amăgească discipolul.

— Doi ani – îi răspunse el – dar va trebui să munceşti din greu.

Alain Montplet nu era în stare să facă doi ani la rând acelaşi lucru, oricare ar fi fost el.

— Prea bine! Mă bucur că-mi spuneţi asta; am să trec la pistol; în opt zile mă voi pune la punct.

Grisier încercă să-l convingă pe tânăr să renunţe la studiul unei arme atât de primejdioase şi brutale cum e pistolul.

— Spada, doar spada e adevărata armă a gentilomului – îi spuse vestitul profesor.

— Oh! Cât despre asta, nu mă prea sinchisesc; eu nu sunt gentilom, nu-s decât un ţăran.

— Dar dacă cel cu care veţi avea de luptat va alege spada? continuă Grisier.

— Lasă, lasă! Acum ştiu eu cum stau lucrurile; cel care e insultat are dreptul să aleagă arma; voi aştepta, aşadar, să fiu insultat.

— Şi pentru ce?

— Păi ca să mă lupt!

— Îl urăşti deci pe adversarul dumitale?

— Pe domnul Hector de Ravennes? Câtuşi de puţin! E un băiat încântător, care, tot timpul cât am stat la pat, n-a fost zi să nu se intereseze cum îmi merge; nu numai că nu-i port pică, dar dacă am fi de acelaşi rang, i-aş cere să mă numere printre prietenii săi.

— Atunci ai necaz pe altcineva?

— Nicidecum! Doar că, pricepeţi, nu vreau să fiu eu codaşul.

Alain se înşela. Grisier nu pricepea nimic. Tânărul şi profesorul îşi strânseră prieteneşte mâna.

Alain sări într-o trăsură şi ceru birjarului să-l ducă la sala de tir a lui Gosset.

Vânătorul nostru chibzuise bine: datorită asemănării ce există între o armă de foc şi altă armă de foc, după primele cartuşe trimise la mică distanţă de centrul ţintei, Alain îşi recăpătă îndemânarea; la al douăzeci şi cincilea cartuş devenise un trăgător de înaltă clasă.

Într-un interval de numai opt zile, Alain izbutea cele mai anevoioase figuri ale maeştrilor tirului: reteza pipele, sfărâma ouăle zburătoare, nimerea de două şi trei ori la rând în acelaşi punct.

La capătul celor opt zile, simţindu-se stăpân pe el, Alain nu se mai duse la tir. Se plictisea să facă mereu acelaşi lucru. Făptura lui clocotitoare avea nevoie de viaţa tumultoasă şi dezordonată a trotuarelor, a cafenelelor, a teatrelor şi a caselor de joc.

Cu toate acestea, nu se ivea de loc prilejul de a-şi lua revanşa. Alain începuse să creadă că va fi silit să se întoarcă la Maisy, tot în chip de codaş.

Moştenirea de la mama sa era pe sfârşite, în mai puţin de un an şi jumătate risipise o sută cincizeci de mii de franci. După ce cheltuise cu un ospăţ ultimii gologani, Alain i se adresă din nou lui Thomas Langot. În schimbul unei poliţe semnate, Thomas Langot îi mai trimise treizeci de mii de franci. Dar sumele scădeau din ce în ce. Penultima se ridica doar la o mie de franci, ultima a fost de cinci sute.

În scrisoarea care însoţea mandatul, scrisoare pe care Thomas Langot pusese pe cineva s-o scrie, de vreme ce el însuşi nu ştia carte, băcanul îi spunea că de acum înainte nu trebuie să se mai bizuie pe el, că aceşti cinci sute de franci erau ultimii pe care-i mai primea.

Alain răsuci pe toate feţele cei douăzeci şi cinci de ludovici, întrebându-se ce va face cu ei. De obicei, cheltuia aceşti bani în douăzeci şi patru de ore, cel mult în patruzeci şi opt.

Îşi spuse că la masa de joc, dacă i-ar zâmbi puţin norocul, ar putea să dubleze, să tripleze, să înzecească această sumă. Cunoştea vreo trei sau patru localuri în care se juca.

Când veni seara, nici nu-şi dădu osteneala să aleagă. Porni spre cel mai apropiat. Nu era văzut întâia oară acolo, astfel că intrarea lui nu stârni alt interes decât cel pricinuit de sosirea unui jucător de forţă într-o sală de joc.

Alain se aşeză la prima masă ce-i ieşi în cale şi începu să joace. Întâmplarea a făcut să aibă ca adversar pe un ofiţer

străin, jumătate italian, jumătate polonez, care jucase de mai multe ori împotriva lui şi se dovedise tare norocos.

Câtă vreme avusese buzunarele doldora de ludovici şi de bancnote, Alain Montplet nu băgase de seamă în ce fel îşi luau gologanii lui zborul; dar acum, când se punea problema să-şi fructifice ultimii cinci sute de franci ori să părăsească Parisul, tânărul supraveghea cu luare-aminte jocul. Tot urmărindu-l, i se păru că ofiţerul trişează.

Din cei douăzeci şi cinci de ludovici, nu-i mai rămăseseră decât cincisprezece şi-i pusese pe toţi la bătaie. Ofiţerul întoarse popa de treflă. Nici el, nici adversarul lui nu ridicase până atunci cărţile. Alain Montplet puse mâna pe formaţia adversarului.

— Nu-i voie să atingi cărţile – spuse ofiţerul.

— Scuzaţi, domnule – răspunse Alain – dar dacă nu aveţi trei atu-uri în cele cinci cărţi, înseamnă că greşesc şi vă cer dinainte scuze.

— Şi dacă din cinci cărţi trei sunt atu-uri? întrebă ofiţerul, trufaş.

— Atunci, nu numai că nu vă voi prezenta scuze - răspunse politicos Alain Montplet – dar voi spune... voi spune...

— Ce veţi spune? tună ofiţerul.

Alain întoarse cărţile. Formaţia ofiţerului cuprindea dama, valetul şi decarul de treflă.

— Voi spune – urmă Alain Montplet – că aţi jucat necinstit şi că sunteţi trişor.

Ofiţerul apucă un pumn de cărţi şi le azvârli în obrazul lui Alain.

— Bine – spuse Alain. Am citit în codul domnului de Chateau-Villars că cel care atinge loveşte; voi fi silit să mă întorc la Maisy, dar cred că nu în chip de codaş. ++ pag 47***

Întâmplarea stârnise vâlvă. Înainte de despărţire, se stabili o întâlnire pentru a doua zi, la orele opt.

Alain, care fusese lovit de ofiţer, avea dreptul să aleagă armele. El alese pistolul. Ofiţerul nu se împotrivi, el însuşi fiind socotit un foarte bun trăgător.

Alain dori ca lupta să aibă loc tot pe aleea Vânătorilor. Urma să-şi ia revanşa aproape de locul unde pierduse prima manşe. I se acceptă şi această dorinţă.

Se înţeleseră ca martorii să aducă pistoale de tir, fără dublu trăgaci care să nu mai fi fost niciodată folosite.

Martorii vor lua cu ei un băiat de la poligon care va încărca armele.

La opt fix se aflau pe teren. S-au controlat în primul rând armele şi au fost găsite corespunzătoare. Se hotărî ca adversarii să se aşeze la o depărtare de patruzeci de paşi şi să pornească unul către celălalt.

Fiecare dintre ei va trebui să se oprească după ce a înaintat zece paşi. Distanţa reală era deci de douăzeci de metri.

Se ştie că, în materie de duel, paşii măsoară trei picioare[4].

Adversarii se aşezară la distanţa stabilită şi primiră câte un pistol încărcat. După ce le înmânară pistoalele, martorii se retraseră şi strigară în acelaşi timp:

— Porniţi!

La această comandă, Alain şi ofiţerul porniră unul către celălalt

După doi paşi, fiecare îşi înălţă pistolul şi trase. Nu se auzi decât o singură pocnitură. Alain se clătină, dar rămase în picioare. Ofiţerul se învârti de două ori pe loc şi se prăbuşi cu faţa la pământ.

[4] Veche unitate de măsură, echivalentă cu 0,3248 m. (n. t.)

Fiecare martor alergă la omul său. Alain primise un glonţ în bărbie; acesta se turtise de ea ca de un panou de tir. Osul se dezgolise de piele, dar nu era sfărâmat. Puterea loviturii îl făcuse pe Alain să se clatine.

Ofiţerul avea inima străpunsă; fusese ucis pe loc.

— Nu-i nici o pagubă! Un excroc mai puţin, asta-i tot! rostiră cei patru martori într-un glas.

Astfel suna discursul de înmormântare al ofiţerului, al cărui nume am încercat zadarnic să-l aflu pentru a-l consemna aici; nimeni nu mi l-a putut spune.

I se zicea ofiţerul, şi acesta era singurul nume sub care era cunoscut.

— Drăcia dracului! spuse Alain, tamponându-şi bărbia cu batista. Am rămas fără un sfanţ; dar cel puţin nu mai sunt codaş.

Întorcându-se la Paris, Alain îşi vându ceasul. Seara se afla în balconul Operei, pansat cu un petic de tafta englezească pe bărbie. Pansamentul împreună cu o uşoară ameţeală erau pentru el singurele urme ale duelului din dimineaţa aceea.

A doua zi se urcă în diligenţa de Saint-Malo.

Stătuse la Paris doi ani, şi în aceşti doi ani cheltuise mai bine de două sute de mii de franci!

V

GREŞELILE SE PLĂTESC

Există pe lume o tradiţie care ni s-a transmis de trei mii de ani, din vremurile biblice, şi care ni se înfăţişează învăluită în măreţia secolelor; toţi fiii risipitori, oricât de risipitori ar fi fost ei, sunt primiţi cu braţele deschise când binevoiesc să se întoarcă acasă.

Jean Montplet adeveri parabola prin felul în care îşi primi fiul; când a intrat Alain în casă, pe neaşteptate, şi s-a aruncat la picioarele lui, cerându-şi iertare, şuvoaie de lacrimi au brăzdat chipul bătrânului fermier.

Sărmanul tată şi-a îmbrăţişat cu dragoste fiul şi, fără să-i pomenească nimic despre trecut, i-a redat în casă locul pe care-l avusese odinioară. În inima lui, copilul cel nerecunoscător ocupase întotdeauna acelaşi loc, fie că era prezent, fie că lipsea. De altfel, viaţa dezmăţată pe care o dusese a avut asupra lui Alain o înrâurire salvatoare, astfel încât orice mustrare ar fi fost de prisos.

Deşi numai nevoia îl îndemnase să se întoarcă la Maisy, era bucuros că se afla din nou pe pământul natal, simţea iar emoţiile adânci ale pescuitului, ale înotului şi ale vânătoarei, pe care plăcerile din capitală nu izbutiseră niciodată să i le înlocuiască.

După câteva zile petrecute la Cochardière, zile în care se întorsese la deprinderile lui din prima tinereţe, ajunsese să se întrebe cum de a fost în stare să renunţe la o viaţă atât de fericită, pentru nişte plăceri îndoielnice, de pe urma cărora te-alegi doar cu gol în suflet şi cu remuşcări în inimă.

Dar cumătrului Montplet i-ar fi convenit să pună o stavilă mai puternică decât remuşcările în calea unor porniri de care încă îi mai era teamă. Prin urmare, îi vorbi lui Alain despre căsătorie. La prima încercare, Alain spuse nu. A doua oară se înfurie de-a binelea.

La Paris, băiatul trăise în societatea oamenilor de moravuri uşoare, unde nu există ruşine, nici bun simţ, şi sub înrâurirea acestui mediu se îndepărtase tot mai mult de oamenii cinstiţi şi la locul lor; femeile destrăbălate cu care petrecuse l-au făcut să dispreţuiască adânc femeia, în general. El confunda specia cu indivizii, şi ce mai indivizi, Dumnezeule!

Rupsese toate legăturile din trecut şi blestema până şi amintirea acestor legături. Dar, lucru ciudat! Alain Montplet era sfios din fire; îndrăzneţ şi neruşinat cu o anumită categorie de femei, mai exact cu cele destrăbălate, în faţa femeilor respectabile se înroşea, cobora privirile în pământ, se fâstâcea de tot; apoi, nemulţumit de el însuşi pentru sfiala pe care o simţea în preajma lor, prinse ciudă pe ele şi, fiindcă dintre acestea ar fi trebuit să-şi aleagă o soţie, îşi jură să rămână neînsurat până la moarte.

Pe deasupra, fericirea lui Alain de a se afla din nou în căminul părintesc era umbrită uneori de clipe de tristeţe. Se gândea cu spaimă la datoriile pe care le avea faţă de Langot. Fusese atât de nechibzuit, încât i-ar fi fost cu neputinţă să spună, chiar aproximativ, la cât se ridicau aceste datorii. Ştia doar că erau foarte mari, că suma creştea fără încetare, asemeni unei avalanşe ce se prăvăleşte din vârful muntelui şi care ar putea să-l zdrobească în ziua când se va năpusti asupra lui.

Se întreba uneori dacă n-ar trebui să-i mărturisească totul bunului Montplet, care-i iertase până acum atâtea păcate, încât va fi la fel de îngăduitor şi de astă dată. Apoi,

fiindcă Langot se arăta foarte prietenos cu el, amâna pentru mai târziu neplăcuta destăinuire. În aşteptare, timpul trecea.

Bătrânul Montplet îşi iubea prea mult fiul pentru ca întristările acestuia să-i rămână nebăgate în seamă. Le luă drept semne de plictiseală şi-l apucă groaza. Se întoarse iar la planurile lui de însurătoare, pe care o simţea cu atât mai necesară şi urgentă, cu cât nişte presimţiri nedesluşite îl făceau să se teamă că moartea l-ar putea despărţi curând de fiul său. Doar că de data aceasta, învăţând din experienţă, se feri să apuce direct taurul de coarne.

Avea la Isigny un vechi prieten, pe nume Jousselin, care făcea negoţ cu unt. Se ştie că untul din Isigny este cunoscut în întreaga Franţă. Prietenul Jousselin se îmbogăţise de pe urma acestui negoţ.

El avea o singură fiică, despre a cărei frumuseţe mersese vestea până la Caen. Când se vorbea despre dânsa, nu i se spunea altfel decât frumoasa Jouseline.

Feminizarea numelor de familie este un obicei din provincie.

În marea lui dragoste pentru copilul său, Jean Montplet găsi puterea să-şi învingă durerile pricinuite de o gută chinuitoare. Îşi încălecă murgul, care de trei ani se odihnea, ca şi stăpânul său, de ostenelile din trecut – unul în fotoliu, celălalt pe aşternutul de paie. Căluţul porni într-un trap care mai păstra încă ceva din vigoarea de odinioară şi, peste câteva ceasuri, între cei doi părinţi lucrurile erau puse la cale; bineînţeles, lipsea doar învoiala părţilor interesate.

Într-o zi, Alain se întorcea de la vânătoare. Era ud din creştet până-n tălpi şi năclăit până la brâu de noroiul din mlaştină îşi desfăcuse cravata, cu care îşi legase tolba plină de vânat, astfel că rămăsese cu gulerul răsfrânt şi gâtul gol.

Când ajunse acasă, dulăul lui se aşează, ca de obicei, pe labele dindărăt, apăsă cu cele din faţă uşa, o împinse, o deschise şi intră primul. Alain intră în urma lui, cu puşca pe umăr şi pălăria leoarcă de apă, agăţată de ţeava ei. Dar abia făcuse un pas în încăpere, că se şi dădu înapoi, de parcă i s-ar fi arătat capul Meduzei.

Lângă fotoliul tatălui său zărise două persoane străine. Una din cele două persoane, un bătrânel cu o înfăţişare destul de obişnuită, n-ar fi putut stârni asemenea reacţie. Trebuie deci să-l atribuim celuilalt vizitator sau, mai degrabă, celeilalte vizitatoare.

Într-adevăr, aceasta era o tânără atât de frumoasă, încât, cu toată fâstâceala lui, în timp ce se retrăgea de-a-ndăratelea, Alain nu-şi putea dezlipi ochii de pe chipul celei care îi pricinuise această sfială. Încremeni pe loc, de parcă ar fi fost ţintuit de podea. Apoi, dându-şi seama că nu putea rămâne astfel, fără să scoată o vorbă, fără să înainteze ori să se retragă, luă o hotărâre, salută îmbufnat şi se scuză cu stângăcie pentru ţinuta în care intrase. Tânăra îi răspunse printr-un zâmbet care dezvălui cei mai frumoşi dinţi din lume.

Socotind că pretextul lui era îndeajuns de bun pentru a-şi îngădui să plece, vânătorul se grăbi să dispară, explicând că se duce să-şi schimbe hainele. Era furios de păcăleala pe care i-o trăsese tatăl său şi, odată ajuns afară, îi veni o poftă nebună să-l lase baltă, cu musafirii lui cu tot, şi să se ducă să mănânce la han. Dar, cu câteva zile în urmă, bătrânul avusese o criză puternică de gută, care era cât pe-aci să-l dea gata, şi fiul se temea ca nu cumva să-i pricinuiască un rău prea mare.

Îmbrăcă deci în grabă primele haine ce-i căzură sub ochi, coborî bodogănind, se simţi din nou cuprins de sfială când puse mâna pe clanţă, apoi, împingând uşa cu putere, ca

omul care ia pe loc o hotărâre, intră spunându-şi în gând: „La urma urmelor, n-au să mă mănânce”.

Cu toată această cugetare înţeleaptă, cu toate privirile rugătoare ale tatălui său, Alain se arătă foarte morocănos. Dar lucrul acesta n-o înspăimântă deloc pe domnişoara Jousselin, căreia i se spusese mai înainte că va avea de îmblânzit un urs.

Or, de pe vremea când locuise la Paris, înconjurat de o societate nu prea aleasă, ursul acesta se deprinsese cu o purtare cam prea degajată şi cu un limbaj cam slobod, neobişnuite la Isigny, astfel încât fata se pregăti să facă faţă cu cea mai mare bunăvoinţă acestei sarcini ce i se impunea, drept care porni la îndeplinirea ei, plină de curaj.

De altfel, corvoada aceasta era pentru ea mai uşoară decât ar fi fost pentru oricare altul, întrucât ursul cu care avea de-a face era tare simţitor la frumuseţe, iar domnişoara Jousselin era deosebit de frumoasă. Avea douăzeci şi doi de ani, cel mai minunat păr blond-cenuşiu din lume, fruntea puţin îngustă, dar străjuind doi ochi mari şi negri, care se desenau ca două bucăţi de catifea pe pielea de un alb-lăptos. Era înaltă; picioarele şi mâinile ei, ca ale tuturor femeilor de la ţară, nu erau fără cusur; în schimb, bustul avea o linie desăvârşită, pe care i-o accentua şi mai mult rotunjimea şoldurilor.

Îmbrăcămintea ei nu semăna deloc cu a fetelor din Maisy, după cum nici veşmintele pe care le purta Alain, după întoarcerea de la Paris, nu semănau cu cele ale băieţilor din Maisy ori din Grand-Camp. Ea renunţase nu numai la scufia de bumbac – acest nevrednic accesoriu bărbătesc nu-i umilise niciodată fruntea, oricât de tânără era – dar până şi la arătoasele bonete acoperite de dantele, după modelul Isabelei de Bavaria, la rochiile strâmte şi la şalul croşetat. Domnişoara Jousselin era un copil al oraşului

şi al civilizaţiei; îşi comanda pălăriile la cea mai bună modistă din Caen, sau măcar din Saint-Lô; se îmbrăca în caşmir franţuzesc; în fine, purta rochii cu volănaşe, care-i făceau toaleta şi mai încântătoare.

Când îşi dădu seama cât de frumoasă era Lisa Jousselin, Alain deveni şi mai sfios.

Dar, în ciuda înfăţişării ei de mare doamnă, fata negustorului de unt părea atât de copilăroasă, astfel că, încetul cu încetul, Alain se simţi mai în largul lui. Până să se sfârşească masa, la omul acesta cu pasiuni schimbătoare şi porniri nestăvilite, proasta dispoziţie se transformă într-o dorinţă arzătoare de a o avea numai pentru el pe tânăra normandă, în orice chip, fie chiar şi luând-o de nevastă.

Deşi părea cochetă, asemenea unei capcane lucitoare cu care se prind ciocârliile, Lisa nu se număra încă printre femeile uşuratice şi, având în vedere că ea nu-i înlesnea în nici un fel apropierea, Alain trebui să-şi înfrâneze dorinţele.

Pe nesimţite, lupta care se dădea în sufletul lui, între această pasiune născândă şi stavila pe care fata ştia să i-o impună când el depăşea măsura, îi domoli pornirile grosolane. În inima lui prinseră să se înfiripe simţăminte mai cuminţi, iar peste două săptămâni nutrea pentru fata ce i-o hărăzise tatăl său de soţie o dragoste simplă şi curată, de bărbat abia intrat în viaţă.

Pentru că Lisa Jousselin era foarte mândră de izbânda ei şi, pe deasupra, nici Alain nu-i era indiferent, în calea unirii celor doi îndrăgostiţi nu se mai afla nici o stavilă.

O lună mai târziu s-au publicat strigările de căsătorie, iar ziua cununiei a fost însemnată cu cretă albă, după străvechiul obicei al romanilor; iată însă că un puternic atac de gută îl răpuse, dintr-o dată, pe bătrânul Jean Monplet.

Alain Vânătorul

Dacă cititorii noştri nu-şi vor da seama cât de mare a fost deznădejdea lui Alain, înseamnă că n-am izbutit să-l prezentăm aşa cum se cuvine.

Aflând trista veste, domnul Jousselin alergă la Cochardière, unde-l găsi pe viitorul său ginere, îngenuncheat la căpătâiul mortului, hohotind de plâns. Îl ajută pe Alain să-şi îndeplinească ultimele îndatoriri faţă de cel dispărut; apoi, ţinând seama de dorinţa celor doi tineri, precum şi de propria-i nerăbdare de a-şi vedea fiica stăpână pe frumosul domeniu Cochardière, se învoi ca nunta să fie amânată doar cu o lună.

Dar o arătare cumplită zvârlise un văl peste nădejdile sărmanului Alain, făcându-l să tresară până şi prin somn.

Când ieşise de la biserică, în urma sicriului bietului său tată, Alain Montplet nu s-a putut stăpâni să nu-şi arunce pe furiş privirile către prăvălia lui Thomas Langot, tristă şi întunecoasă, ca nişte nori ce prevestesc furtuna.

Prăvălia era închisă, în afara unei ferestruici alcătuită din pătrăţele mici de sticlă, asemănătoare celor pe care astăzi le mai întâlnim doar la casele foarte vechi, de prin satele îndepărtate ale bătrânei Franţe. Ferestruica era ridicată şi, îndărătul ei, ca de sub frunza verzuie a unei plante de mlaştină, se arăta capul turtit şi nesuferit al lui Thomas Langot, care privea convoiul cu ochi strălucitori de satisfacţie şi lăcomie.

Capul acesta îl impresionă pe Alain, de parcă ar fi fost o viperă uriaşă. Vederea acestui cap îl făcuse să tresari pe loc; aparitia ochilor lui strălucitori prin somn îl făceau să se trezească speriat.

Avea dreptate Alain să se teamă. Această arătare, oricât de nefirească ar părea ea cititorilor noştri, se materializă curând prin fapte.

Thomas Langot se legă de faptul că nu primise şi el invitaţie la înmormântare, făcu pe jignitul şi, într-o bună zi, scoase la iveală treizeci şi patru sau treizeci şi cinci de poliţe, cu semnătură în regulă, prin care dovedea că Alain îi era dator optzeci şi şapte de mii de franci.

Nimic nu e mai primejdios decât să jigneşti un creditor. Asta înseamnă de-a dreptul ruina.

Thomas Langot era jignit în cel mai înalt grad. Nu numai că Alain nu-l poftise să ia parte la înmormântarea bătrânului Montplet, pe care el, Thomas Langot, îl preţuia şi-l iubea atât de mult; dar, de când se întorsese de la Paris, nerecunoscătorul Alain nu-i călcase niciodată pragul, deşi cămătarul s-ar fi bucurat să-l primească. Ba mai mult, dacă se întâlneau din întâmplare, Alain încerca să-l ocolească şi nu-l saluta decât atunci când n-avea încotro.

Vai, toate astea erau adevărate. Ştiindu-se datornicul lui Thomas Langot pentru o sumă importantă, deşi nu avea habar la cât se ridica, Alain simţea în faţa băcanului stânjeneala firească pe care o încearcă orice datornic aflat în faţa creditorului său.

Acum, suma pe care i-o datora băcanului şi pe care nu o cunoscuse vreme îndelungată îi fusese dezvăluită. Această sumă se ridica la optzeci şi şapte de mii de franci! Cum de ajunsese Alain Montplet să împrumute o sumă atât de mare de la băcanul Langot? Alain n-ar fi putut să spună. Dar lucrurile aşa stăteau, dovedite cu poliţe, toate expirate şi neacoperite, pentru care fapt nu-i mai rămânea decât să-l dea în judecată.

Judecata a avut loc, cu toate împotrivirile avocatului din Isigny, numit Richard, care, pe vremea primelor nebunii ale lui Alain, îi fusese tovarăş şi oaspete la masă. În urma acestei judecăţi, neschimbată la apel, domeniul Cochardière a fost scos în vânzare prin hotărârea

tribunalului. După ce justiţia s-a năpustit ca un stol de lăcuste asupra fermei, din moştenirea adunată, bănuţ cu bănuţ, pentru el de către bătrânul Montplet, sărmanului Alain i-au mai rămas doar armele, câteva haine şi un pat.

Venise timpul să-şi caute alinarea lângă frumoasa Lisa.

Aşadar, Alain dădu fuga la Isigny. Însă oricât de repede a alergat el, purtat de aripile dragostei, vestea despre ruina lui totală ajunsese mai devreme, iar taica Jousselin îi declară că fiica lui n-avea ce face cu un soţ risipitor.

Prin urmare, bucurându-se în sinea lui că bătrânul Montplet nu putea să vadă, de acolo, din groapă, prăpastia în care lunecase nenorocitul său fiu, îl pofti pe acesta să înceteze cu vizitele.

Alain era deznădăjduit. Dar cele auzite erau doar cuvintele unui tată egoist. Rămânea de văzut ce va spune fata.

Tânărul lăsă să se creadă că pleacă din Isigny, dar se ascunse într-o cameră la han şi, după căderea nopţii, porni să dea târcoale pe lângă casa Lisei Jousselin.

Romanţioasa normandă, care-şi dădea poate seama că despărţirea nu-i lucru uşor, oricât de sărac ajunsese pretendentul ei, se folosi de plecarea domnului Jousselin la cafeneaua Malherbe, unde acesta îşi făcea partida zilnică de domino, şi-i deschise uşa iubitului ei, pe care-l bănuia aflat prin apropiere.

Alain îi povesti despre întrevederea cu taica Jousselin şi despre sfârşitul ei dureros. Lisa se strădui să-l facă să priceapă deosebirea care există între judecata necruţătoare a unui bătrân de şaizeci de ani şi sufletul iubitor al unei fete de douăzeci şi doi de ani. îl mângâie pe Alain cât putu mai bine şi încercă să-i dovedească, prin vorbe doar, că nenorocul lui nu-i micşorase cu nimic dragostea ei; îi jură pe toţi sfinţii din rai, chiar şi pe Fecioara din Délivrande, că

nu va avea alt soţ decât pe el, şi ca urmare a acestui jurământ îi dădu întâlnire peste două zile, socotind că astfel îi va aduce deplina mângâiere la care o îndemna dragostea ei pentru bietul Alain.

Se înţelege cu câtă grabă s-a prezentat Alain peste două zile la întâlnire. Pe la opt seara se afla la uşa negustorului de unt, a cărui prăvălie era închisă cu şapte lacăte; asta i s-a părut o prevedere exagerată din partea Lisei. Aşteptă în zadar până la nouă, chiar până la nouă şi jumătate, să se deschidă uşa, la fel ca prima dată. Cuprins de nelinişte întrebă prin vecini. I se răspunse că frumoasa lui iubită şi tatăl ei plecaseră în aceeaşi dimineaţă la Paris.

Nefericitul tânăr nu-şi credea urechilor cele auzite. Se întoarse la locuinţa meşterului Jousselin şi, asumându-şi riscul de a da ochi cu tatăl, bătu cu putere în uşă. Uşa se deschise, dar lui Alain nu i se înfăţişă nici chipul încruntat al bătrânului Jousselin, nici încântătorul chip al fiicei sale. Era doar mutra roşcovană a unei slujnice grase, pe nume Javotte, despre care ştia că-i este foarte devotată Lisei.

Javotte avea o scrisoare pentru el. Alain alergă sub un felinar pentru a citi în taină scrisoarea. Acolo, cu sufletul la gură şi mâna tremurândă, desfăcu plicul. Încântătoarea Lisa îşi începea epistola asigurându-şi prietenul de trăinicia simţămintelor ei; recunoştea însă că nu s-a putut împotrivi voinţei neclintite a părintelui său, care, asemenea lui Agamemnon, era hotărât s-o sacrifice pe altarul căsătoriei, chiar dacă aceasta o va costa viaţa.

Totodată, ea îi jura că, fecioară sau femeie, nu va înceta niciodată de a-i aparţine lui Alain, cel puţin cu gândul, că el era primul bărbat pe care l-a iubit, singurul căruia îi jura dragoste veşnică. În lipsa credinţei trupeşti, ea îi dăruia credinţa sufletească, credinţă foarte preţuită de minţile

superioare, dar, trebuie s-o mărturisim, prea puţin înţeleasă de oamenii de rând.

După ce citi ultimele cuvinte ale scrisorii, Alain rămase împietrit.

Moartea tatălui său, pierderea averii însemnaseră pentru el două lovituri puternice; totuşi dragostea şi înţelegerea femeii iubite, siguranţa că o iubire care rezistase unor astfel de încercări nu-l va dezamăgi niciodată îl mai îmbărbătaseră.

Dar când se văzu părăsit de Dumnezeu, care îi răpise tatăl; înşelat de viaţă, care-i smulsese averea; uitat de iubită, care-şi luase înapoi făgăduiala, primele două dureri molcomite se redeşteptară cu toată puterea, rănile pe jumătate cicatrizate se deschiseră din nou şi inima lui prinse a sângera din plin.

VI

MOŞTENIREA LĂSATĂ DE MOŞ GABION

Tânărul nostru mototoli în pumn scrisoarea Lisei, apoi, cuprins de dorinţa de a respira în voie, de a urla nestingherit, de a se rostogoli cu furie pe pământ, o luă la goană, ieşi din oraş şi, ca un nou Orlando, începu să alerge în neştire peste câmp, fără să-şi dea seama ce face.

Alain îşi ieşise din minţi; pornirile lui, din totdeauna nestăvilite, îl mânau acum asemenea unui cal nărăvaş. Furia şi gelozia îi înfierbântaseră sângele. Îşi amintea de toate farmecele fetei; visa la cele pe care încă nu le descoperise; şi-o închipuia pe femeia, care pentru el însemna tot ce zămislise mai frumos natura, stând în braţele altuia, bătându-şi joc de el cu acesta. Îl mistuia un foc dogorâtor; umbla ca un nebun, pradă miilor de gânduri ce i se învălmăşeau în minte şi-l făceau să ameţească.

În sfârşit, durerea lui ajunse la culme şi simţi că se înăbuşă. Căzu jos, se tăvăli urlând pe pământ, apoi câteva lacrimi îşi făcură loc printre pleoapele-i uscate şi fierbinţi, plânse, iar plânsul îl uşură şi-l mai linişti.

Atunci, ridicându-se în genunchi, o strigă cu glas tare pe iubita-i necredincioasă, o rugă să nu-i înşele dragostea, să nu-şi calce făgăduiala. Îi adresă cea mai fierbinte rugă; căzu apoi într-o stare de apatie, care se preschimbă într-un nou acces de furie.

Totuşi, după ce petrecu câteva ceasuri în acest zbucium, vecin cu nebunia, deznădejdea lui, prea puternică pentru a

dăinui mult timp, sfârşi prin a se potoli şi Alain îşi mai veni în fire.

Era în plină noapte şi bietul disperat, într-atât se tăvălise pe pământ, încât i se udaseră hainele de pe el şi începuse să-l zgâlţâie frigul. Alain încercă să-şi dea seama unde se află, nu pentru că ar fi dorit să întâlnească pe cineva – oamenii, mai ales femeile, îi erau, în clipa aceea, greu de suportat – dar simţea nevoia unui adăpost, oricare ar fi fost el.

Întâmplarea i-a purtat paşii către gurile Virei. Nu vedea în jurul lui decât tufe de papură şi nişte băltoace strălucind în bătaia lunii, care se ivea din când în când printre norii ce alergau pe bolta sinilie a cerului.

Deodată, la o depărtare de cel mult cinci-şase sute de paşi de el, auzi urletul unui câine. Îşi ciuli urechea. Câinele care urla era neîndoielnic al bătrânului Gabion, primul lui dascăl într-ale vânătorii.

De când se întorsese de la Paris, Alain nu-l mai văzuse pe moş Gabion. Îşi aminti că bordeiul în care locuia unchiaşul se afla prin apropiere, şi era încredinţat că acest câine nu putea fi altul decât prietenul său, Pavilion. Glasul acesta parcă-i striga lui, cel rătăcit în pustiu: „Vino la mine!” Glas trist, sfâşietor, tocmai potrivit cu starea lui sufletească.

Îndârjit cum era împotriva lumii întregi, poate că, de-ar fi auzit un glas omenesc ar fi luat-o în cealaltă direcţie. Dar era glasul unui câine; porni deci către el. Abia făcuse o sută de paşi, când zări o movilă întunecată ce se ridica din câmpie, profilându-se la orizont. Acesta era Gabionul[5].

Se îndreptă spre colibă. Pe măsură ce se apropia, vaietele câinelui erau tot mai dureroase. Ele se auzeau

[5] Denumire dată unui fel de butoi, în care se ascunde vânătorul de raţe sălbatice, (n. t.).

dinlăuntrul colibei, a cărei uşă era închisă. Alain se îndreptă către această uşă şi apăsă pe clanţă. Uşa nu era încuiată. De îndată ce o deschise, câinele îi sări cu labele pe piept şi Alain îi simţi răsuflarea caldă şi umedă pe obraz.

Se auzi din nou un urlet şi câinele alergă în încăpere, spre locul unde se afla patul stăpânului său. Încăperea era cufundată în întuneric. Alain îl strigă de două ori pe moş Gabion. Nu-i răspunse nimeni sau, dacă acesta poate fi numit răspuns, abia se auzi o suflare uşoară, un suspin atât de slab, încât Alain crezu că se înşală.

Cunoştea locuinţa lui moş Gabion ca pe propria sa cameră. Înaintă pe bâjbâite până la vatră, găsi chibriturile, scormoni în cenuşă. Cenuşa mai era caldă, dar focul se stinsese. Alain era vânător şi fumător. În această dublă calitate, avea la el toate cele trebuincioase pentru a aprinde un foc. Frecă un chibrit de perete şi, la lumina lui, Alain îl zări pe Pavilion aşezat lângă patul stăpânului său, stând cu capul înălţat şi urlând. Pe pat, alcătuit doar dintr-o saltea întinsă pe jos, i se păru că vede o formă omenească.

Aprinse al doilea chibrit şi se îndreptă spre pat. Nu se înşelase: moş Gabion era culcat, dormea sau murise. Al doilea chibrit se stinse tocmai când îl apropie de chipul bătrânului vânător.

Alain se întoarse la sobă, căută lampa şi, în cele din urmă, o găsi pe un scăunel. Încercă s-o aprindă; uleiul se terminase. Vârî în sobă frunze de ferigă, trestii şi câteva aşchii de lemn, apoi scăpără al treilea chibrit. Vreascurile se aprinseră îndată şi lumina tremurătoare a focului pătrunse până în fundul încăperii.

Câinele se afla în acelaşi loc, omul tot nemişcat stătea. Dar câinele încetase să mai urle şi lingea faţa stăpânului său.

Alain se apropie. Nimic nu se clintea. I se păru totuşi că moş Gabion, care la început avea ochii deschişi, acum îi închisese. Se aplecă spre pat şi atinse mâna bătrânului. Mâna era lipsită de viaţă, dar nu se răcise încă. Era limpede că moş Gabion îşi dăduse sufletul. Suspinul pe care-l auzise Alain când intrase în colibă fusese ultima lui suflare, iar urletele lui Pavilion aveau semnificaţia unui ultim bun rămas, de la prieten către prieten. Lingând faţa stăpânului său, credinciosul animal îi închisese ochii.

Fără să-şi dea seama ce face, Alain îngenunche.

Există o măreţie în moarte care face să se încline frunţile cele mai răzvrătite, genunchii cei mai nesupuşi; e măreţia necunoscutului.

Ce soartă ciudată avusese omul acesta! Se ivise într-o bună zi, venind nu se ştie de unde; trăise departe de oameni, neavând de-a face decât cu negustorul de vânat din Isigny, care sosea o dată la două zile să ridice marfa şi să-i plătească; murise singur, la fel cum trăise, fără să ceară ajutorul vreunui prieten ori rugăciunile vreunui preot. Plecase din lume, iar în urma lui rămăsese doar câinele să-l plângă; aprinsese focul, aprinsese opaiţul şi se culcase. Focul se stinsese, opaiţul la fel. Se stinsese apoi şi el, asemenea focului şi opaiţului. Din trupul lui rămânea oare altceva decât ce rămâne de pe urma focului, adică cenuşa, sau de pe urma opaiţului, adică un fitil ars? Lucrul acesta nu l-ar fi putut spune nici cadavrul lui, care fusese el însuşi.

După ce rosti în gând o rugăciune, Alain se ridică şi merse să se aşeze la gura focului, pe scăunelul de stejar pe care stătuse de atâtea ori în trecut. Tânărul rămase acolo toată noaptea, fără să închidă o clipă ochii, înteţind focul, ori de câte ori acesta era gata să se stingă, încercând să-şi astâmpere clocotul din suflet prin gândurile acelea

întunecate şi filozofice, care zboară ca nişte păsări de noapte în jurul unui pat mortuar.

Câinele se întinsese pe burtă şi stătea neclintit ca un sfinx, cu privirea aţintită pe faţa stăpânului său. S-ar fi zis că încerca şi el să dezlege marea taină care va rămâne veşnic ascunsă oamenilor: „Ce este moartea?”

Noaptea luă sfârşit; lumina cenuşie a zorilor începu să se strecoare prin ochiurile ferestrei şi prin crăpăturile uşii.

Pe masă se afla o hârtie pe care erau aşternute câteva rânduri cu creionul. Alain luă hârtia şi citi: „Mă culc acum şi n-am să mă mai scol niciodată. Am trăit departe de oameni şi mor departe de ei. Cât am fost în viaţă, nu le-am cerut nimic şi nici după moarte n-am să le cer mare lucru. Îl rog pe cel ce va intra aici şi mă va găsi mort să nu ducă vestea mai departe. Moartea mea nu priveşte pe nimeni. Dacă va fi un om credincios, va lua cazmaua ce se află în colţul camerei, va săpa o groapa în nisipul de la ţărmul mării, mă va înfăşură în pătură, mă va aşeza în această groapă, o va acoperi cu pământ şi va pune deasupra o cruce. Am fost şi mor creştin. Dacă omul nu are adăpost, poate lua această colibă. Nu-i o locuinţă prea îmbietoare, dar ea m-a ferit de vânt, de ploaie şi de frig, vreme de optsprezece ani. Dacă va fi un vânător, îl sfătuiesc să facă ce am făcut şi eu. Meseria asta nu te îmbogăţeşte, dar îţi ajunge să-ţi duci zilele. Dacă aş fi avut cui să-i las, eu aş fi putut economisi vreo mie de franci pe an. Dar n-am vrut să ucid mai mult vânat decât îmi era necesar pentru a-mi asigura traiul şi am cruţat bietele făpturi ale Domnului cât mi-a stat în putinţă. Îi datorez optsprezece franci negustorului din Isigny, care, de opt zile de când sunt bolnav, mi-a adus cele trebuitoare deşi nu aveam marfă ca să-i dau. Îl rog pe cel ce-mi va lua locul în această colibă, dacă se hotărăşte să exercite mai

departe meseria mea, să-i plătească acestui om de treabă cei optsprezece franci şi, drept mulţumire că mă va pune în groapă şi-mi va aşeza o cruce pe mormânt, îi urez să aibă parte de o moarte la fel de blândă şi liniştită ca aceea pe care o voi avea eu.

27 septembrie 1841

Moş Gabion”

Alain se întoarse către patul unde se afla întins mortul şi întinse mâna spre el, cu un gest solemn de parcă ar fi zis: „Dormi în pace, suflet necăjit! Ultimele tale sfaturi vor fi urmate, ultimele dorinţi îţi vor fi îndeplinite”. Apoi, băgând de seama că se luminase de-a-binelea, privi în jurul lui.

Cazmaua, aşa cum scria în testamentul defunctului, se afla în colţul încăperii. Alain luă această cazma şi se duse să caute un loc potrivit, unde să sape ultimul lăcaş al bătrânului vânător. Se opri la poalele unei stânci, unde nu ajungeau nici cele mai puternice maree.

Stânca aceasta alcătuia un pinten, unde stătuse de multe ori la pândă, în copilărie, împreună cu moş Gabion. Era locul preferat al bătrânului vânător.

Lui Alain îi trecu prin minte că, de s-ar fi gândit moş Gabion să-şi aleagă singur locul, pe acela l-ar fi ales. Săpă adânc în pământ; cadavrul trebuia pus la adăpost de câini şi de lupi. Adună apoi cât mai mulţi bolovani şi pietre. Aceste operaţii pregătitoare fiind îndeplinite, se întoarse în colibă, înfăşură cadavrul în pătură, îl săltă pe umăr şi se îndreptă spre groapă. Pavilion, care stătuse până atunci neclintit, se ridică de jos şi porni în urma mortului.

Bătrânul vânător a fost depus în groapă, aşa cum îşi dorise, fără bocete, fără discursuri, fără rugăciuni. Crucea

i-a fost întocmită din două scândurele de epavă, azvârlite de furtună pe coastă, şi înfiptă în movila de pământ amestecat cu nisip, pietre şi bolovani. Odată isprăvită această îndatorire, Alain porni spre coliba singuratică, cu sufletul pustiu, cu capul plecat şi pasul ostenit.

Câinele mai rămasa o clipă la marginea gropii, scoc se un ultim urlet prelung, apoi îl urmă pe Alain. Se punea acum în slujba omului milostiv care adusese la îndeplinire cele din urmă dorinţe ale fostului său stăpân.

De departe, Alain zări silueta unui bărbat ce se oprise în pragul casei. Era negustorul de păsări din Isigny.

— Se pare că totul s-a sfârşit – spuse acesta – încă de ieri am bănuit că n-o să apuce ziua şi venisem să mă ocup de cele cuvenite. Dar mi-aţi luat-o înainte, domnule Montplet.

— Prietene – îi răspunse Alain – răposatul îţi datora optsprezece franci; m-a însărcinat să ţi-i înapoiez. Iată-i.

— Aşadar, moş Gabion v-a numit moştenitorul lui? întrebă negustorul.

— Da – răspunse Alain – şi, ca dovadă, te rog să spui primului om sărman pe care-l vei întâlni în drum că poate veni să ia de aici tot felul de lucruri.

Negustorul luă cei optsprezece franci, îl salută pe Montplet şi se îndepărtă. Dar, după ce făcuse câţiva paşi, se auzi strigat de tânăr. Se întoarse.

— Cu ce vă pot fi de folos? întrebă el.

— Când o să ai nevoie de vânat, să mi te adresezi mie; te rog să-mi acorzi întâietate.

— Cum adică? îi zise uimit negustorul.

— Mă voi ocupa cu vânătoarea de păsări.

— Nu glumiţi? mai întrebă omul.

— Nu glumesc de loc... Sunt ruinat, nu mă pricep la nimic, sunt un prea bun creştin pentru a-mi pune capăt zilelor şi, de vreme ce providenţa m-a făcut moştenitorul

bietului om care sălăşluia în cocioaba asta, voi urma calea providenţei.

Negustorul plecă, făgăduindu-i lui Alain Montplet că va cumpăra marfă de la el.

VII

PE PLAJĂ

Alain Montplet nu era nici filosof, nici visător; nu se pricepea să-şi analizeze simţămintele pentru a desluşi în ele cauzele şi a le înlănţui cu efectele. După cum îi spusese negustorului din Isigny, nu-i trecuse o clipă prin minte să-şi pună capăt vieţii, oricât i-ar fi fost aceasta de apăsătoare. Educaţia lui religioasă de ţăran îi era adânc înrădăcinată în suflet, chiar dacă traiul uşuratic îl îndepărtase vremelnic de credinţă.

Se gândise la un moment dat să se înroleze în armată. Dar, cugetând la sila pe care i-o pricinuia întotdeauna orice fel de disciplină, avu bunul simţ să-şi scoată repede din cap asemenea idei. Hotărât să-şi păstreze independenţa, nu se putea îndeletnici decât cu o muncă fizică. Dar care anume? Alain Montplet nu învăţase nici un meşteşug.

Prin urmare, aşa cum spusese el însuşi, providenţa era cea care-l călăuzise spre coliba lui moş Gabion tocmai în clipa când acesta închidea ochii, iar el, Alain, se afla lipsit de avere, fără părinţi, fără prieteni, fără iubită.

Or, după cum am văzut, Alain Montplet, care era un vânător pasionat şi un foarte bun ţintaş, se hotărâse să se îndeletnicească cu vânătoarea.

De aceea, după plecarea negustorului, îşi spuse:

„Asta e, însuşi bunul Dumnezeu mi-a călăuzit paşii, braţul lui mi-a arătat acest adăpost şi meşteşugul care mă va hrăni, aşa cum l-a hrănit şi pe cel care a sălăşluit aici înaintea mea. Voi trăi deci singur, departe de oameni, fără

să le cerşesc mila, şi poate că într-o bună zi mă voi putea răzbuna pentru răul ce mi l-au făcut”...

Trebuie să recunoaştem că aceste ameninţări împotriva oamenilor se adresau, în gândul lui, mai ales femeilor.

Într-adevăr, Alain Montplet jurase că nu se va însura niciodată şi că, de-i va sta în putinţă, va răsplăti, în colectiv sau individual, această încântătoare parte a societăţii denumită sexul slab, pentru tot răul pe care i-l pricinuise Lisa Jousselin.

Ca şi în cazul duelului, Alain Montplet nu vroia să rămână codaş.

Legământul acesta, rostit într-o clipă de mânie, deşi nu fusese auzit de nimeni altul decât de Dumnezeu, în faţa căruia îşi chinuia sufletul, nu era pentru Alain mai puţin sfânt şi flăcăul îşi făgăduise lui însuşi să nu-l calce, orice s-ar întâmpla.

Hotărârea odată luată, se punea problema înfăptuirii ei cât mai grabnice.

Alain Montplet era înzestrat cu cele trebuincioase meseriei de vânător: arme foarte bune şi un câine la fel; nu-i rămânea altceva de făcut decât să-şi rostuiască locuinţa.

Tânărului îi rămăseseră cinci sau şase ludovici şi câteva bijuterii. Se duse la Isigny să vândă bijuteriile şi să-şi cumpere un pat, o masă, patru scaune, vase de bucătărie şi un costum complet de vânător. Pe drum se întâlni cu o familie de oameni nevoiaşi, trimişi de negustorul de vânat să ridice mobilierul lui moş Gabion.

Într-un singur ceas, la Isigny, vânduse bijuteriile, îşi făcu cumpărăturile, trimise un zidar să spoiască cu var Gabionul şi să-i astupe crăpăturile. Către cinci după-amiază, Alain Montplet se întoarse la colibă.

Cu patru sute de franci, căpătaţi pe bijuteriile vândute, la care se adăugau cei câţiva ludovici, Alain Montplet îşi cumpărase toate lucrurile strict necesare.

Numai că se înapoiase la Gabion, fără un gologan. Dar avea pâine pentru seară şi pentru ziua următoare; avea şi praf de puşcă pentru toată iarna. Trebuia să înceapă o nouă viaţă. Şi o începu chiar din seara aceea.

Am arătat, cu alt prilej, ce înseamnă vânătoarea de păsări de coastă, care-i sunt greutăţile şi primejdiile.

Datorită pasiunii pe care Alain o manifesta, încă din copilărie, pentru orice fel de vânătoare, aceste greutăţi şi aceste primejdii nu puteau decât să-l îndârjească.

Se dărui cu înflăcărare noii sale îndeletniciri. Pentru că aceste eforturi fizice, aceste emoţii, aceste neîncetate preocupări îi izgoneau gândurile triste ce-l frământau; pentru că osteneala trupului îi risipea îngrijorarea minţii; pentru că inima lui, care nu se deschisese decât o singură dată, se închisese acum peste o rană; munca îi aduse o adevărată uşurare, iar înflăcărarea lui se transformă curând în nesocotinţă. Petrecea săptămâni întregi printre bancurile de nisip de la gurile Virei, pe unde mişuna vânatul; dormea, mânca acolo, îşi ducea traiul vânând păsări cu picioare lungi, în timpul zilei, pândind păsările călătoare, în timpul nopţii; dobora puzderie de vânat pe care negustorul din Isigny venea să-l ridice o dată la două zile, aducându-i şi banii pentru ultimul transport. Părea că n-o să se mai sature de asemenea plăceri distrugătoare.

Cu toate acestea, nu-şi ţinu decât pe jumătate făgăduiala cu privire la răzbunarea împotriva speciei umane, deşi, ori de câte ori îşi amintea de cele petrecute, şi asta se întâmpla adesea, suferinţa pricinuită de oameni o simţea la fel de crâncenă.

Fiindcă nu avea tăria de caracter a unui Timon[6] sau Alceste[7], nu rupse chiar orice legătură cu semenii lui, iar dacă se întâlnea din întâmplare cu foştii săi prieteni, pescari din Grand-Camp, Maisy ori din Saint-Pierre-du-Mont, schimba, din când în când, câteva vorbe cu ei. Ce-i drept, aceştia nu-i pricinuiseră nici un rău şi-i arătau aceeaşi stimă, dacă nu chiar mai multă, vânătorului de păsări, decât lui Alain Montplet, moştenitorul de odinioară al Cochardièrei.

Tânărul era însă neclintit în privinţa celei de a doua părţi a legământului făcut. Păstra o ură neînduplecată sexului din care făcea parte Lisa Jousselin; fugea din calea femeilor, iar ura lui, deşi până acum se manifestase doar prin vorbe, nu părea să fie mai puţin puternică, sinceră şi adâncă.

Într-o zi din luna septembrie 1841, Alain se pregăti să aştepte căderea nopţii pe bancurile de nisip de la răsărit, aflate la o depărtare de două leghe de Maisy. Îşi trase cizmele înalte, care-i ajungeau până la brâu, îşi îmbrăcă peste cămaşă o manta de marinar din pânză cenuşie impregnată, îşi luă puşca, pătura pentru noapte, îl chemă pe Pavilion – tovarăşul său de singurătate, prietenul tăcut, care, ducându-se zilnic la mormântul fostului stăpân, îl îndemna să privească mai filozofic trecutul – şi se îndreptă către sat.

În vreme ce înainta pe potecă, vânătorul băgă de seamă că se apropie furtuna. Valurile crescuseră şi marea se înălţa la orizont. Vântul îşi schimbase dintr-o dată direcţia, dinspre nord spre sud-vest, şi nişte dungi late, sângerii brăzdau cerul.

[6] Numele unui filozof grec, intrat în limbă ca sinonim al omului ursuz (n.t.)

[7] Personaj mitologic, eroină a tragediei cu acelaşi nume a lui Euripide. (n. t.).

Vânătorul nu apucase să străbată jumătate din drum, când furtuna izbucni cu toată străşnicia. Valurile se spărgeau de coastă, biciuind pietrele, asemenea unor adevăraţi munţi mişcători.

În sfârşit, vântul înălţa vârtejuri de nisip atât de puternice, încât tânărul a fost silit să se adăpostească după movila ridicată spre câmpie, pentru vameşi.

Ajungând în sat, Alain văzu întreaga populaţie din Maisy îngrămădită pe plajă. Femeile îngenuncheaseră în nisipul ud şi brăzdat de spumă, rugându-se; bărbaţii priveau, cu spaima întipărită pe feţe; nişte marinari pregăteau o barcă şi o apropiau de valuri, sprijinind-o pe dedesubt cu vâslele, astfel încât să poată intra uşor în mare. Alain află îndată pricina acestei neobişnuite emoţii, în timpul fluxului de după-amiază, trei şalupe din Maisy plecaseră la pescuit stridii şi era de temut că, fiind prinse de vârtej înainte de a ajunge în larg, să nu fi fost azvârlite pe coastă.

Montplet se amestecă printre grupurile de bărbaţi care scrutau cu ochii adâncimea zării, îngustată de perdeaua de ploaie, şi începu să discute cu ei despre soarta pe care ar fi putut s-o aibă şalupele.

Asemenea tuturor locuitorilor din sat, pe plajă se afla şi Thomas Langot; doar că el părea şi mai neliniştit. Ceilalţi tremurau doar pentru pierderea unor rude sau prieteni; cămătarul tremura ca pentru propria lui piele: din cele trei şalupe aflate acum în primejdie, două erau ale sale.

Dar Langot nu era singurul din familia lui care tremura. Era însoţit de Jeanne-Marie, văduva pe care o folosea drept slujnică, spunând că o ajută, şi care părea să fie pradă unei dureroase nelinişti.

Văzându-i pe amândoi atât de deznădăjduiţi cei de faţă îşi puteau închipui cât de mult trebuie să se fi temut Thomas Langot dacă îngăduise ca biata femeie, pe care o

bruftuluia de obicei la cea mai mică lipsă, să părăsească prăvălia odată cu el.

Cu toată îngrijorarea de care era cuprins, Langot îl zări pe tânărul vânător. Spaima îl făcea superstiţios şi i se păru că privirea lui Alain încărcată de mustrări îi va aduce nenorocire; îşi spuse că, de şi-ar asigura indiferenţa tânărului, pe care nu-l mai văzuse de la moartea lui Jean Montplet şi vânzarea fermei Cochardière, ar mai îndepărta puţin primejdia ce-i ameninţa bărcile.

Făcu în aşa fel încât să se apropie pe nesimţite de grupul în care se afla Alain. Dar acesta, la rândul său, nu-l slăbise o clipă din ochi şi, când îl văzu venind, se retrase mai la o parte, îndreptându-se spre un colţ de stâncă, aflat la câţiva paşi, unde se aşează.

Langot vroi să se lămurească cum stau lucrurile. Prefăcându-se că renunţă să mai stea de vorbă cu Alain, dădu un ocol şi, descriind un cerc, se apropie de acesta înainte ca tânărul să-şi fi dat seama.

— Urâtă vreme, foarte urâtă vreme, băiete – îi spuse el dintr-o dată, ca să nu-i dea prilej să plece fără a-i răspunde.

— Crezi, domnule Langot? îi răspunse cu răceală, Montplet.

— Desigur.

— Ei bine, mie nu mi se pare.

— Totuşi – bâigui Langot, destul de neliniştit de tonul cu care i se dăduse acest răspuns – ar trebui să înţelegi că e destul de neplăcut pentru cei ce ar putea fi păgubiţi.

— Din aceeaşi pricină, domnule Langot, ar trebui, să înţelegi şi dumneata, care ai o minte atât de luminată, că vremea asta e cum nu se poate mai plăcută pentru cei ce ar avea ceva de câştigat de pe urma ei.

— Isuse Cristoase! strigă cămătarul, ridicându-şi spre cer mâinile-i strâmbe. Ce-ţi închipui că ai putea câştiga de pe urma unei asemenea furtuni?...

— În primul rând, sălbăticiunile vor fi izgonite din larg şi de pe bancurile de nisip, pe coastă, astfel încât le voi putea vâna fără să ating măcar apa cu piciorul; dornic să-şi găsească un adăpost, vânatul nu se va mai sinchisi de puşca mea, iar eu îmi voi umple tolba, fără nici o osteneală, de parcă aş sta într-un fotoliu cu rotile. Pe urmă, poate voi mai dobândi ceva, pe care-l doresc din tot sufletul, deşi pentru asta ar trebui să mă rog mai degrabă diavolului pentru a-l căpăta.

Rostind ultimele cuvinte, Alain privi chiorâş spre bătrânul cămătar. Acesta desluşi de minune gândul tânărului, şi spaima că cerul sau iadul ar putea îndeplini dorinţa victimei sale ca el să-şi piardă şalupele îl făcu să se cutremure.

— Dar ce fel de creştin eşti, dacă poţi avea asemenea dorinţe?! exclamă cămătarul.

— Asta-i bună! Ce fel de creştin sunt eu?! într-adevăr, domnule Langot, iată o vorbă ce ţi se potriveşte de minune! Bine-ţi mai stă să pomeneşti de mila creştinească! „Cel mai şmecher câştigă”, ţi-ai spus dumneata când ai pus mâna pe Cochardière. Nu e oare drept să-ţi răspund şi eu astăzi: „Nenorocosul pierde mult”?

— Dar n-ai s-o faci, Alain! spuse Thomas Langot, clănţănind din dinţi. Doar ştii bine, fiule că eu te-am iubit întotdeauna!

— Da, cu o dragoste amară.

— Fără-ndoială, fără-ndoială! Trebuie să ştii că mi-a venit greu să acţionez împotriva ta; dar, înţelege-mă, afacerile sunt afaceri, nu poţi să primeşti mereu, fără să dai niciodată nimic înapoi.

— Atunci de ce nu mi-ai propus o învoială prietenească? Vorbeşte! Când mi-aş fi dat seama în ce am intrat, primejdia m-ar fi lecuit de trândăvie. M-aş fi pus pe muncă şi, încetul cu încetul, după ce mă însuram, ţi-aş fi plătit datoria.

— M-a împiedicat conştiinţa, fiule; da, conştiinţa m-a împiedicat. N-am vrut să iau parte la înşelătorie faţă de bunul domn Jousselin; am destule mustrări de cuget, că l-am înşelat atâta vreme pe tatăl tău! Să mă ierte sufletul lui bun!

Montplet înălţă din umeri, scârbit de atâta făţărnicie.

— Eşti supărat pe mine – adăugă Thomas Langot – eşti supărat, dar să ştii că n-ai dreptate; ca dovadă, uite, fiindcă te văd pus pe muncă, lasă naibii mlaştina şi broaştele şi întoarce-te la Paris. Pe cuvântul meu de om cinstit, după ce vei ajunge acolo, te voi înzestra cu nişte unelte care te vor ajuta să strângi avere, cum am făcut şi eu.

— Haida-de! răspunse Alain. Crezi că mă poţi înzestra şi cu lăcomia, cu necinstea, cu sufletul dumitale câinos şi egoist, domnule Langot? De-ţi place sau nu, voi rămâne aici ca să te urăsc, să-ţi intre bine asta în cap; căci te urăsc, pricepi? Azvârlise cu atâta patimă cuvintele în obrazul cămătarului, încât acesta se dădu un pas îndărăt. Altul şi-ar ascunde ura, nu-i aşa? continuă el. Dar eu, eu nu sunt ca alţii şi simt o adevărată bucurie să ţi-o spun, să-ţi spun răspicat în faţă că te urăsc! Acum te prefaci că eşti omenos şi cumsecade fiindcă tremuri pentru cojile dumitale de nucă; ei bine, ascultă ce-ţi spun: e cumplit, dar e adevărat. De s-ar afla amândouă aici şi de n-ar trebui să trag decât un foc pentru a le salva, ei bine, mai degrabă mi-aş sfărâma puşca decât să las glonţul să iasă.

Auzind cuvintele lui Montplet, o femeie, care ascultase discuţia dintre cei doi bărbaţi, stând cu mâinile împreunate şi cu privirea îngrijorată, scoase un strigăt sfâşietor.

Această femeie era Jeanne-Marie, nepoata cămătarului.

— Ah! Domnule Alain, nu-i drept să gândeşti astfel! spuse ea. În bărci se află bărbaţi şi copii ai căror părinţi nu v-au făcut nici un rău.

La mustrarea ei, pe care o simţea îndreptăţită, Alain tresări.

— Are dreptate, la asta nu m-am gândit! strigă Langot, încântat de acest sprijin. Da, în bărci se află nişte copii ai bunului Dumnezeu, nişte fiinţe omeneşti, cerul să le ocrotească! Domnule Montplet, dacă doreşti distrugerea bărcilor mele, înseamnă că doreşti moartea lor.

— Nu doresc răul şi paguba nimănui – continuă Alain, dar dacă se întâmplă aşa ceva, să-mi fie cu iertare că nu-i plâng pe cei ce n-au avut milă de mine.

— Vai! se căină văduva. Dar nu-i acelaşi lucru, domnule Alain! Dumneata ţi-ai atras nenorocirea, ducând o viaţă de huzur, în vreme ce bieţii oameni din bărci înfruntă moartea pentru a-şi câştiga pâinea pentru ei şi familiile lor, pentru a uşura povara purtată de mamele lor.

Spunând acestea, nefericita se gândea la fiul ei, pe care Langot îl îmbarcase cu sila, cu opt zile în urmă, pe una din şalupele sale, chipurile să înveţe o meserie, după cum spunea cămătarul. În realitate, ca să mănânce de la altul pâinea cea de toate zilele, acea biată bucăţică de pâine pe care o cerem lui Dumnezeu în rugăciunile noastre de duminică.

Jeanne-Marie nu îndrăznea încă să-şi dea pe faţă temerile, dar era aproape moartă de spaimă când se gândea la primejdia ce-i ameninţa în clipele acelea fiul mult iubit, singura ei mângâiere pe lume. Dar, cu toate

strădaniile ei de a-şi ascunde zbuciumul, nepoata lui Langot nu mai era în stare să-şi stăpânească durerea. Se întoarse să-şi şteargă lacrimile. Alain nu băgă de seamă, ori mai degrabă se prefăcu a nu băga de seamă.

Jeanne-Marie era femeie, adică o fiinţă căreia el îi jurase ură şi răzbunare. De aceea, pornit cum era împotriva băcanului, spuse:

— Vai! Vai! Întreabă-l pe unchiul dumitale, Jeanne-Marie, dacă singurul vinovat de ruina mea sunt eu, dacă, înainte de a mă bate cu pumnul în piept şi a striga: „Iertare!”, n-ar trebui să-i învinovăţesc pe aşa-zişii prieteni, ale căror sfaturi au grăbit moartea tatălui meu şi m-au dus de râpă. Încetează, femeie, aperi o cauză nedreaptă! Roagă-l mai bine pe Dumnezeu să nu cadă şi peste tine blestemul pentru păcatele unchiului tău; nu te aşeza între noi doi, ca să nu-mi trezeşti şi tu dorinţa de răzbunare pe care omul acesta o răscoleşte în mine.

În timp ce rostea aceste cuvinte, din ochii lui Alain Montplet ţâşniră două flăcări, la fel de ameninţătoare ca şi fulgerele ce scăpărau la orizont. Apoi, fără să aştepte vreun răspuns, îşi săltă puşca pe umăr şi se îndepărtă către răsărit.

VIII
NAUFRAGIAŢII DE PE „SFÂNTA TEREZA”

Vreme de o jumătate de oră, la Maisy domni aceeaşi nelinişte.

Ca să-ţi poţi închipui o astfel de frământare, pe care ne-ar fi greu s-o descriem, ar trebui să fi trăit, pe ţărmurile de nord sau de vest, ceasurile acelea de zbucium cumplit, când spaima se cuibăreşte în toate sufletele deodată, accelerând bătăile inimilor a două-trei mii de oameni în acelaşi timp.

În sfârşit, după ce se scurse această jumătate de ceas, cum nu se zărea nimic prin ceaţă, bănuiră că şalupele se îndepărtaseră de ţărm, mergând în linie dreaptă, cât timp vântul le-a îngăduit să mai ţină întins ultimul petic de pânză. Oarecum liniştiţi, ţăranii din sat porniră, unul câte unul, pe la casele lor.

Pe plajă nu mai rămăseseră decât Langot, nepoata lui şi câteva femei, mame, surori ori neveste, al căror zbucium nu se putea domoli cu o simplă bănuială.

Thomas Langot, mai neliniştit pentru bărcile lui decât toate mamele, toate soţiile şi toate surorile pentru copilul, soţul ori fraţii lor, după cum spuneam, Thomas Langot umbla de colo-colo cu piciorul lui şontorog, fără să-şi dea seama că ploaia şi apa mării îl muiaseră până la piele. Se oprea din când în când pe câte un loc mai înalt şi scruta cu un binoclu oceanul, apoi înşuruba capacul şi-şi vâra cu o mişcare repezită binoclul în buzunar, şoptind:

— Nimic! Absolut nimic! La drept vorbind, bine fac dacă se aţin în larg; pe o asemenea vreme e mai bine în larg decât aproape de ţărm. Adăugă apoi, cu nerăbdarea zgârcitului: Totuşi, mi-ar plăcea să-mi revăd bietele mele şalupe. După un timp, când se întoarse şi o zări pe Jeanne-Marie, bătu din picior, strigând: Drace! Ce mai cauţi aici? Oare aşa serveşti tu muncitorii cu rachiu şi lumânări, stând aici, pe plajă? Uite cum te răsplătesc neamurile pentru pâinea pe care le-o dai să mănânce!

Dar biata Jeanne-Marie, cu sufletul şi privirea aţintite către ocean, către primejdia prin care trecea fiul ei, îşi împreună mâinile, spunându-i doar atât:

— Te implor, unchiule, lasă-mă să mai rămân puţin aici, lângă dumneata.

— Lângă mine! Lângă mine! mormăi Langot. Şi, mă rog, de ce să rămâi lângă mine? Apoi, fără să ţină seama de zbuciumul ce pusese stăpânire pe biata văduvă, datorită acestei aşteptări prelungite, fără să ţină seama de ochii ei scăldaţi în lacrimi, de tremurul nervos ce-i străbătea tot trupul, adăugă: Măcar dacă rugăciunile, plânsetele şi gemetele astea ar opri vântul, dar, dimpotrivă, rafalele sunt atât de puternice, de parcă ar vrea să smulgă şi faleza. Ah, bietele mele bărcuţe! N-au să reziste! N-au cum să reziste!

Auzind această văicăreală, care pentru ea însemna o condamnare la moarte, Jeanne-Marie strigă cu glas sfâşietor:

— Copilul meu! Dragul meu copilaş! Sărmanul meu Jean-Marie! Isuse Dumnezeule! Sfântă Fecioară Maria! Oare nu vă e milă de copilul meu?

— La naiba! O să-ţi găseşti copilul! i-o reteză băcanul, pe care mânia-i dezlănţuită împotriva furtunii îl făcea şi mai neîndurător ca de obicei: Un bărbat sau un copil, viu sau

mort, se întoarce totdeauna la ţărm; dar cu o barcă nu se întâmplă la fel.

Jeanne-Marie îşi astupă urechile, să nu mai audă astfel de cuvinte, pe care le socotea adevărate injurii la adresa cerului şi căzu în genunchi pe nisip.

În clipa aceea se ivi un bărbat ce alerga de-a lungul plajei, făcând semne cu braţele. Thomas Langot fugi către bărbatul acela, fără să-i pese de nepoată-sa, pe care o lăsă aproape leşinată. Cel ce venea în goană, părând că aduce o veste tristă, era Alain Montplet.

Îndată ce glasul lui se putu face auzit, acoperind vântul şi furtuna, Alain Montplet strigă:

— Chemaţi toată lumea! Toată lumea să dea ajutor! Bărcile se află lângă coastă, pe bancul Pleineseve!

Lui Thomas Langot i se înmuiară picioarele, o pâclă i se aşeză peste ochi şi simţi, la rândul său, că e gata să leşine. Înainte să-şi fi venit în fire, Alain trecu pe lângă el şi, ajungând în capătul uliţei mari, strigă de răsuna în tot satul:

— Ajutor, oameni buni! Veniţi! S-au împotmolit pe bancul Pleineseve!

La strigătul lui, ce părea însuşi strigătul adâncurilor, toţi locuitorii satului, bărbaţi, femei, copii, bătrâni, dădură buzna afară, alergând către locul naufragiului.

De la primul cuvânt, Jeanne-Marie porni în goană spre bancul Pleineseve; îi depăşea în iuţeală chiar şi pe cei mai sprinteni; deznădejdea îi dădea aripi. Cu părul în vânt, cu privirea rătăcită, abia trăgându-şi răsuflarea, ea a ajuns prima la cotitura falezei şi a fost prima care a îmbrăţişat cu privirea golfuleţul în care se afla bancul Pleineseve.

După dunga albă ce înconjura marginea groasă a ambarcaţiunii, deasupra liniei de plutire, ea recunoscu şalupa *Sfânta Tereza*, cea pe care se afla fiul său. Când o

văzu, biata femeie, zdrobită de durere şi sleită de această goană nebună, se prăbuşi pe nisip, strigând:

— Oh! Dumnezeule! Dumnezeule! Sărmanul meu micuţ!

În urma ei venea mulţimea de săteni, astfel că în primele clipe se stârni o învălmăşeală de neînchipuit. Bărbaţii vorbeau toţi deodată, se contraziceau asupra mijloacelor de salvare pe care urmau să le folosească, iar timpul trecea fără ca ei să încerce vreunul. Femeile scoteau strigăte ascuţite şi, la suspinele lor, se adăugau şi cele ale copiilor, care plângeau fiindcă îşi vedeau mamele plângând.

În toiul acestei zarve, doar Alain şi câţiva marinari îşi păstraseră sângele rece.

Jacques Hénin – cititorul îşi aminteşte că, la începutul acestei povestiri, am pomenit de numele acestui marinar, spunând că-l vom întâlni şi mai târziu – Jacques Hénin, căruia calitatea sa de fost şef de echipaj pe un vas al statului îi dădea o oarecare autoritate, ceru să se facă linişte. Îi împinse pe copii şi pe femei spre faleză şi porunci câtorva băieţi să se ducă pe plaja din Maisy, unde se afla pregătită o barcă, s-o încarce într-o căruţă şi s-o aducă în goana cailor.

Într-adevăr, *Sfânta Tereza* era într-o stare din cele mai critice şi se impuneau măsuri urgente. Barca era aşezată de-a latul pe bancul de nisip şi se înfipsese în aşa fel, încât putea fi lesne acoperită de valurile ce se rostogoleau. Cei trei bărbaţi şi musul, care alcătuiau echipajul – musul era micuţul Jean-Marie – nu puteau sta pe punte, aceasta fiind măturată neîncetat de valuri, şi se căţăraseră pe catarg; din când în când, câte un val mai puternic se năpustea asupra bărcii, o apleca pe o rână şi atunci, carenă, catarg şi oameni, totul dispărea în tromba uriaşă de apă; apoi, când făcea cale-ntoarsă, valul îndrepta din nou mica ambarcaţie.

Musul, care se cățărase tocmai în vârf, se ivea primul, apoi marinarii, apoi şalupa, care stătea câteva secunde dreaptă, până ce o nouă trombă de apă o apleca iarăşi.

De fiecare dată când şalupa era năpădită de valuri, din pieptul celor ce priveau la acest înfiorător spectacol ţâşnea un strigăt de groază, la care se adăuga cel al naufragiaţilor, desluşit foarte limpede de pe mal. Apoi, timp de câteva secunde, plaja rămânea mută şi împietrită. Aceste câteva secunde păreau o veşnicie. În sfârşit, un strigăt de uşurare se înălţa din toate piepturile, la fel cum se înălţase şi strigătul de groază, salutând întoarcerea naufragiaţilor la lumină şi la viaţă. Se auzeau atunci şoapte amestecate cu răsuflarea a o mie două sute sau o mie cinci sute de oameni.

— O! Domnul fie lăudat! Mai sunt încă acolo!

Dar, după aproape un sfert de ceas, înainte de întoarcerea oamenilor plecaţi să aducă barca de salvare, năvala repetată a puhoaielor îl şi costase viaţa pe unul dintre marinari. După retragerea apei, pe catargul *Sfintei Tereza* nu mai erau decât trei supravieţuitori. Al patrulea, cel ce se aflase mai aproape de punte, atârna aplecat, susţinut la mijloc de frânghia cu care se legase.

Era mort!

Strigătele şi hohotele de plâns izbucniră din nou. Era limpede că, unul după altul, bieţii marinari vor împărtăşi aceeaşi soartă.

Jacques Hénin primi din partea tuturor împuternicirea de a conduce operaţiunile de salvare ale supravieţuitorilor. El trebui să înlăture cu forţa mulţimea de femei ce înainta până în mare, întinzând braţele lor neputincioase către sărmanii naufragiaţi. În clipa aceea, strigăte puternice vestiră sosirea bărcii de salvare. Se năpustiră cu toţi asupra ei, trăgând-o către mal.

Maistrul Jacques luă cuvântul şi vorbi ca un amiral:

— Linişte! Ascultaţi-mă şi faceţi ce vă spun! Se făcu linişte. Am nevoie de opt voluntari! strigă el.

Se prezentară cincizeci. În asemenea împrejurări, francezii procedează totdeauna la fel: ca să salveze un om aflat în pragul morţii, alţi zece sunt gata să-şi primejduiască viaţa pentru a-i veni în ajutor.

Jacques Hénin alese opt bărbaţi, dintre cei mai puternici şi hotărâţi. Nici o mamă, nici o nevastă, nici o soră nu încercă să spună vreo vorbă sau să facă vreun gest pentru a-şi împiedica fiul, soţul ori fratele să se ducă la moarte. Fiecare ştia că se îndeplineşte o sfântă datorie.

Jacques Hénin arătă fiecărui om locul de unde trebuia să pornească, le recomandă tuturor să ia aminte la comanda sa şi aşteptă o clipă în care furia valurilor să se mai domolească pentru ca barca să poată fi dusă de pe ţărm până în ocean. La semnalul lui, cei opt bărbaţi împinseră în acelaşi timp barca; aceasta începu să plutească şi, îndată, se săltară şi ei pe locurile lor, vâslind cu nădejde. Dar nu ajunseseră nici la zece metri, că se treziră înghiţiţi de un val uriaş, iar după retragerea acestuia, barca ieşi la iveală, fiind azvârlită pe ţărm. Cei aflaţi în ea au scăpat cu viaţă numai datorită măsurilor de prevedere luate de Jacques Hénin; acesta poruncise să se lege de fiecare latură nişte frânghii, de care oamenii să se poată agăţa la nevoie.

De trei ori au împins barca în apă. Tot de atâtea ori ea a fost târâtă la ţărm, în acelaşi fel. După a treia încercare, maistrul Hénin se sprijini de barca ce zăcea pe nisip, cu fundul în sus, şi strigă cu glas plin de mânie şi tristeţe:

— Destul, copii! Ajunge! Bunul Dumnezeu nu ţine cu noi. Apoi, ridicând ameninţător pumnul către cer, adăugă: îţi vine să plesneşti, nu alta, când îi vezi pe camarazii tăi doar la o sută de metri zvârcolindu-se ca nişte rechini în harpon!

Dar dacă se împotmoleşte ancora, trebuie să se rupă şi cablul! Astăzi este rândul lor, mâine va fi al nostru. Să ne rugăm pentru ei, marinari! O rugăciune, asta e tot ce mai pot aştepta ei de la oameni.

Trecând de la vorbă la faptă, bătrânul lup de mare îşi descoperi capul încărunţit, îngenunche şi începu să se roage cu glas tare. Dar nu apucă să-şi sfârşească ruga. Străbătând mulţimea, cu o furie de leoaică, o femeie îl apucă de braţ pe Hénin şi-l zgâlţâi zdravăn, silindu-l să se ridice.

Femeia aceasta era Jeanne-Marie.

— Ah, laşule! Tu trăieşti, oamenii ăştia trăiesc, şi nu vă duceţi să-i scăpaţi pe semenii voştri care sunt la două sute de paşi de voi şi care vor muri! Veniţi, mame! Veniţi, neveste! Să facem noi ceea ce nu îndrăznesc să facă bărbaţii!

Câteva femei o înconjurară pe Jeanne-Marie, strigând:

— Să mergem! Să mergem! Doar suntem neveste de marinari, ştim cum se mânuiesc vâslele.

— Ascultă, nefericito, vrei oare să mori şi să le târăşti şi pe ele după tine? i se adresă Jacques Hénin sărmanei Jeanne-Marie.

— Vreau să-mi salvez copilul... Vezi tu copilul acela care-şi întinde braţele spre mine? Acela e fiul meu!... Da, da, mă duc la el! De nu-l voi putea salva, cel puţin vom muri împreună! strigă Jeanne.

Poate fiindcă oamenii tăceau, furtuna îşi luă în clipa aceea sarcina de a răspunde, şi un val monstruos, spărgându-se cu mare zgomot pe plajă, răsturnă mai mulţi spectatori şi-i învălui pe ceilalţi în spumă. La strigătele acestora, răspunseră strigătele altor spectatori care, aflaţi mai la adăpost, nu pierduseră o clipă din ochi barca *Sfânta*

Tereza. Strigătele lor vesteau că numărul naufragiaţilor scăzuse la doi.

Un al doilea cadavru se bălăbănea deasupra celui dintâi. Moartea urca din ce în ce mai sus.

— Nu vezi, Jeanne-Marie – îi spuse bătrânul contramaistru – că nu există putere sau îndrăzneală omenească în stare să lupte împotriva oceanului, când bunul Dumnezeu suflă peste valurile sale; nici o bărcuţă, chiar de l-ar avea pe dracu la cârmă, n-ar izbuti să plutească altfel peste aşa prăpastie, decât cu chila în sus. Poate că un înotător iscusit ar străbate cei două sute de metri; dar în Maisy nu există nici unul, oricât de puternic ar fi el, pe care l-aş sfătui să încerce.

— Un înotător! Un înotător! repetă Jeanne-Marie, frângându-şi mâinile. Dar ce, eu nu ştiu să înot? Oh! Dumnezeul care ne dă inimi de mamă ar trebui să ne dea şi puterea bărbaţilor. În acea clipă îl zări pe vânătorul de păsări stând drept lângă ea, scrutând dezastrul cu privirea întunecată. Dintr-o mişcare iute ca fulgerul, căzu la picioarele lui. Domnule Alain! strigă ea. Domnule Alain! Se spune că dumneata eşti cel mai bun înotător, nu numai din Maisy, ci de pe întreaga coastă. Domnule Alain, în numele lui Dumnezeu, în numele tatălui şi al mamei dumitale, care se odihnesc în pământ creştin, salvează-mi copilul!

— Nu te duce, Montplet, nu te duce! Vei muri, nefericitule! se împotrivi Hénin.

Jeanne-Marie se ridică în picioare.

— Taci din gură, Jacques! strigă ea. Taci din gură şi nu-l opri pe omul acesta cumsecade să redea un copil mamei sale. Ah, dacă ai şti cât îl iubesc, bunule domn Alain! continuă femeia. Dacă ai şti cât ţine şi el la mine, sărmanul meu micuţ!... Dacă ai şti câte am îndurat pentru el!... Dacă ai fi văzut cu cât curaj s-a resemnat să se urce pe barca

aceea, ca să nu atragă mânia unchiului asupra noastră, oh, ai înţelege că nu e cu putinţă să-l pierd pentru totdeauna!... Îţi jur că, de-l vei salva, înseamnă că salvezi două vieţi deodată; nu-l mai am decât pe el pe lume! Dumnezeu, care e bun, Dumnezeu, care e milostiv – şi văduva înălţă braţele către cer – Dumnezeu nu va vroi să-mi răpească ultima mângâiere ce mi-a rămas! Dacă mi-l va lua, înseamnă că mă cheamă şi pe mine la el, înseamnă că nu vrea ca eu să-i supravieţuiesc! Doamne! Doamne! Doar ştii bine că o mamă nu poate supravieţui copilului său!

Cuvintele acestea mişcaseră adânc sufletele celor prezenţi. Însuşi Alain, cu toată pornirea lui împotriva omenirii, era mai mişcat decât toţi ceilalţi.

După cum ştim, copilăria lui fusese lipsită de dragostea de mamă, şi admira cu atât mai mult puterea şi dăruirea acestui simţământ, cu cât i se dezvăluia acum pentru prima oară.

— Bine, fie! exclamă el deodată. Nu se va putea spune că i s-a cerut lui Alain Montplet să salveze viaţa unui copil, care n-a făcut încă nimănui vreun rău, şi că Alain Montplet a refuzat, temându-se să nu şi-o piardă pe a sa. Hei! Voi ăştilalţi! adăugă el, întorcându-se şi azvârlindu-şi mantaua şi cămaşa pe nisipul şiroind de apă. Mă duc acolo. Legaţi-mi o funie de mijloc.

Într-o clipă, el se arătă gol ca statuia lui Hercule de la palatul Farnese, cu care se asemăna foarte mult, exceptând poate fineţea încheieturilor. I se legă o funie în jurul trupului.

— Domnule Alain! Domnule Alain! se auzi glasul deznădăjduit al văduvei.

În acelaşi timp ea întinse braţele către barca eşuată. Pentru a douăzecea oară, barca dispăruse, acoperită de valuri. Neliniştea ajunsese la culme. Poate că sacrificiul

vânătorului n-avea să mai folosească nimănui; poate că cei doi nefericiţi ce se aflau la bord încetaseră din viaţă.

Barca se ivi din nou. Al treilea marinar, frânt de la mijloc, murise ca şi ceilalţi doi tovarăşi ai săi. Micul mus, care stătea căţărat în vârful catargului, rămânând astfel mai puţin timp acoperit de puhoaie la fiecare trombă, era singurul supravieţuitor.

— Ah! răsuflă văduva. Trăieşte! Trăieşte, Alain! Dumnezeu să te ocrotească!

— Curaj, Alain! Curaj! strigară toţi într-un glas.

Alain îşi înnodă bine funia în jurul trupului, apoi, întinzându-i maistrului Hénin celălalt capăt, spuse:

— Ţine, să desfăşori încet funia, iar când voi ajunge acolo, să legi de ea un cablu zdravăn; eu am să-l trag spre mine, vom stabili astfel un dute-vino şi, dacă-mi ajută cerul, mă voi întoarce cu băiatul.

— Straşnic! exclamă Hénin. Eşti un nebun, dar eşti îndrăzneţ; şi n-o să stau nici eu cu mâinile-n sân când tu îţi primejduieşti astfel viaţa; dacă vrei, o să mergem împreună, Alain.

— Nu, nu, Jacques – răspunse vânătorul, oprindu-l pe bătrânul marinar, care începuse să-şi scoată hainele de pe el. Dacă lucrul este cu putinţă, e de ajuns unul singur; dacă nu, n-are rost să piară doi în loc de unu... Ai şi dumneata copii – adăugă el încet, ca să nu-l audă văduva. Ce se va alege de ei dacă te vor pierde?

— Ah! Pe cinstea mea că ai dreptate! şopti bătrânul contramaistru, lăsând să-i cadă braţele a neputinţă. Oh, ai naibii de copii! Nici nu m-am gândit la ei! Du-te, Alain! Du-te singur! În privinţa cablului te poţi bizui pe mine. Ai grijă şi nu te lăsa ameţit de valuri, ele fac uneori mai mult zgomot decât rău.

— Fii pe pace! răspunse Alain. Eu şi valurile ne cunoaştem de mult. Ia seama la cablu: nici prea strâns nici prea liber... Acum, gata! Rămas-bun!

— Gata, flăcăule! Lasă-mă să-ţi strâng mâna, în numele meu şi al celorlalţi.

Tânărul şi bătrânul marinar se îmbrăţişară. După această călduroasă despărţire, Alain tocmai vroia să se arunce în valuri. Dar veni şi Marie-Jeanne la rând. Biata femeie se aruncă în braţele lui, strigând:

— Şi eu, şi eu, domnule Alain!

Ea îi dărui tânărului vânător un sărut nevinovat şi pătimaş totodată. Văduvei i se părea că acest sărut avea să ajungă până la fiul ei.

Alain intră în mare până la genunchi, încordat ca un atlet ce porneşte la luptă. Aştepta clipa în care va sosi valul. Acesta veni uriaş, furios, îngrozitor. În loc să se dea în lături, Alain îi ieşi în întâmpinare, se cufundă hotărât sub el şi, purtat de valul care se retrăgea, se ivi la douăzeci de braţe[8] de mal.

— Bravo! Bravo! strigă Hénin. Se pricepe băiatul. Acum că l-am văzut la treabă, pun prinsoare că se va descurca.

— Curaj, Alain! Curaj! strigară toţi ca unul.

Doar văduva nu striga. Stătea în genunchi, plângând şi rugându-se; copleşită de sfâşietoarea-i durere, atât de puţin potrivită cu făptura ei firavă, ea nu mai avea putere să privească.

Pescarii urmăreau toate mişcările lui Alain, cu o nelinişte amestecată cu mândrie. Un spectacol ca acesta avea darul de a-i ridica pe spectatori în propriii lor ochi. De altfel, tânărul oferea un spectacol ce merita să fie privit.

[8] Unitate de măsură marinărească, echivalentă cu 1,83 m. (n. t.)

Înota cu o vigoare neobişnuită, repetând prima manevră ori de câte ori se ivea prilejul.

Curând, distanţa care-l despărţea de şalupa împotmolită se micşora, apoi îl văzură agăţându-se de stâncile pe care eşuase *Sfânta Tereza*. Întinse mâna ca să se prindă de marginea ambarcaţiunii. Dar iată un nou val şi nu se mai văzu nimic: înotător, barcă, naufragiat, totul dispăruse.

Urmă un minut de nelinişte, din cele pe care am mai încercat să le înfăţişăm. De data aceasta însă, îngrijorarea era mai mare pentru că se adăuga la ea şi primejdia prin care trecea Alain, nădejdea pe care şi-o puseseră în el.

Barca se ivi din nou. Copilul mai era în viaţă! După cum am mai spus, înălţimea la care se căţărase îl ferea să rămână prea mult în apă, ori de câte ori avea loc acest înfiorător tangaj, îngăduind astfel celui mai slab să reziste un timp mai îndelungat.

Liniştiţi în privinţa băiatului, toţi ochii îl căutau pe Alain. Inimile tuturor încetaseră să mai bată, nimeni nu mai sufla. Văduva se ridicase în picioare; cu braţele întinse către mare, cu răsuflarea tăiată, ea nu mai avea putere nici să se roage.

Deodată, de cealaltă parte a bărcii, în spre larg, se zări o siluetă negricioasă. Era Alain. Valurile îl zvârliseră dincolo de şalupă şi acum încerca să se apropie de ea. Mai norocos de data aceasta, el se prinse de barcă, se caţără pe punte şi legă de piciorul catargului cablul pe care i-l trimisese Hénin, potrivit înţelegerii. Apoi, ajutându-se de corzi, ajunse până în vârf; micuţul era atât de înţepenit de frig, încât nu izbutea să-şi desfacă singur legăturile. Îl dezlegă de catargul salvator, îl aşeză pe umeri, coborî în apă, se prinse de cablu şi începu întoarcerea către mal.

Din clipa aceea, pe ţărm totul se opri: bătaia inimilor, răsuflare, încurajări, rugăciuni.

Întoarcerea a fost lungă şi anevoioasă. De zeci de ori copilul şi-a dat drumul şi de fiecare dată ar fi fost smuls de ape, dacă Alain n-ar fi avut prevederea să-l lege de mijloc cu o frânghie care luneca pe cablu printr-un laţ.

Pe măsură ce Alain şi copilul se apropiau de ţărm, Jeanne-Marie înainta ca o somnambulă spre mare. Când s-au aflat doar la douăzeci de paşi, ea n-a mai fost în stare să se stăpânească şi a intrat în apă, dornică să ajungă mai repede lângă ei. Din fericire a izbutit să nu cadă. Alain îi puse copilul în braţe.

Îndată ce-şi simţi băieţelul la piept, se întoarse urlând de bucurie şi, fără să rostească măcar un cuvânt de mulţumire, fără să-şi arate recunoştinţa faţă de Alain, porni în goană spre Maisy, ţinându-şi copilul strâns la piept şi fugind de parcă marea s-ar fi năpustit pe urmele ei.

— Haide, haide, pune-ţi ţoalele pe tine – spuse maistrul Hénin, strângând mâna vajnicului înotător. Cred că nu ţii să fii de faţă la scufundarea acestui hârb, cum nu ţin nici eu; mergem să-i tragem o duşcă la *Ancora regală*.

— Îţi mulţumesc – răspunse tânărul, îmbrăcându-şi ţoalele, cum zicea bunul contramaistru – dar am jurat unele lucruri şi, printre ele, acela de a nu mai pune piciorul în circiumă.

— Atunci, să mă ia naiba! Doar n-o să ne despărţim astfel, într-o zi ca asta, aşa că ai să vii la noi acasă: până la Gabion e prea mult de mers şi n-o să stai nemâncat atâta vreme.

— Totuşi trebuie să mă întorc, maistre Jacques – spuse Alain. Uite că s-a înnoptat şi am pierdut asfinţitul. Din fericire, luna se ridică pe la unsprezece şi voi putea recâştiga timpul pierdut.

— Fie, dacă aşa stau lucrurile! Deşi nu-i meseria mea, deşi mă pricep mai bine să mânuiesc vâslele sau cârma

decât o puşcă, am să merg cu tine şi o să te-ajut să dai iama printre raţe; dar, mai întâi, oricât de curajos şi de straşnic înotător oi fi tu, tot o să vii să mănânci cu noi.

Astfel, cu sau fără voie, maistrul Jacques l-a dus pe Alain la el acasă.

Îngrozitoarea dramă luase sfârşit. Cea mai mare parte a locuitorilor din Maisy se întoarseră în sat.

În golful Pleineseve nu mai rămăseseră decât rudele naufragiaţilor, aşteptând ca marea să desăvârşească distrugerea şalupei *Sfânta Tereza* şi să aducă la ţărm cele trei cadavre pentru a fi înmormântate creştineşte, şi Langot, care ţinea să păzească el însuşi rămăşiţele bărcii, azvârlite de mare pe plajă.

Luna se înălţă peste o privelişte funebră. Doar un pictor ar putea înfăţişa realitatea; condeiul e neputincios să zugrăvească lugubra măreţie a singurătăţii, a furtunii şi a nopţii.

IX
FAMILIA CONTRAMAISTRULUI

Maistrul Hénin locuia într-o căsuţă spoită cu var, cu obloane verzi la ferestre, cu acoperişul din ţiglă roşie şi o grădiniţă împrejmuită cu un gard viu de pini marini, strălucind ca o piatră preţioasă printre locuinţele negre şi murdare ale vecinilor săi. Înăuntru, curăţenia şi buna rânduială nu erau mai prejos decât afară.

Casa era alcătuită din două încăperi. Una folosea ca magazie pentru uneltele de pescuit, seminţe, unelte de grădinărie şi cameră a copiilor; cealaltă era în acelaşi timp bucătărie, sufragerie, salon în care se aduna toată familia şi cameră de dormit pentru Hénin şi soţia sa.

Cu toată multipla ei întrebuinţare, această încăpere era orânduită cu grijă şi foarte curată. Pardoseala din cărămidă avea o culoare roşie lucioasă. Tăbliile dulapurilor mari, din lemn de nuc şi împodobite cu plăcuţe de aramă ciocănită, erau atât de bine lustruite, încât te făceau să te gândeşti îndată la şmotrul marinarilor pe punte; cu neputinţă să găseşti măcar un fir de praf în perdelele mari, din serj verde, care înconjurau patul cu baldachin, ori pe puzderia de corali şi scoici, amintiri din activitatea nautică a fostului contramaistru, care le aşezase simetric pe cămin şi pe mobile.

Când sosi maistrul Jacques împreună cu Alain şi apăsa pe clanţa uşii, din casă răsună un tropăit de saboţi şi o droaie de copii, unii blonzi, alţii bruneţi, cu obrajii rumeni ca merele în octombrie, se ivi în prag. Chipul blajin al marinarului se înseninã şi pe el se aşternu un zâmbet de

mulţumire. Potolind cu un gest nerăbdarea puştimii, el îşi scoase din gură cocoloşul de tutun ce-i umfla obrazul, scuipă, îşi şterse buzele cu dosul palmei, apoi îi luă pe copii la rând şi-i sărută pe obrajii dolofani, de câte trei ori pe fiecare.

După ce sfârşi, spuse:

— Off! E mai rău ca o inspecţie la bord! Haide, Louison, pune un buştean în foc şi adu mâncarea la masă. Mi se clatină stomacul din lipsă de lest.

— Toţi copiii ăştia sunt ai dumitale? întrebă Alain.

— Nouă ai mei şi doi ai răposatului meu frate; dar toţi sunt înscrişi în registrul echipajului ca fiind ai mei.

— Sărmane Hénin! rosti vânătorul, cu glas plin de compătimire.

— Sărman?! După cât mi se pare nu-s deloc de plâns şi, aşa cum mă vezi, mă socotesc mai bogat decât însuşi regele.

— Cum vine asta?

— La naiba! Când se scoală sau când se culcă, regele nu are de primit decât şase binecuvântări, de vreme ce n-are decât şase copii, pe când eu am unsprezece.

Apoi, apucându-i pe cei mai mici dintre ţânci, unul al lui, celălalt al fratelui său, îi săltă pe genunchi.

Alain, care nu avusese prilejul să guste din bucuriile vieţii de familie, nu vedea în numărul mare al copiilor decât înmulţirea grijilor şi a sarcinilor pentru stăpânul casei. Dar totodată, căminul acesta însufleţit se deosebea atât de mult de coliba lui tristă şi posomorită. Deosebirea asta îl punea pe Alain pe gânduri.

— Va să zică, eşti fericit, Jacques?

— Mii de tunete! Cred şi eu că sunt fericit; dacă n-aş fi, ar însemna că sunt prea pretenţios.

— Dar trebuie să te speteşti muncind ca să hrăneşti atâtea guri?

— Asta e drept; dar când mie mi se vor frânge catargele, vor munci ei să mă hrănească.

— De! şopti Alain, care simţea un fel de remuşcare, amintindu-şi cum se purtase el cu tatăl său. Când copiii cresc, dragă Jacques, grijile sunt altele, dar nu eşti scutit de ele.

Jacques se răsturnă pe speteaza scaunului şi-l privi pe Alain drept în ochi:

— Ce-oi fi având tu, băiete, de nesocoteşti atât fericirea altora? Crezi cumva că mă poţi face să n-o mai gust? Te-nşeli! Mi-a plăcut şi mie să hoinăresc cu toate pânzele în vânt; dar uite, vine o vreme când simţi nevoia să-ţi strângi pânzele şi să arunci ancora. Mai devreme sau mai târziu, asta trebuie să vină; şi atunci, dacă mai ai şi norocul să întâlneşti o femeie cum am eu, moale ca seul, subţire ca un catarg, şi care nu se teme că-şi zgârie obrazul în şoriciul bărbii tale, îţi aşterni patul în câlţi, şi nu numai că nu-ţi pare rău de nimic, dar te gândeşti cum de ţi-a plăcut altceva până acum.

— Aşa o fi! încuviinţă Alain. Eh, dacă toate femeile ar semăna cu Louison a dumitale! Dar pentru una cumsecade, există alte nouă, care nu merită să te osteneşti nici măcar să le dai brânci în mare.

— Ah, da – răspunse Hénin – uitasem că ai declarat război femeilor! La urma urmelor, ce Dumnezeu ţi-au făcut bietele femei?... Nu cumva spui asta din pricina fetei lui Jousselin, care a dat bir cu fugiţii când te-a văzut în derivă? Dar, sărmane Alain, vina e doar a ta. Dacă te îndeletniceşti cu pescuitul morunului şi porneşti în larg, către bancul cel mare, nu trebuie să-ţi împodobeşti ciocul corăbiei cu sculpturi, nici să-ţi sprijini bompresul pe lumânărele, nici de

alte asemenea farafastâcuri n-ai nevoie; trebuie să iei aminte la scândurile bordajului, la căptuşeala lui, la dopurile pentru astupat eventualele găuri. Pe toţi dracii! Când eşti silit să-ţi petreci viaţa navigând prin apele mediocrităţii, ce-oi fi vrând să faci cu o femeie gătită ca o ducesă, cum era fata acestui bătrân vânător de unsoare săratã?! Ah! Dacă pungăşiile lui Langot nu ţi-ar fi pricinuit alte avarii decât să te împiedice să te însori cu această Lisa, pot spune, băiete, că în loc să-l ocărăşti pe el, ar trebui să-i aprinzi o lumânare Sfintei Fecioare.

— Să ştii că nu-mi pare rău după ea, maistru Hénin – răspunse tânărul, cu un zâmbet trist, ce-i dezminţea cuvintele. Numai că m-am lecuit pentru totdeauna de gândul însurătorii; iar acum – adăugă el, arătându-i puşca pe care o pusese la uscat lângă sobă – acum îţi prezint pe nevastă-mea şi mă jur că alta nu voi avea niciodată.

— Ehei! Când pleci în cursă lungă, dacă întâlneşti la început un loc nepotrivit pentru a arunca ancora, nu înseamnă că n-ai să mai cauţi altul. Acum hai să mâncăm şi după aceea ai să-mi spui dacă o fiinţă care se pricepe să gătească aşa bine fasolea şi bobul de mlaştină nu e menită să-l facă pe bărbat fericit.

Se aşezară la masă. Hénin era tare înfometat, aşa că în timpul mesei n-a vorbit decât atunci când îşi îmbia oaspetele să mănânce pe săturate, invitaţie la care, trebuie să recunoaştem, Alain Montplet a răspuns fără să se lase prea mult rugat. După ce isprăviră tocana şi slănina, Louison aduse rachiu, cidru şi pahare, pe care le aşeză pe masă.

Copiii se înghesuiau, care mai de care, să aducă pipa cerută de tatăl lor, iar bătrânul marinar, apropiindu-se de foc, continuă discuţia întreruptă.

— Deci aşa stau lucrurile, băiete, eşti descumpănit şi lipsit de catarge, ca un ponton?

— Da, maistre, nu mai am nimic.

— Chiar nimic?

— Absolut nimic!

— Ştiu numele celui ce te-a adus în sapă de lemn şi nu-l stimez deloc. E Şontorogul, nu-i aşa?

— Ah, Doamne! El e!

— Dar ia spune-mi – vreau să mă lămuresc în privinţa asta pentru un lucru pe care o să ţi-l povestesc – spune-mi cine este javra de avocat pe care l-ai însărcinat să te apere?

— Richard.

— Aha! Avocatul din Isigny! Ei bine, eşti sigur că scârţa-scârţa ăsta nu te-a vândut duşmanului?

— Cu neputinţă, e la cuţite cu el. Mai de mult, Şontorogul l-a tras pe sfoară.

— Hm! mormăi Hénin ca un urs polar. Crezi oare că lupii se ceartă vreodată între ei când simt mirosul sângelui? Uite, într-o zi, pe când navigam în apele Indiei, întâlnim o joncă pe care o atacaseră două ambarcaţii malaeze. Noi deschidem focul împotriva piraţilor, ei o iau la sănătoasă; ne ţinem după ei şi, pe când îi urmăream, ne izbim de o stâncă. Ei bine, poţi crede că în vreme ce noi trăgeam la pompe şi tăbăceam pielea fugarilor, jonca a tăbărât asupra noastră?

— Te-ntreb şi eu acum, maistre Jacques, de ce mă tot iscodeşti?

— Crezi oare că o fac din simplă curiozitate?

— A, nu...

— Ei bine, am să-ţi răspund: fiindcă se cam bârfeşte prin Maisy; se zice în stânga şi-n dreapta, ce-i drept, pe şoptite, fiindcă tuturor le e teamă de blestematul ăsta de Şontorog,

căruia toţi îi datorează câte ceva. Dar ascultă-mă pe mine, băiete, toată lumea numai de asta vorbeşte.

— Şi ce se spune?

— Se zice că s-au înţeles de minune, şi asta ca să te jupoaie. Se zice, şi cred că pe bună dreptate, că tu n-ai fi primit de la el toţi banii pe care i-a pretins mai târziu; că n-a îndeplinit formele de afişaj şi tot noianul de formalităţi pe care legea le prevede înainte de a expropria pe cineva; iar eu – adăugă maistrul Hénin, coborând la rândul său glasul – eu am mai mult decât o bănuială, sunt încredinţat că e ceva la mijloc.

— Cum asta? Ia spune!

— Ascultă, pe cât sunt de sigur că noi doi ne înţelegem în clipa asta, pe atât de sigur sunt că Şontorogul şi apărătorul dumitale nu-s chiar aşa de certaţi cum îi crezi: sunt sigur că Langot îi dă bani lui Richard; ţinând seama că Şontorogul nu obişnuieşte să dea bani de pomană, pun capul că la mijloc, trebuie să fie vreo maşinaţie, a cărei victimă eşti dumneata.

— Fii mai lămurit.

— Iată! M-asculţi, nu-i aşa?

— Cu amândouă urechile.

X

UN SFAT BUN

— Mă întorceam alaltăieri seară de la Saint-Lô, unde mă dusesem să-mi încasez pensia – continuă Hénin – când, pe la Oubeaux, zăresc doi oameni opriţi în drum. Erau ceasurile zece. Zăbovisem cam mult prin cârciumile din oraş, aveam bani la mine, ceea ce-i face prevăzători chiar pe cei mai îndrăzneţi oameni; înainte de a-mi urma drumul, am vrut să ştiu cu cine am de-a face. Bun! Mă pitesc în şanţ, cobor pavilionul, strâng velele şi aştept... Cei doi bărbaţi trec la zece paşi de mine. Îl aud atunci pe cel mai tânăr spunându-i celuilalt.

— De ce mai ţi-e teamă, când stă liniştit ca un crab sub stâncă?

— Stă liniştit, stă liniştit... – bombăni cel vârstnic. Oricum, am face mai bine să ardem hârtiile.

— Ba nu, ba nu – răspunse primul. Păstrându-le, te am la mână.

— Aha! Foarte bine! Numai că te am şi eu la mână dacă le păstrez pe ale mele – continuă cel vârstnic.

— Cu atât mai bine, meştere! mârâi celălalt. Suntem siguri că nu vom intra la puşcărie, dumneata fără mine, eu fără dumneata.

Zicând acestea, trecură printre doi meri luminaţi de o rază de lună şi, în cei doi drumeţi, i-am recunoscut pe Langot al meu şi pe Richard al dumitale.

— O! O! izbucni Alain. Eşti sigur?

— Dacă sunt sigur? Ce naiba? E ca şi cum m-ai întreba dacă ştiu să deosebesc rechinul de calcan. Parcă bandiţii ăştia pot fi confundaţi cu altcineva? Richard, cu părul lui galben şi ochii saşii, Şontorogul, cu piciorul lui târşit! Ei erau şi avocatul ţinea sub braţ un sac cu bani ce părea al naibii de greu; după ce s-au îndepărtat şi eu am pornit din nou la drum, mi-am zis că diavolul îşi plăteşte ceva mai bine slujbaşii decât plăteşte statul.

— Ah! striga Alain. Acum, când am trecut prin sărăcie şi ştiu ce înseamnă ea, mă jur că, de voi redobândi o cât de mică parte din ceea ce am risipit atât de prosteşte, voi fi şi mai fericit.

— Ei bine, o să-ţi spun părerea mea; cred că vei izbuti să pui din nou mâna pe câţiva bulumaci din corabia dumitale cu trei catarge.

— Eh, fir-ar să fie! izbucni vânătorul, muşcându-şi buzele. Ar trebui să ştiu exact ce s-a petrecut între Richard şi Langot. Dar cum să aflu?

— Ai dreptate, e foarte greu; ăştia doi sunt tare şmecheri şi trebuie că au înnodat aşa bine iţele, că numai dracu le mai poate desface. Dar, la urma urmelor, vezi dumneata, când eşti om cinstit, providenţa trebuie să ţină cu tine.

— Providenţa... – rosti Alain, cu glas neîncrezător. Păi dacă nu mă pot bizui decât pe ea...

— Opreşte-te! zise bătrânul marinar. Să nu cârtim!

— Aşa, va să zică! Dumneata crezi în providenţă? întrebă tânărul.

— Da! Alain clătină din cap. Văd că asta te uimeşte – continuă maistrul Hénin. Ei bine, flăcăule, să ştii un lucru: când ai colindat prin cele patru colţuri ale lumii, mereu între cer şi apă, neştiind cât de înalt e cerul, nici cât de adâncă e apa, poţi spune că alde scârţa-scârţa pe hârtie care afirmă că providenţei îi pasă de noi tot atâta cât îi pasă balenei de

crevete sunt o şleahtă de măgari şi de păgâni, şi nimic mai mult; vezi dumneata, când în două sau trei rânduri ai fost gata să-ţi înghiţi cangea şi când la timpul potrivit s-a aflat o mână care să ţi-o smulgă din gâtlej, poţi fi sigur că providenţa veghează, cu alte cuvinte, că ea nu părăseşte niciodată cârma acestei mari corăbii pe care o numim lumea. Uite, pot să ţi-o dovedesc...

— Cum?

— Ei bine, în seara asta, providenţa ţi-a scos în cale o biată fiinţă, care nu are pe lume decât ochi ca să plângă, şi încă mai des decât s-ar cuveni. Dumneata i-ai dat un mare ajutor, Alain, şi sunt încredinţat că ea te va răsplăti.

— Vorbeşti de Jeanne-Marie?

— Da, de Jeanne-Marie. Ea trebuie să ştie multe din cele ce se uneltesc în cambuza unchiului ei. Ar trebui să arunci sonda prin apele astea, fără să se bage de seamă.

— Crezi că o să-mi spună?...

— Se prea poate! În aşteptare, ascultă-mă pe mine: fă mai departe pe mortul şi ţine-ţi gura, dar deschide bine ochii.

— Se zice că Şontorogul o bate rău pe biata Jeanne-Marie – spuse Alain.

— Ah, nemernicul, javră scârboasă! Tare-aş vrea să fiu acolo când o loveşte. I-aş da jos nădragii şi l-aş plesni cu saula de învergare până i-aş hărtăni spinarea.

Aici, maistrul Hénin vru să dea o probă de felul în care ştia el să pedepsească şi de care era tare mândru. Făcu un gest semnificativ, dar, în timp ce făcea gestul acela, strângând tare din dinţi, capătul pipei se rupse, astfel că cea mai frumoasă pufăitoare din întreg departamentul Calvados se sfărâmă în mii de ţăndări. Hénin se ridică să-şi aducă alta, înjurând toate trăsnetele cerului. Dar când îl văzu că se ridică, se ridică şi Alain, spunându-i gazdei că

s-a făcut târziu şi că trebuie să plece. Marinarul îl însoţi o bucată de drum, iar tânărul vânător, după ce-şi luă rămas bun de la gazda sa şi-i strânse mâna, se îndreptă spre ocean.

Mareea se retrăsese şi se putea ajunge la stânci fără barcă. Cerul era întunecat, norii se perindau unul după altul, încât clipele în care luna dădea puţină lumină erau prea scurte pentru a cerceta toate ochiurile de apă, unde poposeşte de obicei vânatul.

Alain se cuibări cât putu mai bine într-o scobitură, la adăpost de apă şi de vânt, aşteptând să se lumineze de ziuă. Dar zorile nu i-au fost mai prielnice decât fusese noaptea.

Iarna era blândă şi vânatul nu avea de ce să se apropie de coastă. Doar un stol de păsări mici coborî în apropierea locului unde pândea Alain. Mânate de foame, păsările se împrăştiară în toate părţile, în căutarea unor mici crustacee prin nisip. Vânătorul nu se mai osteni să ţintească într-o pradă atât de săracă şi se hotărî să se întoarcă la Gabion, cu tolba goală.

Pe când se apropia de cocioabă, păşind pe poteca ce străbătea mlaştina, zări un copil stând pe un bolovan, care părea să aştepte întoarcerea lui acasă. Era un băieţel cu păr bălai, care, judecând după înfăţişarea lui firavă, trebuie că număra vreo unsprezece-doisprezece ani. Chipul lui avea un aer deschis şi isteţ, iar ochii mari, albaştri, umbriţi de gene lungi erau trişti şi îngânduraţi. Rareori se însufleţeau; dar când se întâmpla aşa ceva, aveau o strălucire deosebită. Purta straiele de sărbătoare ale marinarilor: o haină lungă, din postav gros, peste o cămaşă albastră cu guler răsfrânt, şi pantaloni de culoarea hainei. Pletele lungi îi ieşeau de sub bereta cu panglici ecosez. Dar toate erau pe el mai curate, mai îngrijite decât vedem de

obicei la copiii de vârsta lui. În mână ţinea un pachet, legat într-o basma.

Alain nu-l cunoştea. Copilul părea uimit că cel care-l scăpase cu câteva ceasuri mai devreme de la moarte se arăta acum atât de indiferent.

Vorbi primul:

— Sunt eu, domnule Alain, sunt eu, Jean-Marie, băiatul lui Jeanne-Marie, cel pe care l-aţi scos aseară din apă... Nu mă mai recunoaşteţi?

— Pe cinstea mea, băiete! spuse vânătorul. Atunci aveam alte treburi decât să mă uit la mutrişoara ta. Ei bine, mă bucur că baia rece pe care ai făcut-o nu ţi-a pricinuit nici un rău.

— Ah, de nu eraţi dumneavoastră, domnule Alain, aş fi dat de bucluc. Vă iubesc atât de mult! Mama mi-a spus să vă iubesc şi să ştiţi că şi ea vă iubeşte... Toată noaptea mi-a vorbit de dumneavoastră, şi e grozav lucru să te iubească ea...

— Bine! Dar spune-mi acum, băiete, ce te-aduce la mine cu noaptea-n cap?

— Eh! Ajung eu şi aici.

— S-auzim.

— Domnule Montplet, în dimineaţa asta, unchiul vroia să mă trimită iar pe mare. Trebuia să mă îmbarc la Courseule chiar astăzi, pe bordul corăbiei *Jeune-Charles*; o ştiţi, nu-i aşa?

— Da. Ei, şi?...

— Mama, care îmi jurase astă-noapte că nu voi mai pune niciodată piciorul într-o barcă, n-a vrut să mă lase să plec. Atunci, unchiul a vrut s-o bată; eu m-am aruncat în faţa ei şi m-a lovit pe mine. Lovitura m-a trântit la pământ; mama s-a aruncat peste mine plângând. Unchiul, dacă a văzut că bătându-mă o face pe mama să plângă, a jurat că mă va

cotonogi în fiecare zi, până când ea o să încuviinţeze întoarcerea mea pe vas. Mama era deznădăjduită. „Mamă, i-am spus eu, fă-mi bocceaua; mă duc să-l caut pe domnul Alain; el mi-a salvat viaţa şi n-are să mă lase să mor pentru o amărâtă de bucăţică de pâine.”

— A, nu, fireşte! strigă vânătorul.

— Aşa că, iată-mă! Am făcut bine, domnule Alain?

— Da, micuţul meu Jean. Casa mea e săracă şi bucatele mele la fel; dar jumătate din casă şi jumătate din bucate sunt ale tale.

— Oh, domnule Alain, cât sunteţi de bun! Mama o să fie tare mulţumită când o să afle că rămân la dumneavoastră. Doamne, cum are să vă mai mulţumească atunci când va veni!

— Cum? Mama ta o să vină aici?

— Desigur, mi-a făgăduit că o să vină în fiecare duminică să mă îmbrăţişeze, şi se va ţine de cuvânt. Şi apoi nu trebuie să vă mulţumească pentru aseară? Abia acasă şi-a dat seama că a uitat s-o facă.

Alain cugetă la spusele maistrului Hénin şi nu se putu împiedica să nu vadă mâna providenţei în venirea acestui copil sub acoperişul său.

— Bine! spuse vânătorul. E timp berechet pentru mulţumiri!... Dar mai întâi, hai să ne încălzim; vântul din dimineaţa asta mi-a îngheţat sângele-n vine. Să intrăm în casă.

Şi intrară.

XI

ÎN CARE SE DOVEDEŞTE CĂ ŞI UN MUS POATE FI BUN LA CEVA

După cum am mai spus, locuinţa lui Alain Montplet era alcătuită dintr-o singură încăpere. Neorânduiala care domneşte de obicei în camerele holteilor o făcea să pară şi mai sărăcăcioasă. Un pat fără perdele într-un colţ, un scrin hodorogit, o masă, câteva scaune din pai alcătuiau tot mobilierul.

Pereţii erau într-o stare atât de proastă, încât, pe lângă crăpăturile astupate de Alain, se iviseră altele. Prin casă erau împrăştiate boarfe, funii din iarbă-de-mare şi tot soiul de unelte pentru vânat, iar vasele de bucătărie zăceau claie peste grămadă printre tăciunii stinşi din vatră.

— Văleu! Domnule Alain! se minună Jean, aruncând o privire peste acel talmeş-balmeş. Gospodina dumneavoastră nu-i deloc harnică, de-ar vedea mama ce-i aici, ea care mă ceartă întotdeauna când îmi murdăresc hainele!...

— Gospodina sunt eu, băiete, şi fiindcă îmi petrec nopţile pe bancurile de nisip, iar ziua dorm, nu prea am timp să le pun pe toate în ordine.

— Atunci o să mă ocup eu de treaba asta, domnule Alain – spuse micuţul Jean. Am să mătur şi am să curăţ totul, încât nici cabina comandantului de pe *Stationnaire* n-o să se poată măsura cu a dumneavoastră.

Micul Jean îşi petrecu ziua trebăluind prin casă. Din patru frânghii şi o bucată de pânză de velă, el îşi întocmi un culcuş bun, pe care-l agăţă într-un colţ.

Alain încercă să se odihnească puţin. Dar era aşa de frământat, că n-a putut închide o clipă ochii. Fără voia lui, gândul i se întorcea neîncetat la spusele lui Hénin cu privire la înţelegerea ce exista între Langot şi avocat; atât din dorinţa de răzbunare împotriva cămătarului, cât şi din pricina sărăciei care începuse să-l cam apese, se întreba neîncetat ce să facă pentru a descoperi adevărul.

Nu se pricepea deloc la astfel de lucruri. Totuşi i se părea că nu e cu putinţă să nu existe o cale juridică, prin care să ajungă la scopul propus. Cu toate sfaturile pe care i le dăduse Jacques Hénin, se hotărî să meargă chiar a doua zi la Saint-Lô şi să stea de vorbă cu un om de lege. Din nefericire, nu avea nici un ban. Nu vroia să se împrumute la negustorul de vânat, astfel că noaptea următoare trebuia să fie negreşit mai rodnică decât cea trecută.

Puţin înaintea asfinţitului, Alain porni către ţărm. Băiatul, hârjonindu-se cu Pavilion, îl însoţi până la mal. Câinele şi copilul stătuseră toată ziua împreună şi începuseră să se cunoască, iar cunoştinţa lor făgăduia să devină foarte apropiată.

Nu era nevoie ca băiatul să meargă mai departe. Nu se odihnise o clipă şi-şi petrecuse ziua orânduind prin casă, după cum făgăduise. Era sleit şi de pe urma întâmplărilor din ajun. Alain îl trimise înapoi la Gabion, iar el se pierdu în ceaţa, îndreptându-se către locul de pândă.

Jean se întoarse la colibă, se întinse cu plăcere în hamacul lui şi, după câteva minute, dormea dus, cu pumnii strânşi. Pe le miezul nopţii se trezi în nişte lătrături rău-prevestitoare. Un câine lătra la uşă.

Jean sări jos din hamac şi alergă să-i deschidă. Era Pavilion, dar fără stăpânul lui. Când îl zări pe micul lui prieten, câinele îşi înteţi lătrăturile, amestecate cu un scheunat jalnic, şi începu să umble de colo-colo, din casă afară, şi de-afară în casă, de parcă ar fi zis: „Trebuie să vii cu mine”.

Jean pricepu că vânătorul se află în primejdie: se îmbrăcă în grabă şi porni hotărât pe urmele câinelui. Câinele îl călăuzi astfel pe copil până la malul Virei. Ajuns acolo, începu să înoate, întorcând mereu capul să vadă dacă băiatul vine după el. Dar râul, umflat de valurile mării, era vijelios şi micul Jean nu-l putea trece. Văzând asta, câinele se întoarse şi porni să urle şi mai tare.

Încredinţat de manevrele câinelui că în direcţia aceea se afla Alain şi înţelegând că nu va fi în stare să ajungă singur la el, Jean nu mai ţinu seama de împotrivirile lui Pavilion şi o luă la goană spre Maisy, unde îl trezi pe maistrul Hénin, izbind cu picioarele în uşă. De la primele cuvinte ale copilului, contramaistrul pricepu totul. Luă cu el câţiva vecini şi porniră împreună spre malul Virei, călăuziţi de Jean. Câinele nu se mai afla acolo.

Trecură apa cu barca vânătorului, pe care acesta, sosit la vremea refluxului, n-a mai avut nevoie s-o folosească. Apoi, înarmaţi cu făclii şi torţe de paie, începură să caute pe falezele ce se întind de-a lungul oceanului, spre malul stâng al râului. Căutările rămaseră multă vreme fără nici un rezultat.

Între timp, sprijinindu-se în mâini şi pe picioare, Jean începu să coboare de pe înălţimea uneia dintre faleze şi auzi sub el lătratul câinelui. La chemarea lui, veniră cu toţii şi, aplecându-se peste prăpastie, Jacques Hénin îl zări pe bietul vânător zăcând nemişcat pe suprafaţa îngustă a unei stânci ce se ridica peste nivelul mării.

Au trebuit să alerge în sat şi să aducă nişte frânghii cu care să ajungă până la el şi să-l scoată de acolo.

Fără să se gândească la primejdia ce-l pândea, Jean îşi urmă mai departe coborâşul şi ajunse pe mica platformă. Îl găsi pe Alain fără cunoştinţă, de parcă ar fi fost mort. Totuşi, punându-i mâna pe inimă, musul îi simţi bătăile, îl ridică în capul oaselor, cu spatele sprijinit de faleză şi, luând în căuşul mâinilor puţină apă de ploaie dintr-o scobitură a stâncii, încercă să-l readucă la viaţă.

Când se întoarseră cei plecaţi în sat după frânghii, Jacques Hénin, obişnuit de pe vremea când umbla pe mare să nu se bizuie prea mult pe un mus, nici nu vroi să asculte vorbele stăruitoare pe care i le adresa de jos băiatul. Socotea că un omuleţ atât de plăpând n-o să fie în stare să înnoade bine frânghia de mijlocul vânătorului. Ceru să fie coborât el însuşi pe platformă şi îl aşeză pe Alain pe o scândură, prinsă cu două frânghii la capete, ca un leagăn. Apoi se urcă şi el pe scândură, în picioare, şi dădu semnalul să fie traşi în sus.

Urcuşul se dovedi primejdios pentru amândoi. Dacă Alain ar fi fost singur, trupul lui, legănat în spaţiu, s-ar fi zdrobit de colţurile stâncilor. Dar Hénin se înarmase cu o bâtă şi manevră în aşa fel, încât ajunseră amândoi pe culme, fără nici o zgârietură.

Îl aşezară pe Alain pe o targă şi-l duseră la Gabion, unde se şi afla doctorul din Maisy, chemat de un marinar mai prevăzător. După ce i se luă mult sânge, tânărul îşi veni în simţiri. Le povesti celor de faţă că, apropiindu-se prea mult de creasta falezei, nişte bolovani s-au surpat sub picioarele lui şi s-a trezit în prăpastie.

Doctorul cercetă cu luare-aminte rănitul, declară că nu există nici o fractură şi că, după cât se pare, căzătura nu va avea urmări neplăcute. Dar şocul fusese prea puternic,

astfel că începură să se manifeste unele tulburări la cap. Alain leşină pentru a doua oară, i se urcă brusc temperatura şi, ca urmare, începu să aiureze. Neliniştit de astă dată, doctorul ceru să fie îngrijit cât se poate de bine, spunând că, dacă temperatura nu scade, însăşi viaţa bolnavului e în primejdie.

Îndată după plecarea doctorului, micul Jean, care ascultase cu spaimă sentinţa acestuia, izbucni în lacrimi. Hénin se uită chiorâş la el şi, văzând că băiatul nu conteneşte cu plânsul, îi zise:

— Ia ascultă, n-ai de gând să încetezi odată? Dacă flăcăul ăsta, care zace acum în pat, ar fi început alaltăieri să se smiorcăie, în loc să te scoată din valuri, sunt sigur că acum ai fi avut o mutră şi mai urâtă decât cea pe care ne-o arăţi.

— Vai, maistre, nu-s eu de vină! hohoti copilul. Nu pot să mă stăpânesc.

— Ei bine, Jean-Marie, să ştii că atunci când eu ridic palma, nu mă pot stăpâni să nu ard vreo câteva scatoalce; aşa că, şterge-ţi nasul şi treci la ordinele mele!

Jean se apropie, descumpănit şi zăpăcit de asemenea bruftuluială, cu care nu avusese timp să se deprindă în cele câteva zile petrecute pe şalupă. Maistrul Hénin luase un scaun şi-l aşezase la capul patului.

— Iată postul tău! i se adresă el musului. Ia-l în primire şi închipuieşte-ţi că stai de veghe pe o corabie: ţi se vor aduce calmantele prescrise de doctor. Dacă peste zi starea lui se înrăutăţeşte, să pui o basma într-un băţ sus pe casă: copiii vor sta la pândă şi o vor vesti pe Louison.

— Fii fără grijă, maistre – răspunse Jean.

Maistrul Hénin luă un tăciune din foc, îşi aprinse pipa, se uită câteva clipe la bolnav cu o privire supărată şi, în acelaşi timp, plină de milă, îl mai dăscăli o dată pe mus, după care ieşi.

În următoarele patru zile, starea bolnavului păru că se înrăutăţeşte. Aiura într-una: vorbea de tatăl său, de Langot, de Lisa, iar când pomenea de aceasta din urmă, o făcea cu atâta căldură, încât bietul Jean îşi zicea plângând:

— Ar trebui să-i spun maistrului Hénin s-o aducă pe această doamnă Lisa, pe care domnul Alain o strigă cu atâta foc. Dacă ar vedea-o, poate s-ar mai linişti.

În aşteptare, el îngrijea de bolnav, cu o râvnă mai presus de cea la care te-ai aştepta de la un copil de vârsta lui. Părea că-şi dă seama cât de mult făcuse Alain pentru el, şi recunoştinţa lui era fără margini. Iată de ce, cu toată pornirea lui împotriva ucenicilor marinari, Hénin era silit să încuviinţeze că cel de faţă preţuia mai mult decât alţii. Dar, socotind că nu trebuie să-şi dea gândurile pe faţă, se mărginea să-l ameninţe cu o grindină de pumni, dacă nu se ducea la culcare în timp ce stătea el de veghe lângă bolnav. Până atunci, copilul nu vroise să se odihnească o clipă.

În cele din urmă, tinereţea şi vigoarea lui Alain, îngrijirile pe care le primea izbutiră să învingă boala. Delirul conteni încetul cu încetul şi, odată cu el, toate simptomele îngrijorătoare.

Trecuseră multe zile de când Jeanne-Marie nu-şi mai văzuse copilul şi zilele acestea i s-au părut nesfârşit de lungi. În plus, mai era îngrijorată şi de starea lui Alain, pentru care simţea o deosebită recunoştinţă. Aşa stând lucrurile, ea se hotărî să încalce porunca unchiului şi să se ducă la Gabion.

XII

MAISTRULUI JACQUES ÎI VINE O IDEE

Prin urmare, într-o noapte, văduva se sculă fără zgomot, se îmbrăcă pe bâjbâite, coborî tiptil scara de la camera ei şi izbuti să deschidă uşa din stradă, fără ca balamalele să scârţâie. Odată ajunsă afară, apucă grăbită pe drumul spre colibă.

Era aproape de miezul nopţii când ea ciocăni la uşă. La auzul unor paşi ce se apropiau de casă, câinele mârâi înfundat. Jean apăsă binişor pe clanţă şi, în loc să dea cu ochii de figura aspră a lui Hénin, aşa cum se aşteptase, se trezi în braţele mamei sale.

Amândoi erau fericiţi de revedere. Jeanne-Marie se aşeză lângă vatră şi-şi luă fiul pe genunchi. Stând aşa, se porniră să sporovăiască pe şoptite, amestecând cuvintele cu sărutări.

— Cel puţin l-ai îngrijit bine? întreba mama.

— Cred şi eu – răspundea Jean. Mi se părea că te văd pe tine suferind, biata mea măicuţă. Când am fost bolnav, tu m-ai învăţat cum trebuie să te porţi cu cei ce-ţi sunt dragi.

Somnul lui Alain era atât de uşor, încât auzi şuşotelile celor doi. El se întoarse anevoie cu faţa spre vatră, zări o siluetă de femeie şi, pe jumătate adormit, întrebă:

— Dumneata eşti, Louison?

— Nu – răspunse Jean – nu-i doamna Hénin, e mama, domnule Alain, mama mea, care a venit să vă vadă şi care e tare bucuroasă că vă găseşte pe deplin vindecat.

Se apropiară amândoi de pat. Omuleţul desprinsese lampa ce stătea atârnată într-un cui în tindă şi o ţinea aplecată în aşa fel, încât toată lumina cădea pe faţa văduvei, de parcă ar fi vrut ca vânătorul să poată desluşi mai bine chipul iubit al mamei sale.

Alain se ridică în capul oaselor şi o privi stăruitor. Jeanne-Marie era micuţă şi plăpândă. Frumuseţea ei nu te izbea din prima clipă, ca la domnişoara Jousselin: dar când o priveai mai bine, era cu neputinţă să nu-ţi dai seama de trăsăturile ei perfecte şi de graţia formelor ei delicate.

Această neaşteptată arătare îl impresionă adânc pe Alain. Când văzu oprindu-se asupra lui privirea aceea limpede, din care străbătea dragostea nevinovată şi fierbinte a inimilor curate, tânărul simţi că i se încălzeşte sufletul şi i se păru că un înger păzitor a coborât la căpătâiul lui. Îi întinse văduvei mâna, zâmbind. Gândindu-se că mâna aceasta slăbită de boală şi arsă de febră scăpase copilul de la moarte, femeia o apucă repede şi o sărută. A fost un sărut curat şi plin de recunoştinţă, în care se cuibărise tot sufletul sărmanei văduve.

Întâmplarea aceasta îl obosise, dar totodată îl şi uşurase pe vânător. Adormi din nou, un somn mai liniştit, iar mama şi fiul se întoarseră la locul lor, lângă vatră.

Maistrul Hénin veni pe la ceasurile două, din noapte, să afle cum se mai simte bolnavul. Păru uimit că o întâlneşte pe Jeanne-Marie la Gabion. Apoi, dintr-o dată, fără să spună de ce, uimirea lui se preschimbă în mulţumire, pe care şi-o arătă atât de zgomotos, încât văduvei îi fu teamă că-l va trezi pe bolnav. Ea îl întrebă care-i pricina acestei bucurii neaşteptate.

— Mi-a venit o idee – răspunse maistrul, râzând din toată inima. Am să ţi-o spun când vom ieşi afară. Aşa că hai să

plecăm; e timpul să te-ntorci la bord, iar eu am să te-nsoţesc.

Într-adevăr, se făcuse ora trei dimineaţa. De la Gabion până la Maisy era cale de aproape un ceas; Langot şi-ar fi putut da seama de lipsa nepoatei sale. Era deci înţelept ca aceasta să se întoarcă în sat.

Ea îşi luă pelerina, îşi îmbrăţişă copilul, privi cu adoraţie spre Alain, care dormea liniştit, apoi, fără să rostească un cuvânt, îl urmă pe maistrul Jacques Hénin. Când ajunseră pe la mijlocul mlaştinii, Jacques Hénin zări o moviliţă şi se opri.

— Aşază-te acolo, Jeanne-Marie, vreau să-ţi spun ce mi-a trecut prin minte. Ora nu-i prea potrivită, dar cu un bătrân crocodil ca mine, nu are nici o însemnătate. Jeanne-Marie se aşeză tremurând, cu toate că nu ştia la ce se gândise Jacques Hénin. Ia ascultă, fetiţo, ce-ai de tremuri în halul ăsta? o întrebă Jacques.

— O! Nimic, maistre Hénin – răspunse văduva. Doar ştiu că dumneata eşti om cumsecade.

— Da, adică un om bătrân! Să mă ia naiba! Odinioară, dacă o frumoasă văduvă de douăzeci şi cinci de ani mi-ar fi spus că nu-i mai e frică de mine, m-aş fi simţit jignit. Dar nu despre asta-i vorba.

— Dar despre ce, maistre? Mă sperii!

— Eh! N-ai de ce, fetiţo! Ia să-mi spui tu mie ce gândeşti despre tânărul care se află acolo, în reparaţie?

— Despre domnul Alain?

— Da.

— Oh, Doamne, e foarte simplu ce gândesc eu despre el şi am să ţi-o spun. Cred că de n-ar fi fost el, sărmanul meu băiat n-ar mai fi azi în viaţă şi aş vrea să-i dovedesc, nu numai prin vorbe, că nu a ajutat o fiinţă nerecunoscătoare.

— Ei bine, poţi s-o faci.

— Eu? Pot eu oare? Cum asta? Spune repede!

— Altul te-ar lua pe ocolite înainte de a-ţi spune ce vrea. Eu însă am să ţi-o zic pe şleau. Trebuie să te măriţi cu el, Jeanne-Marie.

Jeanne-Marie sări ca arsă:

— Să mă mărit cu el?! Cred că glumeşti, maistre Hénin.

— Bun! Am înfipt harponul, acum o să trag saula. Îţi spun că trebuie să te măriţi cu el. Numai căsătoria îl mai poate salva pe băiatul ăsta, dacă nu...

— Dacă nu? întrebă Jeanne-Marie.

— Ei bine, dacă nu, e ameninţat să se prăpădească.

— Şi crezi că l-aş putea ajuta, măritându-mă cu el?...

— Uite, Jeanne-Marie – urmă maistrul Hénin – ar trebui să-ţi dai seama că, atunci când ai fost răsfăţat şi corcolit din fragedă copilărie, ţinut în puf ca o maimuţică adusă din Brazilia, nu te poţi deprinde să trăieşti printre broaşte şi brotăcei, ca un bâtlan pe o ancoră... Nu, nu, se va îmbolnăvi de inimă rea, Jeanne, şi va cădea la fund, ţi-o spun eu; ori se va plictisi de viaţă şi va muri ca un corsar ce şi-a trăit traiul, şi asta ar fi şi mai rău! Are nevoie de un cămin, de o nevastă şi de ţânci, care să-i dea de lucru şi să-l atragă.

— Lui i-ar trebui o femeie bogată, tânără, veselă şi frumoasă, maistre Hénin, nu eu, care nu mai sunt tânără, care n-am fost niciodată frumoasă şi, neavând nici zestre, nici moştenire, n-aş face decât să-i îngreunez şi mai mult povara sărăciei...

— Haida de! Ai numai douăzeci şi cinci de ani şi zici că eşti bătrână? Mii de tunete! Eu am de două ori pe atât şi nu mă socotesc bătrân. Zici că nu eşti frumoasă? Ehei, Jeanne! Se vede că unchiul tău e prea zgârcit ca să ţină oglinzi în casă. În privinţa averii, a mai încercat el cu o femeie

bogată, dar nu i-a mers, aşa că trebuie să încerce şi cu una săracă.

— Dar la ce i-aş folosi eu?

— La ce i-ai folosi?... Frumoasă întrebare, pe cinstea mea... Să-i faci demâncare, să-i cureţi cambuza, care seamănă mai degrabă cu un coteţ decât cu locuinţa unui om cinstit, să-i cârpeşti hainele, să-l înfurii ca să-i schimbi gândurile, în fine, să-i insufli dorinţa de a munci.

— Dar, domnul Alain nu mă iubeşte; ştii bine că cea pe care o iubea era fiica domnului Jousselin.

— Bun! Şi ce-i cu asta? Crezi oare că eu aveam inima neîntinată când am luat-o pe Louison? Lăsasem peste zece, peste douăzeci, peste treizeci de femei cu steagul în bernă, prin toate porturile pe unde mi-am aruncat ancora, şi încă mai arătoase decât această Lisa... printre altele, o mulatră la Pernanbuco. Ce femeie! Galbenă ca şofranul! Nişte ochi... parcă erau de catifea!

— Alain nu iubeşte ca dumneata, maistre Hénin – răspunse Jeanne-Marie, clătinând din cap. Se poate vedea din faptul că se mai gândeşte încă la Lisa şi la figura pe care i-a făcut-o ea; din pricina unei femei care l-a amăgit, acum spune lucruri urâte despre toate.

— Lasă, lasă, Jeanne-Marie, nu-l vorbeşti de rău decât pe cel ce ţi-e drag. Alain se poartă asemenea marinarilor bătrâni, care cârtesc împotriva meseriei lor, dar care nu sunt în stare să rămână nici opt zile pe uscat, fără să nu suspine de dorul mării. Asta nu trebuie să te sperie, frumoasa mea!

— Eu nu sunt nici destul de tânără, nici destul de frumoasă pentru a-i schimba gândurile domnului Alain, maistre Jacques. Aşa că tot ce-mi spui dumneata nu face două parale.

— Dar, în sfârşit, dacă într-o zi s-ar schimba lucrurile, dacă gândurile lui vor lua altă direcţie, ai să te învoieşti? Îţi spun eu, dacă bietul flăcău rămâne singur, praful şi pulberea se alege de el, şi asta cât de curând.

— Ah! De n-ar trebui decât să-mi dau sângele pentru a-i răsplăti binele ce mi l-a făcut, îţi spun din toată inima, maistre Hénin, că sângele meu îi aparţine până la ultima picătură.

— Lasă, lasă, vrei să dai mai mult decât ţi se cere, răspunse marinarul. Am să încerc să orientez pânzele cum gândesc eu şi să le împing în ape mai bune. Ori de câte ori intru în căsuţa lui, mi se frânge inima să-l văd atât de singur şi părăsit, şi orice-ar fi, nu vreau ca asta să mai ţină mult.

Maistrul Hénin o însoţi pe Jeanne-Marie până la uşa băcanului, vorbindu-i despre planurile ce-i încolţiseră în minte.

Văduva urcă în cămăruţa ei şi se culcă. Dar era foarte tulburată când îşi aducea aminte de discuţia avută cu bătrânul maistru. Îşi spunea mereu că-i nebun, că o asemenea căsătorie nu e cu putinţă; dar însuşi faptul că şi-o repeta mereu o făcea să se gândească la asta.

XIII

NOAPTE ALBA

Cu firea lui stăruitoare, Hénin urmărea neabătut planul pe care i-l înfăţişase văduvei. Aşadar, îndată ce Alain a fost în stare să-l asculte, contramaistrul, fără a rosti măcar o dată numele femeii, se străduí să-i îndrepte vânătorului gândul spre însurătoare, descriindu-i neplăcerile şi tristeţea vieţii de burlac, în comparaţie cu bucuriile vieţii de familie.

La început, vânătorul înlătură cu toate puterile de care era în stare aceste îndemnuri matrimoniale. Dar, faţă de stăruinţele înverşunate ale contramaistrului, se gândi că prietenul său suferea de o idee fixă; prin urmare, acesta merită mai degrabă să-l plângi decât să-l condamni şi trebuie lăsat în apele lui.

Luând tăcerea tânărului drept încuviinţare, Hénin era în culmea bucuriei. Mai deprins să prevadă şi să lupte împotriva furtunilor cerului decât ale inimii, el se înşelă în privinţa tăcerii convalescentului şi o înştiinţă pe JeanneMarie despre marile progrese pe care le făcea de la o zi la alta, deşi, în realitate, nu înaintase nici măcar un pas.

Cu toate acestea, de ce n-am spune-o, vizitele văduvei, afecţiunea ei blândă, naivitatea recunoştinţei pe care i-o arăta, farmecul frumuseţii şi seninătatea sufletului ei îl impresionau din ce în ce mai mult pe Alain. Deşi păstra faţă de femei aceeaşi ură neîmpăcată şi-şi făgăduia să nu-şi calce jurământul, pentru văduvă făcea o excepţie.

În ochii lui, Jeanne-Marie nu era femeie, mai bine zis, era mai mult decât atât. Era mamă. Nu simţea pentru ea nici

un fel de dragoste; nicicând nu i-a trecut prin minte s-o ia de nevastă. Totuşi această mână de prietenă îi ostoia, încetul cu încetul, durerea pe care Lisa i-o înfipsese în inimă. Prezenţa ei, nu ca Jeanne-Marie, ci ca mamă a micului Jean, îi era deci necesară. În egoismul lui, se gândea că, după ce se va însănătoşi, după ce îşi va relua îndeletnicirile lui obişnuite, n-o să mai aibă nevoie de nimeni. Dar până atunci, prezenţa văduvei îi făcea plăcere şi-l ajuta să se pună pe picioare.

Într-o noapte, ostenit de atâta veghe, Jean dormea adânc şi n-a auzit bătăile mamei sale în uşă. Le-a auzit, în schimb, Alain, care era doar aţipit, aşa că, s-a îmbrăcat degrabă şi s-a dus să-i deschidă.

Jeanne-Marie intră speriată, văzând că cel care deschide nu-i fiul ei, ci vânătorul. Încercă în tot chipul să-l facă pe Alain să se culce din nou, dar acesta se împotrivi cu încăpăţânare. Înteţiră focul, apoi îşi luară câte un scaun şi se aşezară lângă vatră, în timp ce copilul dormea în hamac.

Deşi era încă slăbit, tânărul începuse să-şi recapete înfăţişarea de om sănătos, Jeanne-Marie îl privea. Alain îi întâlni privirea.

— Aşa, aşa – spuse ea, zâmbind şi aprinzându-se în obraji – văd că eşti mai bine, domnule Alain; în curând nu va mai fi nevoie să alerg noaptea pe câmp.

La gândul că ea n-o să mai aibă de ce să vină şi că nu va mai veni, lui Alain i se strânse inima şi rosti fără voia lui:

— Să nu spui asta, Jeanne; mă faci să-mi pară rău că m-am însănătoşit.

Văduva tresări; la cuvintele lui Alain, simţise şi ea o emoţie plăcută. Spusele tânărului semănau cu o mărturisire. Dar era prea modestă, ca să-şi închipuie că dragostea ar putea veni spre fiinţa ei oropsită. La rândul lui, Alain se opri aici. Poate că nu rostise mai mult decât

gândea; dar, în orice caz, spusese mai mult decât ar fi vrut să spună. După vorbele lui Alain se lăsă liniştea.

Această tăcere prelungită devenea stânjenitoare. Vrând să scape de tulburarea care începuse să pună stăpânire pe ea, Jeanne-Marie aduse vorba despre trecut şi, după numai cinci minute, se încredinţă – spre durerea ei – că deşi dragostea lui Alain pentru Lisa era pe cale să se stingă, din cenuşa acesteia se născuse o adâncă neîncredere faţă de toate femeile, că Hénin era departe de a-i fi schimbat vânătorului părerea despre căsătorie şi viaţa în doi. În cele din urmă, izbutind să-şi învingă durerea, ea îi spuse cu tristeţe:

— O să uiţi totul, domnule Alain; eşti aproape vindecat, o să începi iar să vânezi, îţi vei relua prieteniile, distracţiile şi, încetul cu încetul, amintirea suferinţelor îndurate ţi se va şterge din inimă.

— Oh, nu! răspunse Alain. Nici plăcerile, nici distracţiile nu mă vor face să uit, ci o altă...

Tânărul se opri. Era cât pe-aci să zică: „O altă dragoste”.

— Ce anume?

— Nimic – continuă Alain, ferindu-şi privirile – nu mai e nimic de făcut! Sunt trist, nenorocit... şi blestemat pentru totdeauna.

— Nu poţi fi pentru totdeauna nefericit când eşti tânăr spuse văduva – nici blestemat nu poţi fi, dacă eşti bun.

Zicând acestea, Jeanne-Marie îşi ridică privirea spre Alain. Alain îşi întoarse în clipa aceea ochii spre Jeanne-Marie şi privirile celor doi tineri se întâlniră.

Ce înrâurire să fi avut privirea Jeannei asupra lui Alain? N-am putea spune: inima bărbatului e bine zăvorită. Dar privirea lui Alain pătrunse drept în inima Jeannei. Ea simţi că ar fi primejdios să urmeze discuţia pe această temă.

El aduse din nou vorba despre Lisa. Numele acesta fermecat nu-şi pierduse deloc puterea asupra lui Alain. Avea multe de spus în privinţa ei. Dăinuia încă atâta iubire în ura lui, în toate învinuirile pe care i le aducea necredincioasei, încât Jeanne trebui să se dea după colţul vetrei pentru a-şi ascunde roşeaţa ce-i încingea obrajii.

Băgând de seamă mişcarea văduvei, Alain se înşelă, luând-o drept o expresie a milei.

— Ah, Jeanne! spuse el. Dumneata n-ai fi în stare să te porţi astfel cu un bărbat care te-ar iubi cum am iubit-o eu pe Lisa şi căruia i-ai fi jurat credinţă. Nu-i aşa, Jeanne, că n-ai fi în stare?

— Nu-mi place să mă laud, domnule Alain – răspunse văduva – totuşi cred că, de-aş fi bogată, sărăcia unui prieten nu m-ar putea face să-l părăsesc.

— Ah, Jeanne! Ce fericit o să fie bărbatul care te va iubi!

Poate fără să simtă altceva decât nevoia unui sprijin, în durerea lui, Alain întinse mâna către Jeanne-Marie. Dar femeia şi-o trase iute pe a ei, de parcă ar fi atins-o un fier înroşit în foc, şi spuse în grabă:

— Nu-i pasă nimănui de mine; cine ar lua în căsătorie o fiinţă aşa de săracă? Şi... nici nu mai sunt destul de tânără să-mi fac de cap. Cinstea mamei sale va fi singura, moştenire pe care o las celui ce doarme acolo – şi ea arătă spre hamacul micuţului Jean. Şi trebuie s-o primească întreagă – mai adăugă ea.

Alain îşi trase înapoi mâna, nu mai zise nimic şi căzu pe gânduri. Poate întrevăzuse, pentru viitor, anumite legături cu biata femeie. Dar cuvântul căsătorie fusese ca un duş rece peste năzuinţele lui amoroase.

Din clipa aceea, conversaţia începu să lâncezească şi, poate pentru prima, dată de când venea Jeanne-Marie la Gabion să-şi vadă copilul, Alain nu se mai împotrivi atunci

când ea îi arătă geana de lumină albicioasă ce se ivea spre răsărit şi-i spuse tânărului că a sosit vremea să se întoarcă acasă.

Femeia ieşi. Copilul nu se deşteptase încă! Şi doar venise să-şi vadă copilul. Totuşi nu-l văzuse. Nu-i nimic! Un copil care doarme e cu Dumnezeu.

Biata văduvă plecă tare mâhnită, fără să ştie nici ea de ce. După ce se îndepărtă vreo sută de paşi, recapitulând în minte ce făcuse şi ce vorbise cu Alain în noaptea aceea, îşi dădu seama că lăsase ceasurile să zboare fără să-şi îmbrăţişeze copilul. Abia atunci înţelese că-l iubeşte pe Alain mai mult decât şi-ar fi închipuit, altfel decât ca pe un simplu prieten: simţea că dragostea ei depăşise graniţele recunoştinţei şi că mâhnirea ei izvora din răceala pe care tânărul o arătase la despărţire...

Încremeni o clipă în loc, asemenea orbului ce-şi recapătă lumina ochilor pe timp de furtună: căzu apoi în genunchi şi-l rugă pe Dumnezeu s-o întărească în lupta pe care urma s-o dea cu ea însăşi.

XIV

CEI DOI CUMETRI

Oare nădejdea nemărturisită a tânărului, de a-şi alunga tristeţea lânga Jeanne-Marie, să fi fost rodul unor gânduri zămislite mai de mult, pornite din acel germen al răului, ce sălăşluieşte totdeauna într-un colţ al inimii?

N-am putea s-o spunem. Un lucru este sigur, anume că Montplet a simţit o mare ciudă când şi-a dat seama că tânără văduvă nu va fi o pradă atât de uşoară, cum îşi închipuise. La această ciudă s-a adăugat nerăbdarea, apoi adânca mâhnire de a nu o mai vedea. Văduva izbutise într-atât să-i aline durerea, să-i îndulcească singurătatea, încât nu se mai putea lipsi de prezenţa ei.

Fără să fi primit o educaţie aleasă, Jeanne-Marie primise în schimb de la natură un suflet delicat şi o fire blândă, care-l mişcaseră pe tânărul vânător, fără ca acesta să-şi dea seama, iar acum, văzând că nu o va putea avea ca ibovnică, şi-ar fi dorit s-o păstreze cel puţin ca prietenă. Dar să se însoare cu ea, nici nu-i trecea prin minte.

Egoist cum era, nu-şi punea deloc întrebarea dacă această comuniune de simţăminte, în care unul nu aducea decât prietenia, iar celălalt dragostea, ar fi putut mulţumi sufletul tinerei văduve. Nu, devotamentul blând al Jeannei îl făcea să se simtă bine şi el dorea ca lucrurile să rămână aşa.

După opt zile de lipsă, îl trimise pe Jean la maică-sa, s-o întrebe de ce nu mai dăduse de atâta vreme pe la Gabion. Văduva se mulţumi să-i răspundă că unchiul Langot avea

unele bănuieli, că zăvora uşile, că pe viitor nu-i va mai fi cu putinţă să vină la Alain.

E tare ciudat felul în care înţelegem noi cinstea la bărbaţi şi cum o înţelegem la femei!

Să-l luăm de pildă pe Alain, care era nu numai un om cinstit, dar şi un om cu suflet bun; pe Alain, care, punându-şi viaţa în primejdie, salvase un copil de la moarte şi-l înapoiase mamei sale; pe Alain, care găsise la aceste două fiinţe nişte sentimente rar întâlnite în lumea modernă: recunoştinţa şi devotamentul; pe Alain, care, drept răsplată, avea să necinstească virtutea şi care, foarte simplu şi firesc, fără să cugete la răul ce-l săvârşeşte, se folosea de copil pentru a o duce pe mamă la pierzanie.

Dacă Montplet îşi împlinea dorinţa, el rămânea un om cinstit, căruia toată lumea va continua să-i întindă mâna, în vreme ce Jeanne-Marie va purta stigmatul de femeie pierdută şi toată lumea îi va întoarce spatele.

Copilul îi aduse tânărului vânător răspunsul mamei sale. Alain se necăji şi mai tare. În dragostea lui se strecură o umbră de ură; nu se lăsa el înşelat de aşa-zisa vigilenţă a lui Langot. Dacă Jeanne-Marie nu vroia să mai vină la el, se gândi că putea merge el la ea. Dar pentru asta trebuia să se însănătoşească. Odată luată această hotărâre, ajutat şi de voinţă, se puse repede pe picioare. De altfel, Alain era nevoit să-şi reia cât mai grabnic munca.

În timp ce zăcuse la pat, Hénin îi purtase de grijă; acum trebuia să-i înapoieze marinarului, om nevoiaş, mica sumă pe care acesta o cheltuise cu el. Chiar a doua zi, după ce Jeanne-Marie refuzase să mai vină la Gabion, el îşi adună puterile şi, cu toate împotrivirile musului, care devenise

Mentor[9] pentru acest aspru Telemac[10], hotărî să părăsească patul.

Starea de slăbiciune în care se afla nu i-ar fi îngăduit să se aventureze până la bancurile de nisip. Aşadar, ajutat de Jean, începu să caute vânatul prin mlaştina din preajma casei sale. Tânărul şi copilul împletiră câteva sute de laţuri din iarbă de mare, le aşezară prin locurile căutate de becaţe, locuri uşor de recunoscut după urmele picioarelor lăsate de acestea. Sosise vremea migraţiei şi mlaştina era înţesată de ele.

Musul transporta vânatul la negustorul din Isigny şi aducea banii. La rândul său, Alain se ducea în fiecare seară la Maisy şi, cu toate că-şi repeta lui însuşi că n-o iubea pe văduvă, se purta ca un îndrăgostit, dând neîncetat târcoale pe lângă casa lui Langot. Dar, oricât de plăcută îi era această prezenţă, de îndată ce-l zărea, Jeanne-Marie se ascundea tocmai în fundul prăvăliei, iar prăvălia era atât de întunecoasă, cu geamurile ei opace, încât privirile lui Alain nu puteau răzbate până acolo.

Furios că nu-i izbuteau manevrele, Alain se ducea să-şi petreacă restul serii la Hénin şi-l iscodea pe bătrânul contramaistru, vrând să afle de la el pricina pentru care Jeanne-Marie era zăvorâtă cu atâta străşnicie de unchiul ei. Bătrânul marinar nu-i dădea nici un fel de răspuns, iar, după plecarea lui Alain, râdea pe sub mustaţă şi-şi freca vesel mâinile, bucuros că-şi vede prietenul, pornit din propriul imbold, cel puţin aşa credea, pe calea dorită de el.

Era într-o seară, pe la ceasurile opt; ploua. Mica piaţă din Maisy era pustie, iar Alain, încredinţat că nu-l vede nimeni, îşi lipise faţa de fereastră, nădăjduind s-o vadă pe Jeanne.

[9] Personaj mitologic; prieten al lui Ulise şi profesor al fiului său. (n.t.)

[10] Fiul lui Ulise. (n.t.)

Aceasta îl zărise pe Alain venind şi, hotărâtă să nu dea ochii cu el, nu se mulţumi să se ducă în fundul prăvăliei, ci se retrase la ea în cameră.

Descumpănit, Alain era pe cale să se îndepărteze; un zgomot de paşi îl făcu să se întoarcă. Se ascunse în întuneric şi zări un bărbat care, strecurându-se pe lângă zidurile caselor, ajunse la prăvălia cămătarului şi ciocăni în uşă. Cu toate că bărbatul era înveşmântat într-o pelerină largă, cenuşie, cum poartă ţăranii la drum, tânărul îl recunoscu pe cel ce se apropia.

Era Richard, avocatul din Isigny, cel pe care îl însărcinase să-i apere interesele împotriva lui Langot, cel pe care îl întâlnise Hénin, cu un sac de bani la subsuoară, stând de vorbă cu cămătarul pe drumul de la Saint-Lô. Venise la Thomas Langot.

Alain se furişă după colţul casei; totul s-a petrecut atât de repede, încât Richard nici n-a avut timp să-l vadă sau, dacă l-a văzut, nu l-a recunoscut.

Richard intră. Băcanul stătea aşezat lângă foc. Îşi înălţă privirea, crezând că are de-a face cu vreun client. Dar, întâlnind privirea batjocoritoare a avocatului de sub borurile largi ale pălăriei, băcanul tresări.

— Ah, tot tu eşti, Richard!

Apoi uşa s-a închis şi Alain n-a mai auzit nimic.

Cei doi bărbaţi au rămas o clipă în picioare. Între ei se încinsese o discuţie aprinsă. Până la urmă, Thomas Langot păru că se dă bătut: se îndreptă spre uşă, o deschise şi ieşi să tragă obloanele; după ce astupă uşa, trecu la ferestre, ca să nu se mai poată vedea nimic de afară, apoi intră şi închise uşa cu grijă.

Alain încercă să privească în prăvălie prin crăpăturile obloanelor. Dar, fiind nevoit adesea să-şi tăinuiască faptele faţă de curiozitatea vecinilor, băcanul îşi luase toate

măsurile de prevedere. Cei doi duşmani ai lui Alain se aflau doar la patru paşi de el. Discuţia lor valora pentru el o avere şi el nu putea s-o asculte.

Să mori de ciudă, nu alta!

Alain căuta un mijloc să pătrundă în casă, dar nu izbutea să-l găsească. Din toată casa nu cunoştea decât prăvălia, unde intrase ori de câte ori avusese treburi cu cămătarul. Dar acesta era prea bănuitor ca să-l fi lăsat să treacă dincolo de prăvălie. Deodată îl zări pe micul Jean, care, întorcându-se de la Isigny şi negăsindu-l pe Alain la Gabion, crezuse că acesta e plecat la vânătoare şi dăduse fuga să-şi vadă mama. Alain îi ieşi în întâmpinare, zicându-i:

— Micul meu Jean, ştii cumva pe unde s-ar putea intra în casa unchiului Langot?

— Dumneavoastră, la domnul Langot?! Ce vreţi să faceţi? întrebă copilul, speriat.

— Nu te interesează! Vreau doar să-mi spui dacă se poate intra la el şi dacă există un loc de unde să pot vedea ce se întâmplă în prăvălie şi să aud ce se vorbeşte acolo.

— Doamne fereşte! spuse copilul. Ar trebui să vă urcaţi tocmai pe acoperiş.

Şi arătă spre lucarna podului. Dar lucarna era bine ferecată.

— Acolo? întrebă Alain, Pe unde pot ajunge acolo?

— Pe aici nu e cu putinţă – răspunse băiatul – fereastra e închisă pe dinăuntru.

— La naiba! Văd şi eu; asta mă scoate din minţi.

— Dar se poate prin curte – spuse copilul.

— Se poate?

— Nimic mai uşor.

— Scara este pe dinafară?

— Da.

— Există vreo uşă la podul ăsta?

— E o uşă veche, care nici nu se închide.
— Pe unde se intră în curte?
— Trebuie să te caţări mai întâi pe zidul grădinii.
— O să ne căţărăm.
— Atunci, haideţi!
— Haidem!

Porniră împreună, în pas alergător, către o ulicioară ce dădea spre câmp.

XV

FERESTRUICA

Ieşiră amândoi din sat, apoi, dând ocol casei, ajunseră pe câmp şi, cotind la stânga, se treziră în faţa zidului ce împrejmuia grădina băcanului. Zidul era înalt. Alain îl luă pe micul Jean în braţe şi-l săltă pe creastă. Umblând pe zid ca o pisică, Jean porni în căutarea unor prăjini lungi, pe care le ştia rezemate într-un colţ; îi aruncă una lui Alain şi acesta o sprijini de zid; Jean o ţinea de capătul de sus, şi tânărul se află îndată călare pe zid, lângă copil.

Alain sări primul în grădină şi-l prinse pe băiat în braţe. Apucară amândoi pe o potecă, să nu lase nici o urmă a trecerii lor pe acolo, ajunseră la o curticică plină de cherestea şi butoaie goale şi se opriră la capătul unei scări de lemn, mâncată de carii, ce se înălţa afară, de-a lungul casei.

Aceasta era scara exterioară despre care vorbise copilul.

— Iată – spuse Jean – uşa de sus e închisă doar în clanţă.

— Dar dacă ajung acolo, cum am să pot auzi ce vorbesc şi ce fac cei de jos? întrebă tânărul.

— Există o ferestruică în tavan. Nu-i greu de găsit şi vă veţi călăuzi după lumină.

— îţi mulţumesc! zise Alain. Acum poţi pleca, dar vezi să nu uiţi să pui prăjinile la loc.

— Vai, domnule! Să fiu atât de aproape de mama şi să plec fără s-o văd?!

— Micul meu Jean, nici tu, nici mama ta nu trebuie să fiţi amestecaţi în cele ce s-ar putea întâmpla aici. Pleacă! Te rog!

— Oh! Ştiţi bine că dacă-mi vorbiţi astfel, nu pot să nu vă ascult. Rămâneţi cu bine, domnule Alain, şi aveţi grijă să nu păţiţi ceva.

Alain nu-l mai auzi pe băiat. Pătrunsese în pod şi uşa se închisese în urma lui. Acolo se trezi într-un întuneric de smoală. Înaintă pe bâjbâite, cu deosebită atenţie. Dar abia făcuse câţiva paşi, când zări o fâşie de lumină ce se strecura din încăperea de jos, prin crăpăturile chepengului.

Alain se întinse pe burtă şi privi. Îi vedea pe cei doi bărbaţi. Richard se aşezase la o masă. Ţinând în mână un sac, Langot stătea în picioare de cealaltă parte a mesei.

Dat fiind că era mai important pentru el să asculte ce se vorbeşte, după ce se încredinţă că cei doi erau încă acolo, Alain îşi ciuli bine urechile. Primul zgomot ce l-a auzit a fost sunetul acela zglobiu pe care-l fac monedele de cinci franci când se ating una de alta. Ele zornăiau, în timp ce socotitorul le număra, şi scoteau un sunet uscat şi lipsit de muzicalitate atunci când le îngrămădea pe masă.

— Şi cu ăştia, o mie! spuse un glas în care Alain îl recunoscu pe Langot, în vreme ce pe masă răsună un ultim clinchet sec. Încă o mie!... În total, unsprezece mii de pistoli pe care mi-i furi, maestre Richard!

— Crezi?! răspunse vocea batjocoritoare a avocatului. Pe cinstea mea, îţi mărturisesc că eu ţin prea mult la dumneata ca să mai fac astfel de socoteli.

— Ascultă, Richard – spuse cămătarul – te mai întreb o dată: nu vrei să ne înţelegem şi pentru rest? Dă-mi înapoi, toate hârtiile ce ţi-au rămas şi eu îţi voi număra o sumă rotunjoară...

— O! Nu mă cunoşti, dragă Langot! Fiindcă pe vremuri mi-am făcut puţin de cap, împreună cu Alain, şi bineînţeles el era cel care plătea, îţi închipui că sunt şi eu o mână spartă, un risipitor? Scoate-ţi asta din cap! Eu sunt un om ordonat! Îmi place să joc, ce-i drept, dar nu-mi place să mă ating de micul meu capital. Am la dumneata un credit frumos; ştiu că aici există o casă de bani, tare drăgălaşă, care, la nevoie, nu cere decât să se deschidă pentru mine; sunt mulţumit că ştiu asta şi nu vreau să încheiem socotelile, pentru ca atunci când aş avea, din întâmplare, nevoie de bani, să nu te pun în situaţia neplăcută de a răspunde cu un refuz la rugămintea unui prieten.

— Crezi oare că lucrurile vor mai ţine mult aşa? întrebă Langot.

— Câtă vreme vor mai ţine şi hârtiile dumitale, dragă prietene... Când n-o să mai am nici una, totul se va termina şi va fi mare păcat.

— Crezi oare că voi fi mereu dispus să-ţi satisfac pretenţiile?

— Ah! în privinţa asta, eşti liber, meştere Langot! Poţi chiar să-ţi iei înapoi mia de franci pe care mi-ai numărat-o adineauri cu atâta graţie...

— Dracul să mă ia, de n-ar trebui s-o fac!

— Voia dumitale! Ia-ţi banii!... Dar... fiindcă veni vorba, e departe de aici până la Gabion?

— Dar-ar ciuma în voi, în tine şi în cel care locuieşte acolo!

— Să ştii că mi-ar plăcea să mă duc la Gabion în seara asta. Am să-i spun domnului Montplet: „Băiete dragă, fiindcă ţi-am fost întotdeauna prieten, prieten cu adevărat, o să-ţi aduc la cunoştinţă ceva de mare însemnătate”. „Ce anume?” va întreba el. „Iată despre ce e vorba. Ştiai că avocaţii obişnuiesc să-şi arate unul altuia dosarele?”

„Desigur”. „Ei bine, când m-ai angajat să pledez pentru dumneata, avocatul lui Langot mi-a dat să mă uit în dosarul lui. Dosarul acela era înţesat cu poliţele dumitale. Cercetându-le, mi-am dat seama nu numai că Langot e un hoţoman, slavă Domnului, asta o ştiam, dar că e şi o mare vită.” „Nu mai spune!” „Nici mai mult, nici mai puţin. Închipuieşte-ţi, tinere prieten, că atunci când excrocul ăsta îţi trimitea să semnezi poliţele gata completate, lăsa un spaţiu mai mare lângă cuvântul mie, care era înscris totdeauna pe fiecare poliţă. Dumneata n-ai băgat de seamă şi nu mă miră; erai prea ocupat, ca să-ţi pierzi vremea cu astfel de prostii! Ei bine, află un lucru: poliţele semnate de dumneata, odată întoarse în mâna bătrânului pezevenghi, acesta le înfrumuseţa, adăugind în spaţiul alb un 2, alteori un 3, pe alocuri şi câte un 4. Dar, fiindcă n-a avut grijă să folosească aceeaşi cerneală, s-a întâmplat că una s-a decolorat, iar cealaltă a rămas neagră”…

— Şi cine va dovedi că Alain n-a primit suma înscrisă?

— Ah, se vede că nu te pricepi, bătrân neprevăzător ce eşti!… Cine? La naiba! Registrul de mesagerii al poştei. Nu de-acolo trimiteai banii? Or, eu mi-am copiat datele şi cifrele expediate, şi nici o cifră nu se potriveşte cu cele pe care le-ai reclamat. Haide, haide, meştere Langot, afacerea clientului meu e limpede şi precisă; până şi un copil şi-ar da seama. Ai priceput tu asta. De altfel, când am venit la tine şi ţi-am spus: „Meştere Langot, ştii că am păstrat dosarul pe care mi l-a dat avocatul tău?” „În ce scop?” „Pentru asta şi asta… Procesul odată câştigat, o să ne-nţelegem noi!” Ai socotit că am dreptate, Langot, de vreme ce mi-ai răspuns: „Richard, ajută-mă să pun întâi mâna pe Cochardière, apoi o să vedem noi”. Iată-te stăpân la Cochardière, acum nu vrei să mai vezi nimic? Ma duc direct la clientul meu…

— Şi ce-ai avea de câştigat, palavragiule?

— La naiba! Cinstea de a-mi fi îndeplinit datoria. Cred că merită o mie de franci, nu-i aşa?...

— Încetează! se auzi glasul morocănos al lui Langot. Dă-mi poliţa şi numără-ţi gologanii.

— Bine, uite-o. Ţi-o dau aproape pe gratis. Ştii de cât e asta? De trei mii. Eu ţi-o dau pentru o mie... Nu poţi spune despre mine că sunt cămătar; numai la ea pierd două mii de franci, fără să mai pun la socoteală cât am pierdut şi voi mai pierde cu celelalte.

Urmă un minut de linişte, timp în care bătrânul, neâncrezător, cerceta, fără-ndoială, poliţa măsluită ce-i fusese înapoiată.

Alain, care-şi lipise acum ochiul de crăpătură, în locul urechii, îl văzu pe Langot ducându-se la un dulap, deschizându-l, apoi închizându-l la loc.

— Nu mă pofteşti la masă? întrebă Richard Cu atât mai bine! Asta m-ar fi stingherit; trebuie să ajung devreme acasă... Dar ai să vrei să mă însoţeşti o bucată de drum?

— Pe dracu! Chiar de n-aş vrea, tot trebuie s-o fac – spuse Langot. Trebuie să ieşi neapărat prin dos. Crezi oare că acest du-te-vino n-o să dea naştere la cleveteli?

— Sunt gata, meştere Langot.

— Stai puţin – răspunse acesta – să-mi iau numai cheia de la grădină.

Alain îi mai auzi câteva clipe, umblând prin încăpere. Mulţumit de felul cum merseseră lucrurile, veselul avocat fredona în surdină, iar cămătarul, negăsindu-şi cheia, folosi prilejul ca să dea frâu liber mâniei ce clocotea în el. În cele din urmă ieşiră. Langot răsuci de două ori cheia în închizătoarea dulapului unde vârâse poliţele, dar lui Alain i se păru că bătrânul uitase cheia în broască. Dădu fuga la uşa podului, o deschise binişor şi-i văzu pe cei doi bărbaţi îndepărtându-se.

Lui Alain îi fulgeră prin minte că, de va găsi cheia în broasca dulapului, va putea pune mâna pe poliţe şi, cu ajutorul lor, îşi va redobândi măcar o parte din avere. Se gândi că nu providenţa, ci norocul îl călăuzise acolo şi că de va pierde prilejul acesta, poate nu-l va mai întâlni niciodată. Se hotărî deci să-l folosească.

Nu era chip să pătrundă în prăvălie prin curte. Când ieşise cu Richard, Langot încuiase uşa în urma lui. Dar putea să coboare prin uşa de la pod.

Am mai spus că podul era plin de tot soiul de fiare vechi. Alain n-a trebuit decât să întindă mâna ca să găsească un fel de foarfece, care părea numai bun pentru operaţiunea ce urma s-o săvârşească. Vârî capătul foarfecii în crăpătura chepengului şi apăsă cu putere. Chepengul nu cedă. Era închis pe dinăuntru cu un zăvor solid. Dar încordarea îi înzecea tânărului puterile şi, curând, lemnul zbură în ţăndări, zăvorul se rupse, iar chepengul se prăbuşi. Atunci, fără să-i mai pese de zgomotul pricinuit de această spargere, tânărul îşi dădu drumul să alunece în încăperea de jos şi alergă la dulap. Zadarnic încercă să găsească cheia. împotriva aşteptărilor sale, îşi dădu seama că Langot o luase cu el.

Alain se pregătea să procedeze la fel cum procedase cu chepengul, dar auzi zgomotul unei uşi ce se închidea. Abia atunci se gândi că fapta sa l-ar putea duce la închisoare şi încercă să fugă. Aruncă în jur o privire înspăimântată. Era cu neputinţă să se urce din nou în pod. Pentru asta i-ar fi trebuit o scară sau nişte mese şi scaune, puse unul peste altul. De asemenea, ar fi putut să-i iasă lui Langot în cale, să-l strângă de gât şi să fugă prin grădină. Dar asta ar fi însemnat să comită o crimă. Montplet întrezări, printr-o ceaţă sângerie, cele două braţe ale ghilotinei.

Văzu atunci o uşă. Se năpusti asupra ei. Dacă uşa era încuiată, nu mai avea nici o scăpare. Din fericire ea se deschise. în clipa când se deschidea, clanţa de la uşa dinspre curte se mişcă, iar Langot intră în prăvălie.

Montplet se trezi într-o încăpere mică şi scundă, depozitul de mărfuri al prăvăliei.

Merse bâjbâind printre baloturi şi dădu de rampa grosolană a scării. Dar, fără-ndoială că făcuse vreun zgomot, căci uşa depozitului se deschise, o rază de lumină se strecură în încăperea întunecoasă şi glasul lui Langot întrebă:

— Cine-i acolo? Cine-i acolo? Tu eşti, Jeanne?

Alain se lipi de zid şi nu suflă o vorbă. Uşa se închise.

Alain continuă să urce scara. Dar abia urcase două trepte, că se auziră strigătele cămătarului. Acesta găsise unealta pe duşumea şi, ridicându-şi privirea, văzuse chepengul spart.

Alain ascultă. De afară se auzea un adevărat vacarm; la strigătele lui Langot alergaseră toţi vecinii; casa urma să fie invadată; au să-l urmărească, să-l hăituiască până ce vor pune mâna pe hoţ.

Alain înţelese că era pierdut. De data asta nu mai era vorba de eşafod; va fi dus la ocnă; se făcuse vinovat de spargere. Tocmai atunci, vânătorul sfârşise de urcat scara şi bâjbâia într-un fel de coridor, la al cărui capăt se zărea o fâşie de lumină. Acolo era o uşă.

La zgomotul din stradă şi la strigătele lui Langot, uşa se deschise. Era uşa mansardei în care locuia Jeanne-Marie. Zărind un bărbat, femeia scoase un strigăt, dar strigătul ei, aproape înăbuşit, i se opri în gât. Înainte ca Alain să-i fi putut spune: „Eu sunt”, ea îl recunoscuse.

— Vino! îl chemă femeia.

Alain intră în cameră. Era salvat.

Langot continua să strige după ajutor; povesti că văzuse un bărbat fugind, arătă unealta cu care i se forţase dulapul, arătă chepengul de la pod atârnând într-o singură balama. Nu încăpea îndoială: în casă se furişase un hoţ. Or, dat fiind că totul era încuiat, de bună seamă că se mai afla acolo.

Începură căutări amănunţite. Cotrobăiră prin toate ungherele prăvăliei şi ale depozitului. Din locul unde stătea ascuns, Alain auzi scara trosnind sub paşii urmăritorilor.

Ajunseră la camera văduvei. Uşa era încuiată şi abia după lungi discuţii li se dădu voie să intre. O găsiră pe Jeanne-Marie în picioare, îmbrăcată şi pradă unei puternice emoţii. Ea povesti că tocmai vroia să se bage în pat când a auzit zarva aceea, care a înspăimântat-o aşa tare, încât, după ce s-a zăvorit în cameră, n-a mai îndrăznit să se mişte. De vreme ce Jeanne-Marie nu ieşise din cameră, hoţul nu putuse intra acolo.

Încăperea era atât de mică şi avea aşa de puţine mobile, încât părea cu neputinţă să se ascundă cineva acolo. Langot şi cei ce-l însoţeau îi îngăduiră văduvei să-şi încuie uşa şi se urcară în pod, fără să ajungă la nici un rezultat. În cele din urmă au bănuit că hoţul fugise prin chepengul prin care intrase în prăvălie, izbutind astfel să ajungă pe câmp în timp ce băcanul le deschidea vecinilor.

Spaima lui Langot fusese atât de mare, încât nu închise ochii toată noaptea, continuând în zadar cercetările. Abia după douăzeci şi patru de ore a putut Alain să iasă din camera văduvei.

XVI

CĂI GREŞITE

Când se trezi în stradă, Alain respiră adânc. Încotro să pornească? Ce-ar trebui să facă? Se gândi la Hénin.

Sunase miezul nopţii. El bătu la uşa contramaistrului, spunându-şi numele. Hénin se îmbrăcă şi-i deschise.

— Ah! Ah! Dumneata eşti? Pe cinstea mea, am crezut că eşti amestecat în isprava petrecută astă-noapte la Langot.

— Şi nu te-ai înşelat deloc.

— Intră şi povesteşte-mi totul.

— Nu intru, mai bine vino dumneata afară: simt nevoia de aer.

— Să-mi iau ceva pe mine şi te urmez.

— Foarte bine!

Hénin îşi puse pantalonii şi haina şi-l ajunse din urmă pe Alain, care, temându-se parcă să nu se pomenească iar prizonier, îl aştepta la zece paşi de casă.

— Ei bine? îl întrebă Hénin, apropiindu-se de el.

— Ei bine, ai avut dreptate: Richard al meu e un tâlhar, cel puţin la fel de mare ca şi Langot, şi s-au înţeles între ei să mă jefuiască.

Îi povesti tot ce văzuse şi auzise.

— Ce-ai de gând să faci?

— Caut un avocat la Saint-Lô, îl silesc pe Richard să-mi înapoieze poliţele pe care le mai are la el şi, după ce le voi căpăta, mă adresez procurorului regal. Ce dracu? Poate că există o dreptate şi pentru oamenii cinstiţi...

— Ai spus bine, poate...

— Cum? Te îndoieşti de izbânda mea?

— Şi dacă cei doi bandiţi ard hârtiile şi spun că, după, judecată, au socotit că nu mai au nevoie de ele şi că le-au distrus?

— N-ar putea fi luaţi repede, încât să nu aibă timp să rupă nimic?

— Pentru asta ar trebui să le cazi pe neaşteptate în spate, cu un mandat de arestare; dar nu vor fi arestaţi pe baza unui simplu denunţ, fără dovezi. De altfel, cine-ţi garantează că, în clipa asta, n-au şi luat aceste măsuri de prevedere?

— Dacă ai fi tu în locul meu, ce-ai face?

— Ei, drace, e greu de spus... se zice că sfaturile nu costă nimic. Să te-aştepţi la ceva bun de la un scârţa-scârţa pe hârtie, e ca şi cum ţi-ai atârna pielea în cârlig drept momeală pentru rechini. Să ne gândim: să zicem că-l vor spânzura pe bătrân. El se va lăsa spânzurat, fără să mărturisească nimic. Atunci nu văd ce-ai câştiga tu! N-o să capeţi nici măcar un căpeţel de funie ca să-ţi aducă noroc la vânătoare. Nu, judecătorii vor păstra totul pentru ei. Ce ţi-ar trebui ţie ar fi să pui mâna pe hârtii.

— Te-ai gândit cum aş putea s-o fac?

— Pe cinstea mea, cred că da.

— Cum anume?... Spune-mi! Mi-ai face un mare bine.

— Uite, aş încerca să-mi asigur prietenia unchiului: m-aş duce la el şi i-aş spune: „O iubesc pe nepoata dumitale”...

Alain roşi până-n vârful urechilor.

— Cum adică, o iubesc pe nepoată-sa?!... bâigui el.

— Prefăcut ce eşti? Crezi oare că dragostea nu lasă urme pe chipul îndrăgostiţilor nici cât lasă trecerea unei bărci pe suprafaţa mării? Poate îndrăzneşti să-mi spui că nu-i adevărat, cu toate că vii aici, seară de seară, şi nu mai conteneşti vorbindu-ne despre Jeanne. Oh! N-ai de ce să

roşeşti pentru asta, băiete; o alegere mai bună nici c-ai fi putut face. E o femeie de treabă, frumoasă, are o inimă de aur, e curajoasă, econoamă, harnică şi plăcută ca vinul fiert cu scorţişoară. Alături de ea, poţi fi încredinţat că n-o să ţi se decoloreze niciodată pavilionul...

— Maistre Hénin – îl întrerupse tânărul – nu m-am hotărât încă să mă însor; dar n-are-a face! Spusele dumitale mi-au dat o idee.

— Bună?

— Nădăjduiesc.

— Atunci, cu atât mai bine!

— Maistre Hénin, trebuie să plec.

— Te duci s-o pui în aplicare?

— Întocmai!

— Ei bine, dacă gândul tău e cinstit, îţi doresc din inimă să izbândeşti. Alain roşi pentru a doua oară. Nici nu-ţi poţi închipui cât bine îţi doresc eu, băiete – adăugă şeful de echipaj. Ştiu că unora nu le place felul tău de a fi, că dacă unul vorbeşte frumos pe seama ta, alţi patru te vorbesc de rău... Ei, pentru asta nu trebuie să te uiţi la mine chiorâş. Pe mare, mă abat şi eu uneori de la linia dreaptă, din pricina vântului, dar când stau cu cineva de vorbă, spun lucrurilor pe nume! Eu te-am văzut la treabă, pricepi tu? Te-am văzut riscându-ţi viaţa ca s-o salvezi pe cea a băieţelului şi mi-am spus: „Lasă, lasă, mintea asta o fi luat-o ea razna, dar sufletul e bun”.

Alain strânse mâna pe care i-o întinsese Hénin şi se îndepărtă fără să-i răspundă, făcând doar un semn din cap în loc de rămas bun.

— Oho! exclamă Hénin. S-ar zice că pornim să navigăm sub pavilion fals! Cu atât mai rău pentru tine, piratule!... Piraţii n-o sfârşesc niciodată bine!

Alain se întoarse la Gabion. Îl găsi acolo pe micul Jean, pradă unei mari nelinişti. Fiindcă-l aşteptase zadarnic toată noaptea şi toată dimineaţa, copilul plecase după el în sat. Acolo, toată lumea vorbea despre cele petrecute la Langot şi astfel Jean află că la băcan intrase un hoţ care sfărâmase chepengul luminatorului, pe unde se trecea din pod în prăvălie, şi încercase să spargă broasca dulapului. Ştiind că-l însoţise pe Alain până la scara ce urca la pod, băiatului îi trecuse în chip firesc prin minte că hoţul acela nu era altul decât bunul lui prieten şi-şi petrecuse restul zilei într-o cumplită nelinişte.

Se întorsese la Gabion pe înserate, nădăjduind că-l va găsi pe Montplet acolo. Dar era limpede că acesta nu venise. Montplet se ivi abia pe la două noaptea.

Micul Jean nu se culcase. Stătea pe un scăunel în faţa sobei, lângă un foc aproape stins, având-l drept tovarăş pe Pavilion, la fel de neliniştit ca şi el. Deodată, Pavilion, care se lungise ca un sfinx, cu capul între cele două labe, îşi înălţă capul, începu să-şi mişte coada, măturând cu ea duşumeaua, apoi se duse către uşă şi se ridică în două picioare.

— Ah! Uite că se-ntoarce domnul Montplet! strigă micul Jean.

Şi alergă la uşă s-o deschidă. La numai douăzeci de paşi văzu statura înaltă a prietenului său, care înainta prin întuneric. Copilul alergă în întâmpinarea lui Montplet şi i se aruncă în braţe. Apoi începu să plouă cu întrebări. Dar era greu de răspuns la întrebările lui Jean. Alain se mulţumi deci să-l liniştească, asigurându-l că cele petrecute nu numai că nu vor avea urmări supărătoare pentru el, dimpotrivă, s-ar putea să aibă rezultate fericite pentru toată lumea. Îl rugă doar să caute să se vadă cu maică-sa şi

să-i spună că domnul Montplet avea neapărată nevoie să-i vorbească în noaptea următoare.

Copilul îl privi ţintă pe Alain.

— Bunul meu prieten, dar ştii prea bine că mama ţi-a răspuns, încă de acum o lună, că nu mai poate ieşi noaptea din casă din pricina unchiului Langot, care încuie uşile.

— Dacă acum o lună, mama ta a spus că nu poate veni, te-asigur, micul meu Jean, că acum va putea; iar dacă, unchiul Langot îi va încuia uşa, fii liniştit, va găsi ea cheia – răspunse Alain, râzând.

Micul Jean nu mai ceru alte lămuriri. Deşi fusese izgonit din casa unchiului, el se ducea să-şi vadă mama ori de câte ori vroia. Era de ajuns să se pitească la colţul uliţei ce ducea la biserică şi, când îl vedea pe unchiul Langot plecând, alerga în goană la prăvălie. Atunci uşa se deschidea, mama îşi strângea fiul la piept, pândind întoarcerea unchiului, iar când acesta se ivea în zare, ţopăind ca un faun, copilul o lua la fugă prin curte şi ieşea pe poarta grădinii.

Prin urmare, a doua zi, el îndeplini porunca prietenului său Alain. Se văzu cu maică-sa şi, spre marea lui uimire, ea se mulţumi să-i răspundă:

— Bine, copilul meu, spune-i domnului Alain că voi veni.

Cu toată această făgăduială, Alain păru toată ziua îngrijorat. Era limpede că mintea lui plăsmuia nişte lucruri pe care conştiinţa nu prea le încuviinţa.

Să fim iertaţi, dar ceea ce scriem aici nu-i un roman, ci întâmplări adevărate. Dac-ar fi vorba de un roman, s-ar putea ca cititorilor să le pară intriga prea slabă şi personajele cam artificiale. Nu. Această carte e ca o fotografie luată la malul mării şi noi nu avem altă pretenţie decât ca ea să reproducă întocmai realitatea.

Mărturisim deci, cu riscul de a micşora interesul pe care o bună creaţie literară trebuie să-l păstreze cu orice preţ pentru eroul său, că eroul nostru era un om, că omul acesta era un ţăran normand, că la el întâlnim nu numai cusururile pe care le au oamenii, în general, dar şi pe cele specifice ţinutului de baştină. Din fericire, aşa cum spusese Hénin, dincolo de aceste defecte exista un suflet bun.

După cum făgăduise, pe înserate, ori mai degrabă pe înnoptate, Jeanne sosi la Gabion. Montplet o aştepta în prag. Când o văzu pe Jeanne, alergă înaintea ei şi o cuprinse în braţe. Jeanne-Marie îl îndepărtă cu blândeţe.

— Oh! Nu-ţi fie teamă – îi spuse tânărul. Jean nu-i aici; l-am trimis să pună capcane pentru păsări.

Jeanne îl lăsă atunci pe tânăr s-o sărute pe frunte. Dar când îi simţi atingerea buzelor, ea suspină adânc. S-ar fi zis că buzele lui Alain atinseseră o rană. Tânărul o trase după el în casă şi vroi ca ea să i se aşeze pe genunchi. Femeia îi spuse atunci, cu multă blândeţe, dar şi cu multă hotărâre:

— Alain, am venit la tine nu ca ibovnică, ci ca prietenă. Dacă vrei să-mi ceri să te-ajut cu ceva, sunt gata s-o fac; tu ştii mai bine ca oricine că pentru tine mi-aş da şi viaţa.

Tânărul vroi s-o strângă din nou la piept dar ea se împotrivi, se aşeză lângă el pe un scaun şi-i întinse mâna, spunându-i:

— Vorbeşte, te-ascult.

— Şi dacă n-am nimic să-ţi spun?

— Ceva tot ai de spus, de vreme ce m-ai rugat să vin aici.

— Vroiam să-ţi spun că te iubesc, Jeanne.

— Încă ceva, Alain. Nu-mi închipui că ţi-ai fi ales drept mesager pe copilul meu, dacă ai fi vrut să-mi spui doar cuvintele astea uşuratice.

— Da, Jeanne, altceva vroiam să-ţi spun... Când am intrat în camera ta şi m-ai întrebat ce caut în casa unchiului tău,

ţi-am spus că venisem să te văd. Jeanne încuviinţă din cap, lăsând să-i scape un suspin. Ei bine – continuă Alain – te-am minţit.

— Am înţeles asta chiar de a doua zi – răspunse Jeanne – dar, după cum vezi, nu ţi-am adus nici o învinuire pentru minciuna ta.

— Ai răbdare, Jeanne, poate că lucrurile au luat întorsătura asta spre norocul nostru.

— Mă cam îndoiesc.

— Stai să vezi – adăugă Montplet. Venisem pentru că unchiul tău m-a tras pe sfoară în mod josnic... Jeanne nu spuse nimic. Pentru că l-am văzut intrând la el pe complicele lui, Richard, şi vroiam să le aflu taina.

— Am bănuit asta când am văzut chepengul deschis şi încuietoarea dulapului forţată.

— Ei bine, Jeanne, înţelegi acum ce mi-a mai rămas de spus?

— Nu, Alain.

— Mi-a rămas să-ţi mai spun, Jeanne, că nu depinde decât de tine ca să fim bogaţi şi fericiţi.

— Fericiţi?!

— Da, fericiţi! Aşa sărac cum sunt, mi-e groază de căsătorie, dar, dacă aş deveni bogat şi stăpân pe Cochardière, îndată m-aş gândi să-mi iau o nevastă şi să fac din ea stăpâna casei. Ei bine, jur în faţa lui Dumnezeu, Jeanne, că dacă mă ajuţi, această stăpână vei fi tu.

— Îţi mulţumesc, Alain, deşi pui mai întâi condiţii; asta dovedeşte totuşi că nu mă dispreţuieşti.

— Să te dispreţuiesc?! Ah, nu, Jeanne! De ce te-aş dispreţui?

— Ia spune, Alain, ce vrei de la mine? Alain şovăi o clipă. Aştept – mai zise Jeanne.

— Ştii oare că unchiul tău, Langot, împreună cu avocatul meu, Richard, au uneltit ca să-mi ia averea?

— Nu ştiu nimic, vorbeşte, Alain.

— Uite cum stau lucrurile: poliţele pe baza cărora mi-a fost luată Cochardière sunt măsluite.

— Şi?

— O parte din aceste poliţe se află în mâinile lui Richard, care se foloseşte de ele pentru a stoarce bani de la unchiul tău, celelalte, pe care unchiul tău le-a căpătat în schimbul banilor, se află în dulapul pe care am încercat să-l deschid.

— Şi? continuă Jeanne, pe un ton din ce în ce mai rece; începuse să înţeleagă unde vroia să ajungă Alain.

— Ei bine, Jeanne, m-am bizuit pe tine, pe dragostea, pe devotamentul tău...

— Ca să fac, ce? întrebă Jeanne.

— Cum? N-ai înţeles?

— Nu.

— Jeanne, am nevoie, de hârtiile astea. De ele atârnă fericirea ta.

Jeanne se ridică în picioare:

— Domnule Alain – spuse ea – eu sunt femeie cinstită, nu sunt o hoaţă...

— Jeanne! strigă tânărul.

— Unchiul meu mă găzduieşte în casa lui şi, oricât de scump mă sileşte să-i plătesc, mă aflu la el, îi sunt îndatorată; nu voi nesocoti această ospitalitate, înşelându-i încrederea.

— Jeanne – urmă Alain – totuşi numai datorită acestor hârtii vom ajunge să fim fericiţi.

— Domnule Alain – răspunse Jeanne, cu glas stins, dar destul de limpede – când am auzit zgomotul paşilor dumitale pe coridor, când ţi-am deschis uşa, când te-am văzut palid şi speriat, când am auzit strigătele celor ce te

urmăreau, paşii care urcau în urma dumitale, eu nu ţi-am pus condiţii, eu nu ţi-am spus: „Domnule Alain, vei face cutare lucru, dacă nu, eu n-am să fac cutare lucru”. Nu! Aşa cum ţi-am deschis uşa, ţi-am deschis şi braţele, ţi-am deschis inima mea... Simţeam un fel de bucurie amară să te salvez, pierzându-mă pe mine. Oare dumneata nu mi-ai salvat fiul, primejduindu-ţi viaţa?

— Jeanne!

— Când mi-ai trimis vorbă prin Jean-Marie că vrei să mă vezi, mi-a tresărit inima de bucurie; am crezut că te mustră conştiinţa, am crezut că... M-am înşelat, domnule Alain, vroiai să mă vezi ca să-mi propui un târg ruşinos... Am să mă străduiesc să uit că ne-am mai întâlnit. Adio, domnule Alain!

— Jeanne, Jeanne! strigă tânărul, tăindu-i calea.

— Eşti bărbat, Montplet, eşti mai puternic decât mine; nu mă voi lupta cu dumneata. Dacă vrei, să rămân aici până ce se va băga de seamă lipsa mea, până când voi fi cu desăvârşire pierdută, mă poţi sili, iar eu n-am altceva de făcut decât să plâng. Dar nădăjduiesc, Alain, că n-ai să faci împotriva mea ceea ce n-ai face împotriva unei străine... Tot ce-ţi cer, domrmle, e să uiţi... că ai avut nevoie de mine şi că eu m-am dăruit cu trup şi suflet, fără condiţii. Acum vrei să mă laşi să trec, Alain?

Scrâşnind din dinţi de furie, cu obrajii arzând ca para focului, cu inima strânsă de conştiinţa propriei inferiorităţi în faţa acestei femei, Alain se dădu în lături şi o lăsă să treacă. Jeanne se îndepărtă fără să mai privească înapoi, fără să scoată un suspin; deschise uşa, apoi o închise, hotărâtă, în urma ei. Când Alain dădu fuga să vadă dacă femeia nu se întoarce, abia o mai zări la o depărtare de douăzeci sau treizeci de paşi de Gabion, mistuindu-se în întuneric.

Alain oftă adânc şi-şi lăsă braţele să-i cadă de-a lungul trupului.

De ce oftase oare? Pentru această femeie, care îi sacrificase totul, iar el îi răsplătea atâta de josnic devotamentul? Sau pentru că i se năruise visul de a-şi recăpăta într-o bună zi averea? Poate şi pentru una, şi pentru cealaltă.

Chiar dacă omul nu este niciodată bun, rar se întâmplă să fie rău cu desăvârşire.

XVII

GREŞEALA UNEI FEMEI CINSTITE

Alain rămase singur şi nemulţumit de el însuşi. Se făcuse aproape unu noaptea. Luna începuse să se înalţe. Îşi luă puşca, tolba, de-ale gurii pentru o zi întreagă şi plecă. Un simţământ de ruşine îl îndemnă să apuce în direcţie opusă celei în care îl trimisese pe băiat. De când se îmbolnăvise era prima dată că pornea la vânătoarea de noapte.

Îşi găsi toate ascunzişurile stricate din cauza ploilor şi a vântului, dar mai ales fiindcă nu se mai îngrijise nimeni de ele. Vântul îi dărâmase adăposturile; butoaiele în care stătea de obicei la pândă erau pline cu nisip; pietroaiele după care se ascundea fuseseră răsturnate de maree; lagunele, ochiurile de apă îşi schimbaseră locul.

Vânătorul se îndeletnici toată ziua cu recunoaşterea terenului şi refacerea posturilor de pândă. Apoi, la căderea nopţii, noapte de primăvară ce urma unei ierni îndelungate, când stoluri mari de păsări se îndreptau în zbor spre miazănoapte, izbuti să vâneze o mulţime de raţe sălbatece.

Se întoarse la Gabion în zori, aducând cu el o încărcătură uriaşă de vânat. Micuţul Jean se trezise de mult şi-l aştepta. Copilul îi alergă în întâmpinare. Alain îi zâmbi, dar nu avu curajul să-l îmbrăţişeze, ca de obicei. Apoi, după ce intră în casă şi aruncă în jurul lui o privire, de parcă s-ar fi aşteptat să vadă pe cineva, întrebă:

— Nu s-a întâmplat nimic în lipsa mea?

— Ba da, domnule Alain; a trecut pe aici maistrul Hénin.

— Aha, a venit maistrul Hénin! Şi ce vroia de la mine?

— Ce vroia, nu ştiu, domnule Alain, dar ştiu că maistrul era tare furios.

— Ah! Ţi-a spus el asta?

— Nici nu era nevoie să mi-o spună, căci se vedea. Pipa i se plimba dintr-un colţ într-altul al gurii, de-ai fi zis că-i o veveriţă în cuşcă. L-am întrebat doar dacă n-a întâlnit-o pe mama, şi pentru asta mi-a tras un picior în spate.

Alain nu răspunse nimic, dar bănuia că se petrecuse ceva, deosebit în sat. Îi trecu prin minte că văduva se dusese să-i povestească maistrului totul. Dar o astfel de purtare se potrivea atât de puţin cu firea Jeannei, încât alungă repede gândul.

Totuşi, oricare ar fi fost pricina ce-l adusese pe şeful de echipaj la el, oricare ar fi fost explicaţia ce venise să i-o ceară Hénin, vânătorul nu ţinea deloc să dea ochii cu el. Ştia prea bine că purtarea lui, în toată povestea asta, nu fusese cum trebuie. Dar dacă înclina să-şi aducă el însuşi învinuiri, nu era dispus să primească învinuirile altora.

Se hotărî deci să se întoarcă la malul mării, fără a-şi îngădui o clipă de odihnă. Va dormi prin locurile de pândă. Îşi împrospătă rezerva de hrană şi de gloanţe, astfel încât să nu fie nevoit să dea pe acasă cel puţin trei-patru zile.

Jean privea uimit şi neliniştit la tânărul vânător, în timp ce acesta se pregătea de drum. Pentru că Alain nu-i spunea un cuvânt, bietul copil nu îndrăznea să-i vorbească el întâi. Totuşi, după ce şovăi câteva minute, văzând că prietenul său Montplet avea să-l părăsească fără a-i spune măcar la revedere, simţi că de nu-i vorbeşte are să se înăbuşe.

— V-am supărat cu ceva, domnule Alain? întrebă el, cu glasul întretăiat de lacrimi.

— Tu, bietul meu băiat?! zise Alain, tresărind; îşi dădea şi el seama că, fără o pricină anume, se purta cu băiatul altfel ca de obicei. De ce mă întrebi?

— Oh, domnule Alain, pentru că de când v-aţi întors vă uitaţi cam urât la mine; dacă v-am supărat cu ceva, ştiţi, ar trebui să-mi spuneţi, mi-aş cere îndată iertare; vă iubesc aşa de mult, încât n-aş fi putut s-o fac dinadins.

— Martor mi-e Domnul că n-am nimic împotriva ta, bietul meu copil.

— Atunci aveţi altă supărare, domnule Alain, spun asta fiindcă vă văd mai trist decât pe vremea când eraţi bolnav.

— Da, am nişte necazuri, băiete.

— Dacă-i asta, ar trebui să i le mărturisiţi mamei; ea ţine mult la dumneavoastră şi, dacă îi stă în putinţă, sunt sigur că o să vă uşureze povara.

Alain îl îmbrăţişă pe micul mus şi porni la drum. Dar copilul se ţinu după el:

— Nu vă duceţi la maistrul Hénin, domnule Montplet?

— Astăzi nu, micul meu Jean, trec cârduri multe de păsări şi nu vreau să scap prilejul.

— Păi dacă mai vine?

— Dacă mai vine, îi spui ce ţi-am zis.

— Ah, nu, pe cuvânt că n-am să-i spun nimic.

— De ce?

— Pentru că ieri s-a arătat aşa de furios, încât îmi închipui că azi o să fie şi mai aprig. O să-şi înghită pipa, asta-i sigur… La revedere şi noroc la vânat, domnule Alain!

— La revedere, micul meu Jean! Apoi, în timp ce vânătorul se îndepărta cu paşi mari printre dune, copilul îşi zise: „A, nu, n-am sa stau aici să-l aştept: am să plec la Isigny, să vând raţele şi becaţele, iar dacă vine bătrânul maistru, ei bine, n-are decât să lovească în uşă şi în toţi

pereţii. Mai bine să-şi verse necazul pe lemn şi piatră decât pe pielea mea”.

Înainte de a vedea urmările mâniei lui Hénin, să vedem pe scurt ce i-a pricinuit-o.

Jeanne-Marie crezuse că a izbutit să plece fără a fi văzută de unchiul ei. Dar se înşelase. Din noaptea cu pricina, bătrânul cămătar stătea mereu la pândă şi auzise paşii văduvei în timp ce cobora scara, oricât s-a străduit ea să nu facă zgomot. Nu se clintise din loc, dar deschisese bine ochii. Uşa ce dădea în curte scârţâise; atunci, se sculase din pat şi o văzuse pe nepoata sa străbătând curtea şi trecând în grădină.

Din noaptea spargerii, mintea lui frământase problema pe toate feţele; cu cât se gândea mai mult, cu atât era mai încredinţat că omul care fărâmase chepengul şi vroise să deschidă dulapul, oricine ar fi fost el, s-a adăpostit în camera Jeannei. Poate omul acela era un hoţ sau un iubit, ori poate amândouă. Dar cine putea fi hoţul sau iubitul? Probabilităţile îl duceau cu gândul la Alain Montplet.

Langot îşi urmări nepoata, o văzu ieşind pe poarta grădinii şi îndreptându-se către Gabion, Nu mai încăpea nici o îndoială. Fiindcă Alain nu putea veni la ea, se ducea ea la Alain.

Rămase în aşteptare, iar când se întoarse Jeanne-Marie, îi deschise chiar el uşa. Femeia înţelese că e pierdută. Şi nu se înşela deloc. Încântat că s-a ivit prilejul să scape de ea, cămătarul îi porunci să-şi facă bocceaua şi să plece a doua zi de la el. Resemnată, ca întotdeauna, Jeanne nu încercă să se dezvinovăţească, nici să se roage. Se supuse.

A doua zi de dimineaţă, pe la ceasurile şapte, cu legăturica pe braţ, ea părăsi casa unchiului său şi porni drept înainte, fără nici o ţintă. După un sfert de leghe ajunse la malul mării. Puse jos bocceaua şi se aşeză pe o

movilă de nisip, privind marea cu ochii lipsiţi de expresie. Ce va face de acum înainte? Ce se va întâmpla cu ea? Nu ştia nimic. Îşi dădea foarte bine seama de cele ce urmau să se întâmple în sat, ori poate că se şi întâmplaseră. Unchiul ei avea să le spună tuturor despre plecarea ei, arătând şi pricina. Jeanne-Marie, a cărei viaţă fusese până atunci neîntinată, va fi acoperită de ocară.

Cele prevăzute de sărmana văduvă se înfăptuiau întocmai. Tot satul Maisy află că băcanul îşi izgonise nepoata pentru că primise un iubit la el în casa, şi că acum, când nu-l mai putea primi, se ducea ea noaptea la el. Mersese vestea că acest iubit nu era altul decât Montplet şi se şoptea că Thomas Langot va depune plângere împotriva lor, arătând că au vrut să-l prade, forţându-i dulapul.

Jeanne-Marie n-a trebuit să aştepte multă vreme până să afle ce se întâmplase în Maisy. Primii oameni care ajunseră pe plajă şi dădură cu ochii de ea se grăbiră să-i raporteze cele ce se spuneau pe seama ei. Fiind mai presus de orice o femeie cinstită, ea nu încercă să tăgăduiască sau să-şi ascundă greşeala. Îşi plecă fruntea sub povara mustrării oamenilor şi primi pedeapsa trimisă de Dumnezeu. Dar, cu toată deznădejdea, mai găsi puterea să-şi îndrepte gândul către ceruri. Îi mulţumea lui Dumnezeu că i-l dăruise pe micul Jean; simţea că, de n-ar fi fost dragostea pentru acest copil, ea n-ar fi putut supravieţui ruşinii şi nici credinţa creştinească n-ar fi împiedicat-o să-şi curme zilele. Mulţumi cerului că băiatul se afla departe de ea; simţea că şi-ar fi pierdut minţile de-ar fi trebuit să îndure toate umilinţele acestea în faţa copilului ei.

Pe când rătăcea de-a lungul plajei, neştiind încotro s-o apuce, nici ce hotărâre să ia, ferindu-se de noii veniţi, de o nouă batjocură sau compătimire, întâmplarea i-l scoase în cale pe Hénin. Uluit c-o vede plângând în loc s-o vadă

bucuroasă, aşa cum crezuse după ultima lui discuţie cu Alain, marinarul o opri pe văduvă, deşi aceasta încercă să fugă. de el, şi o luă la întrebări. Atunci, izbucnind în lacrimi, ea îi povesti pe nerăsuflate tot ce se întâmplase, despre făgăduielile lui Alain, despre cum se împotrivise, apoi despre slăbiciunea ei, când se temuse ca nu cumva zgomotul să-l atragă pe Langot în camera ei; în sfârşit, la capătul puterilor, îi vorbi despre cele petrecute în ultima noapte, cum o chemase Alain la Gabion să-i propună un târg la care ea s-a împotrivit, cum a fost prinsă de unchiul ei la înapoiere şi alungată în chip ruşinos din casa lui.

— Ah! strigă bătrânul maistru. Despre asta nu mi-a spus nimic, pehlivanul! Dar să ştii că aici trebuie să fie vreun dedesubt; nu pot crede că omul e aşa de ticălos, cum pare la prima vedere.

— Oh, de n-ar fi vorba decât de mine, maistre Hénin, ştie Dumnezeu că aş îndura pedeapsa greşelii mele fără să mă plâng, fiindcă greşeala e mare, o ştiu prea bine, dar îl iubeam, şi când iubeşti, când inima nu mai ţine seama de judecata minţii, eşti slab... Dar mai e şi băiatul, acest sărman nevinovat, care va trebui să roşească pentru mama lui! Ah, n-am să mă împac niciodată cu gândul ăsta...

— Haide, haide, ia să vedem – spuse maistrul Hénin – ce naiba tot îndrugi acolo? Nu eşti chiar atât de vinovată pe cât crezi, Jeanne. Oare vei înceta să fii o femeie cinstită numai pentru că un ticălos a profitat de simţămintele tale? Oare o barcă bună încetează de a mai fi bună, doar pentru că a suferit o mică stricăciune? Apoi, văzând câţiva curioşi care se apropiaseră să asculte discuţia dintre el şi Jeanne-Marie, le spuse, izbindu-se cu pumnul în piept, de parcă ar fi vrut să doboare un bou: Aici e cinstea şi trebuie să fii prost ca un ţipar de mare ca s-o cauţi în altă parte. Vino la mine acasă, fata mea! Louison te va primi ca pe o soră, şi

primului care va dovedi lipsă de respect faţă de tine, am să-i scarmăn cojocul, de-o să le piară pofta şi altora ca el. Să se ştie!

Şeful de echipaj rostise ultimele cuvinte cu glas ridicat, să-l audă toată lumea. Cum la el fapta urma îndată după ameninţare, se dădură toţi cu respect în lături, iar Hénin o luă pe Jeanne-Marie de braţ, îndreptându-se spre casă.

După cum făgăduise Hénin, Louison a fost la înălţime. Ea a primit-o pe văduvă în familia ei ca pe o soră, cu nobleţe şi simplitate.

Lăsând-o pe Jeanne-Marie în grija nevestei sale, bătrânul marinar plecase la Gabion, în căutarea lui Alain Montplet.

XVIII

O ÎNTÂLNIRE GREU DE REALIZAT

Micul Jean ne-a povestit cât de mânios fusese Hénin că nu-l găsise pe Alain acasă. Dar, a doua zi, când îşi pierduse răbdarea tot aşteptându-l să vină la el şi când, ajuns la Gabion, a găsit uşa închisă, furia lui s-a dezlănţuit şi mai aprig. În zadar a încercat să intre, izbind cu piciorul în uşă; Jean-Marie avusese grijă s-o zăvorească bine pe dinăuntru şi ieşise apoi pe fereastră, ca să se ducă la negustorul de păsări din Isigny. În cele din urmă, sătul să-şi tocească pingelele izbind în bulumacii Gabionului, maistrul Hénin se potoli şi căzu pe gânduri.

„Va să zică aşa, e limpede ca lumina zilei, domnul a pornit-o în larg şi nu se teme că ne vom ciocni corăbiile; dar să mă trezesc cu saula pavilionului de gât, dacă n-am să-l urmăresc, cum urmăreşte fregata statului corabia piraţilor! Ah! Ah! îşi râde de mine cum şi-ar râde gabierul de un civil, de un răcan sau de un calafat; dar şoarecii să-mi ronţăie galoanele de nu-mi cade el în mână într-o zi sau alta! Şi când va veni ziua aceea, să se păzească! Pe cinstea mea c-o să deschid focul şi la babord şi la tribord!”

După ce se răcori astfel, hotărât să-l urmărească pe Alain până-n pânzele albe, şeful de echipaj, muşcând fără milă din tutun, apucă pe drumul ce ducea la bancurile de nisip, acolo unde bănuia că-l va găsi pe Alain.

Alain îl zări pe plajă şi, hotărât, la rândul său, să scape de mustrările bătrânului, se ascunse atât de bine printre

clonţurile stâncilor, încât acesta trecu la câţiva paşi de el, fără să-l vadă.

Vreme de două ceasuri, Hénin a străbătut bancurile în lung şi-n lat, dar, fiindcă se apropia mareea, a fost silit să se înapoieze pe mal.

Văzându-se scăpat de el, vânătorul ieşi din ascunzătoare şi se pregăti pentru pânda de noapte. Îşi încărcă grijuliu, cu alice de plumb, arma lui mare, de calibrul opt, şi se cufundă într-unul din butoaiele desfundate pe care le aşezase în nisip.

Curând, înserarea ce venea dinspre uscat se aşternu, încetul cu încetul, peste ţărm, apoi peste ocean. La miazăzi se aprinse cea dintâi stea. Marea începea să se umfle. Era liniştită şi zgomotul produs de rostogolirea uniformă a valurilor se auzea la intervale egale.

În cele din urmă se lăsă întunericul: nu se mai zărea nimic în afara micii lagune din apropierea lui Alain, care mai strălucea şi acum, asemenea unei oglinzi într-o ramă de abanos. Atunci, mii de zgomote necunoscute pentru oricare altul, dar pe care urechea lui Alain le desluşea foarte bine, îl făcură să tresară. Se auziră croncănituri, şuierături ascuţite, fornăituri nazale, amestecate cu fâlfâit de aripi. Erau zgomotele care vesteau sosirea ploierilor, fluierarilor-guleraţi, a lişiţelor şi raţelor. Treceau toate la mare înălţime pe deasupra capului lui Alain.

Totuşi, un stol de raţe se învârti mai multă vreme prin împrejurimi, apoi, dintr-o dată, vânătorul văzu apa ţâşnind la izbitura pricinuită de căderea unor corpuri. Raţele poposiseră în lagună. Erau mai bine de cincizeci. Rămaseră câtva timp cu gâtul întins, cu capul aplecat în direcţia vântului, vrând parcă să se încredinţeze că adăpostul ales pentru noapte era lipsit de primejdie; apoi, fiindcă nu se

auzea decât murmurul valurilor ce se risipeau pe nisip, ele începură tot felul de manevre.

Unele, care nu izbutiseră să-şi astâmpere foamea, plonjau să vâneze creveţii şi crabii din nămol. Elegantele cârdului îşi puneau în ordine toaleta, scuturându-şi apa din penele lor albăstrui, pe care le lustruiau apoi cu ciocul. Încetul cu încetul, se adunară laolaltă pe marginea ochiului de apă, alcătuind astfel o masă compactă, întunecată.

Se auzi atunci o bubuitură puternică, şi o grindină de plumbi se abătu peste nefericitele păsări. Cele care nu fuseseră atinse încercară să-şi ia zborul, dar o a doua salvă doborî un mare număr din ele. La prima împuşcătură, Alain ţintise pe jos, astfel încât plumbii să ricoşeze şi să facă mai multe victime; a doua oară ţintise în sus, urmărind zborul vertical al raţelor, iar rezultatul a fost pe măsura aşteptărilor. Puzderie de păsări zăceau fără suflare pe locul unde fuseseră atinse; celelalte, zăpăcite şi şchiopătând, încercau să se adăpostească în lagună, dar erau urmărite de Pavillion, care le înhăţa pe cele rănite, cu toate strădaniile lor dibace de a scăpa, scufundându-se în apă.

Mulţumit de felul în care-şi petrecuse seara şi socotind că noaptea era prea înaintată ca să mai încerce un nou raid, Alain se adăposti într-unul din butoaiele sale, pe care-l aşeză cu fundul spre vânt, şi încercă să aţipească. Pe la ceasurile trei, marea se retrăsese. Acum putea să cutreiere bancurile de nisip, eliberate de ape, şi vânătorul porni într-acolo. Apucase să împuşte câteva lişiţe, dar tocmai când să dea colţul după o stâncă, apropiindu-se cu luare-aminte de un loc unde bănuia că va găsi vânat, simţi o lovitură puternică pe umăr. Întoarse iute capul.

La doi paşi de el se afla un bărbat, înarmat cu o bâtă pe care o învârtea în aer şi pe care vânătorul nostru o simţise cu o clipă mai înainte pe pielea lui.

Întunericul era de nepătruns; crezând că are de-a face cu vreun tâlhar, Alain îşi duse arma la umăr şi o îndreptă spre agresor. Dar o nouă lovitură se abătu peste ţeava puştii, care-i scăpă din mână şi căzu pe nisip. Alain se aplecă grăbit s-o ridice.

— Haide! Haide! se auzi atunci glasul cunoscut al maistrului Hénin. Lasă-ţi în pace unealta, domnule Montplet; oi fi având eu pielea neagră ca o raţă sălbatecă şi poate că oi fi mirosind şi a baltă, dar, oricum, nu sunt un vânat pentru dumneata.

— Cum! exclamă tânărul. Dumneata eşti, maistre, dumneata aici, la asemenea oră?!

— Mii de tunete! Trebuia s-o fac, de vreme ce tu îţi ocoleşti prietenii şi, după cât se pare, te-ai hotărât să schimbi pentru multă vreme acoperişul de grinzi al Gabionului cu acoperişul bolţii cereşti.

— Cine? Eu?! Crezi că fug de dumneata, maistre Hénin?

— Nu ştiu dacă fugi de mine, dar, de ieri dimineaţă, manevrezi în aşa fel, ca să nu-ţi pot zări decât pupa, şi asta nu-i cinstit din partea ta.

— Dar te-asigur, Jacques...

— Încetează! Vrei să dai drumul la o minciună, ia aminte! Nu numai că nu se cuvine să-ţi baţi joc de cei bătrâni, dar minciuna e un lucru nedemn de un om cinstit. Crezi oare că-l poţi îmbrobodi pe maistrul Hénin, ca pe un prostănac? Nicidecum! Ţi-am urmărit traseul pe plajă; am văzut cum te opreai după fiecare piatră, pândindu-l pe maistrul Hénin, încercând să-l îndepărtezi de linia ta de plutire. Eh, dacă pe plajă ar fi fost nisip în loc de pietriş, n-ai fi putut împiedica abordajul, caraghiosule! Dar mi-am zis: „...Stai tu liniştit, mai devreme sau mai târziu pun eu mâna pe tine!”... Într-adevăr, îndată ce s-a retras marea, am venit, m-am

luat după flacăra împuşcăturii tale şi iată-mă! Nu s-ar spune că nu m-am orientat.

— Fie cum spui, te văd; dar ce-i cu asta? De ce eşti aşa zorit să-mi vorbeşti?

— Ah! Ah! Tot mai faci pe prostul! Ştii tu prea bine ce vreau să-ţi spun.

Alain era încredinţat de un lucru: dacă maistrul Hénin îşi vâra ceva în cap, nu era el omul să dea înapoi. Aşadar, se resemnă să accepte ceea ce maistrul numea un abordaj.

— Bine! Bine! spuse el. Văd eu care-i necazul: ai venit pentru Jeanne-Marie, nu-i aşa?

— Va să zică ştii ce m-aduce.

— Se pare că Jeanne ţi-a povestit cele întâmplate.

— Nu te priveşte cum am aflat, de vreme ce am aflat. Alain, eu ţi-am dat un sfat bun, sfatul unui om cinstit: fiindcă o iubeai pe Jeanne-Marie şi pentru că ea te iubeşte pe tine, ţi-am spus s-o iei de nevastă. N-ai urmat sfatul meu.

— Ce vrei să fac?! spuse tânărul. Mi-a fost silă să-mi iau o nevastă din casa celui care m-a jefuit.

— Cea mai bună fregată pe care a pus vreodată un marinar piciorul a fost fregata *Victoria*, care se chema *Victory*, înainte ca noi s-o fi capturat de la englezi... Nu, nu, nu-i asta adevărata pricină, flăcăule; ridici un pavilion fals, ca să mă îndepărtezi din apele tale; dar te fereşti să mi-l arăţi pe cel adevărat.

— Ei bine, fie – răspunse Alain. Am să-ţi vorbesc deschis. Sunt de acord că Jeanne-Marie are dreptate şi că e o femeie plină de calităţi: e cinstită, destoinică; mi-ar fi plăcut s-o iau de soţie, mai mult decât pe oricare alta; dar ce vrei? N-am de gând să mă însor.

— Adevărat!

— Da, sunt încă destul de necopt la minte şi ar însemna să ne nenorocim amândoi, pe vecie.

— Băiete – grăi Hénin, cu asprime – ar fi trebuit să te gândeşti la asta în noaptea când te-a primit şi te-a ascuns la ea în cameră, ferindu-te asfel de a fi prins şi pedepsit ca un borfaş. Atunci trebuia să arunci ancora ca un om cinstit, să rămâi în larg, să nu alergi pe stâncile de la suprafaţa apei.

Dacă maistrul Hénin vorbea astfel, era limpede că ştia totul.

Tânărul rămase o vreme tăcut. Apoi, încercând să facă pe nepăsătorul, zise:

— Ce vrei, maistre Hénin! Să stai douăzeci şi patru de ore închis cu o femeie tânără şi frumoaaă, mai ales când îţi dai seama că nu o urăşti. Aş fi vrut să te văd în locul meu!

— În locul tău... – repetă maistrul de echipaj, cu glas din ce în ce mai grav şi cu privirea din ce în ce mai aspră. De ce n-am fost eu în locul tău?! Să mă ia dracu dacă m-aş fi purtat ca tine! Am cunoscut şi eu viaţa, mii de tunete! Şi ce viaţă! Chiolhanurile pe care le-ai tras tu sunt o joacă de copil pe lângă ale mele! Sub fostul rege, deşi era un prăpădit de om al uscatului şi nu prea iubea marinarii, mai apucai câte ceva, se mai găsea pe ici-pe colea vreo rămăşiţă de soldă; atunci ne puneam pe trai, făceam dragoste, ne îmbătăm de cădeam sub masă, ne încăieram, în sfârşit, petreceam de minune! Dar să batjocoreşti cu forţa sau într-alt fel o femeie sau o fată cinstită, nu, domnule Alain, un marinar nu face una ca asta; dacă eu, aşa sărac cum eram, aş fi necinstit o nefericită la fel ca mine, mi s-ar fi părut că-mi necinstesc propria-mi soră, ceea ce nu s-ar fi cuvenit.

— La naiba, maistre Jacques, nu te ştiam aşa de virtuos!

— Haide-haide, isprăveşte cu gluma, jupâne Alain! se stropşi şeful de echipaj. Uite, în clipa asta parcă ai fi unul din piraţii aceia care-şi pictează pe sabordul vasului cogeamite tunurile, ca să-i înspăimânte pe navigatorii cinstiţi; râsul tău nu porneşte din inimă, băiete, iar de glumele tale nu-mi pasă, fiindcă ele nu-mi alungă durerea ce o simt pentru biata nefericită pe care tu o debarci pe ţărm, după ce ai dus-o la pierzanie.

— Şi întrucât este ea acum mai nenorocită ca înainte?

— Ah, aşa-i, tu nu ştii ce i s-a întâmplat!

— Nu; ce i s-a întâmplat?

— S-a întâmplat ca alaltăieri noapte, pe când se întorcea de la tine, de la Gabion – unde, între noi fie zis, nu trebuia s-o mai chemi pentru a-i face propunerea ruşinoasă pe care i-ai făcut-o – s-a întâmplat că a dat peste unchiu-său, care o aştepta şi care, bucuros că s-a ivit prilejul, a izgonit-o de la el din casă ca pe o vagaboandă care hoinăreşte noaptea.

— Ah! N-am ştiut asta.

— Adevărat?

— Îţi jur, maistre Hénin.

— Şi asta îţi schimbă hotărârile?

— Dar când s-a trezit fără adăpost, de ce n-a venit să se adăpostească la mine? continuă Alain, fără să răspundă la întrebarea contramaistrului.

— Sigur că da! N-ai vrut s-o iei la tine ca soţie, dar ai fi primit-o ca ibovnică! S-a păzit de aşa ceva, biata făptură, şi a avut dreptate.

— Mi se pare că ar fi fost mai bine aşa, decât să rătăcească în necunoscut; dacă Langot a pălăvrăgit, după cum bănuiesc, biata Jeanne-Marie nu va gasi pe nimeni care s-o adăpostească. Şi, fără voia lui, oftă.

Ochii contramaistrului aruncau fulgere:

— Ei bine, în privinţa asta te-nşeli, a găsit pe cineva.

— Pe cine?

— Pe mine.

Alain rămase pe gânduri; i se strânse inima; o clipă îi fu ruşine de el însuşi. Îi era, într-adevăr, teamă să nu-şi piardă libertatea, la care ţinea foarte mult; nu credea că dulcile bucurii ale căsniciei, a căror imagine o văzuse în casa lui Hénin, i-ar putea răsplăti sacrificiul; dar, cu toate înclinaţiile lui spre risipă şi sălbăticie, nu avea un suflet rău. Niciodată nu i se vorbise atât de serios despre ceea ce el considera o ştrengărie nevinovată; acum se simţea mişcat de urmările care o loviseră pe biata văduvă şi se întreba dacă n-ar fi mai bine, oricât l-ar costa, să-şi facă datoria.

Din nefericire, maistrul Hénin desluşi altfel simţămintele tânărului; i se păru că, în loc să se înduioşeze, acesta se îndârjeşte şi mai vârtos.

— Ehei! spuse el deodată, bătând din picior. Mare noroc ai că nu sunt eu tatăl sau fratele sărmanei Jeanne-Marie.

Alain înălţă capul, de parcă l-ar fi muşcat un şarpe:

— Oho! Şi de ce mă rog?

— Pentru că te-aş învăţa eu, flăcăule, că uneori poţi să dai de dracu când necinsteşti o femeie.

— Niciodată nu pot fi necinstite decât cele care vor asta – răspunse cu răutate Alain. Chiar dacă Jeanne-Marie ţi-ar fi soră sau fiică, tot aşa ar sta lucrurile, auzi dumneata, maistre Jaeques?

— Adică tot n-ai lua-o de nevastă?

— Nu, pe cinstea mea!

— Şi cum te-ai justifica în faţa mea?

— Ţi-aş spune, admiţând că aş fi dispus să dau o explicaţie, că nu mă cred destul de chipeş, încât să fiu sigur că cea care mi-a căzut mie în braţe n-o să cadă, la fel de bine, şi în braţele altuia.

— Aşa, va să zică... şi crezi că nu te-aş face să-ţi înghiţi asemenea ticăloşie?

— Ai zis ticăloşie, maistre Hénin?

— Da, ticăloşie! Am spus-o şi o repet, ticăloşie!

— De n-ai avea şaizeci de ani, te-aş face să plăteşti scump asemenea insultă, maistre Hénin, ţi-o spun eu.

— Ce-ţi pasă de anii mei, flăcăule, câtă vreme sângele meu e tot atât de roşu ca şi al tău şi nu doresc decât să vărs o parte din el, ca să-ţi fac plăcere?

Alain înălţă din umeri.

De când alergase la Gabion cu o zi în urmă, maistrul Hénin, a cărui mândrie fusese crunt lovită, îşi stâpânea cu greu furia ce-i clocotea în inimă; de aceea, cuvintele compătimitoare ale lui Alain l-au făcut să uite că venise în chip de sol al păcii şi izbucni:

— Mii de tunete! Crezi oare că un bărbat îşi pierde catargele numai fiindcă i-au pătruns viermii în carcasă? Dacă tu crezi asta, băiete, să ştii că eu nu gândesc la fel şi-ţi voi dovedi că o carcasă bătrână ca a mea mai poate să tragă cu îndrăzneală o salvă de tun; mă voi măsura cu tine oricând doreşti, cu spada, cu cuţitul, alege ce-ţi place, auzi tu, infanterist nenorocit ce eşti!

Tânărul încercă să-şi ia arma, care sta sprijinită de o stâncă. Maistrul Hénin se apropie de el, împiedecându-l astfel s-o folosească în vreme ce-şi potrivea bâta în mână. Dar Alain simţi că o luptă între el şi bătrân ar fi cu neputinţă.

— Să ne despărţim – rosti el – şi aşa am pălăvrăgit prea mult. Dacă mai ascult vorbele dumitale, maistre Jacques, mă tem c-o să uit o prietenie la care ţineam foarte mult şi că n-am să mă mai pot stăpâni. Dacă ţi-ai închipuit că prin insulte şi ameninţări poţi face altceva decât să mă îndârjeşti şi mai tare, află că te-ai înşelat amarnic. Hénin îşi

dădu seama că, într-adevăr, greşise. Spune-i Jeannei – urmă vânătorul – că o plâng din inimă, că mi-e necaz pe soarta care a azvârlit-o în calea mea; dacă există un alt mijloc de a o ajuta, în afara celui la care ai vrut dumneata să mă sileşti, voi fi fericit s-o fac, oricât m-ar costa; dar să mi se înlănţuie libertatea, să fiu silit la nişte îndatoriri pe care n-aş şti să le îndeplinesc, la nişte legături pe care încă nu le pot pricepe, asta nu. Şi acum, să uităm insultele pe care ni le-am adus unul altuia şi care, din fericire, n-au avut alţi martori decât noaptea, oceanul şi cerul. Rămâi cu bine, maistre Jacques!

Apoi, fluierându-l pe Pavilion, vânătorul se îndepărtă în grabă.

XIX

SUFLETE MILOSTIVE

Hénin şovăi o clipă, dacă n-ar trebui să se ţină după Montplet; deşi avea o fire îndărătnică, bătrânul maistru ar fi lăsat bucuros la o parte jignirile personale, numai să-l poată aduce pe Alain la sentimente mai bune; dar nu se luminase încă şi, pe întuneric, i-ar fi fost cu neputinţă să-l regăsească pe vânător, în labirintul acela de stânci şi lagune. Prin urmare, porni de-a lungul ţărmului, străbătu mlaştina, intră în Gabion şi-l trezi pe micul Jean.

Auzind vocea lui Hénin, băiatul se înspăimântă. Dar, după ce aprinse lampa şi văzu tristeţea aşternută pe chipul bătrânului contramaistru, frica lui aproape că se transformă în milă.

— O, Doamne, oare ce s-a întâmplat, domnule Jacques? întrebă el.

— S-a întâmplat, băiete, că trebuie să te scoli, să-ţi faci bocceaua şi să vii cu mine – răspunse contramaistrul, cu blândeţe în glas.

— Unde? întrebă copilul,

— Lângă mama ta.

— Înseamnă că mama te-a trimis după mine? strigă bucuros copilul.

— Da – răspunse maistrul Hénin.

— Dar ce-o să spună prietenul meu, Alain, că n-o să mă mai găsească aici?

— Are să priceapă el foarte bine de ce ai plecat.

Copilul se gândi o clipă, apoi, simţind că maistrul Hénin avea dreptul să ia hotărâri cu depline puteri, se sculă, se îmbrăcă şi-şi făcu legăturica. Contramaistrul îl luă de mână şi porniră amândoi spre Maisy. În casa lui Jacques Hénin, toată lumea dormea. Louison singură, care dormea în prima încăpere, se trezi la zgomotul făcut de clanţa uşii.

— Tu eşti, Jacques? întrebă ea.

— Da, eu sunt – răspunse marinarul, făcându-i semn băiatului să îngenuncheze lângă patul ei. Luă apoi mâna femeii şi o apăsă pe creştetul micului Jean. Uite, nevastă – spuse el – până acum aveam unsprezece, o cifră fără soţ; cerul ne-a binecuvântat cu al doisprezecelea, mulţumeşte cerului.

De la întâlnirea cu maistrul Hénin, trecură trei zile încheiate până să îndrăznească Alain să se întoarcă la Gabion; neştiind că maistrul Hénin îl luase pe Jean cu el, nu se grăbea deloc să se întoarcă acasă, simţind că întâlnirea cu băiatul va însemna pentru el întruchiparea vie a deznădejdii pe care i-o pricinuise mamei sale; totuşi, vânatul pe care îl dobora în fiecare noapte începea să se îngrămădească în chip îngrijorător; hrana şi muniţiile erau pe sfârşite, astfel că fu nevoit să plece acasă.

Spre marea lui uimire, găsi casa goală. La început s-a bucurat; nu-şi putea da seama de câtă vreme plecase micuţul Jean. Se duse el însuşi la negustorul din Isigny şi, la întoarcere, îşi reluă deprinderile lui de singurătate şi

sălbăticie. Dar acum, viaţa aceasta nu mai avea pentru el farmecul din trecut.

După două-trei zile, văzând că nu se întoarce şi nici nu are vreo veste de la copil, înţelese că s-a petrecut ceva necunoscut lui şi bănui, sau aproape că bănui cele petrecute. Traiul acela aspru şi grosolan începu să-l apese. Treptat, fără să-şi dea seama, se obişnuise cu discuţiile copilăreşti ale băiatului, cu sporovăiala lui, care alunga monotonia serilor, cu grija pe care i-o purta, astfel încât locuinţa, aşa mică cum era, i se părea un pustiu nesfârşit.

Uneori, când se întâmpla să rămână acasă şi când, aşezat la gura vetrei, îşi dădea frâu liber gândurilor, urmărind cu ochii fumul scos de resturile epavelor cu care se încălzea, i se părea că prin rotogoalele lui albicioase vede chipul trist al Jeannei, iar frumoşii ochi ai văduvei căpătau, încetul cu încetul, o expresie atât de îndurerată şi de mustrătoare, încât Alain nu mai putea să îndure această vedenie.

Atunci se ridica grăbit, îşi lua puşca şi pleca în mlaştină, dădea iama prin raţele sălbatice şi lişiţe, iar în lipsa acestora, prin pescăruşi şi becaţine; doar aşa izbutea vânătorul să-şi alunge supărătoarea amintire.

Totuşi se simţea copleşit de singurătate şi, pentru că era vară, iar îndeletnicirea lui obişnuită nu-l mai atrăgea ca până acum, se întoarse la plăcerile de odinioară, pe care le condamnase el însuşi când îşi pierduse averea. Fiind un vânător iscusit avusese peste iarnă o recoltă bună, astfel că pusese deoparte câteva sute de franci, de ajuns ca să poată hoinări iar prin cârciumi şi prin sălile de biliard.

Dar prin locurile pe unde umbla vânătorul nu obişnuia să se ducă şi maistrul Jacques, astfel că, vreme de trei sau patru luni, Alain n-a dat ochii cu el. Când îl zărea pe ţărm, din întâmplare, încovoiat sub povara coşurilor de nuiele

pline cu peşte, avea grijă să facă stânga-mprejur şi să apuce în cealaltă direcţie.

Şi totuşi, oricât încerca Alain să se ameţească, el nu izbutea să scape de amintirea Jeannei, care-i trezea în inimă păreri de rău şi remuşcări: se temea cu atât mai mult de o întâlnire cu Jacques Hénin, cu cât îşi dădea seama că, în starea sufletească în care se afla, n-ar fi fost greu să se lase înduplecat.

Dar, în vreme ce vânătorul rostogolea bilele cu tacul, ciocnea pahare ori se distra cu fetele frumoase de prin împrejurimi, în casa maistrului Hénin curgeau multe lacrimi. După două luni, Jeanne-Marie simţise că păcatul ei n-a rămas fără urmări. Sărmana fiinţă nu mai avea nici o îndoială: va fi pentru a doua oară mamă.

Există pe lume oameni sortiţi durerii, care nu pot fi niciodată nefericiţi doar pe jumătate.

Câtva timp mai păstrase o slabă nădejde şi izbutise să-şi ascundă neliniştea; plângea noaptea cu lacrimi amare, dar ziua se stăpânea ca să nu-şi împovăreze gazdele cu necazul ei. Aceştia însă, băgând de seamă urmele tot mai adânci ce-i brăzdau chipul, se străduiau mereu s-o mângâie şi s-o abată de la gândurile ei triste.

Jeanne-Marie dormea în aceeaşi încăpere cu copiii contramaistrului; într-o noapte, fetiţa cea mare, Therese, se trezi întâmplător din somn şi o auzi pe biata văduvă plângând în pat. Nu i-a spus nimic Jeannei, dar, a doua zi, i-a povestit mamei sale că văduva îşi petrecuse toată noaptea plângând.

În aceeaşi zi, Louison o întrebă pe Jeanne-Marie care este pricina acestei deznădejdi; Jeanne-Marie încercă să dea totul pe seama trădării lui Alain, dar când nevasta marinarului îşi arătă îndoiala cu privire la spusele ei şi

mâhnirea pentru o asemenea lipsă de încredere, biata femeie se hotărî să-i dezvăluie întreaga taină.

Louison şi Jeanne-Marie se porniră împreună să plângă, apoi, prima îi spuse celeilalte că trebuie să se plece, în faţa voinţei lui Dumnezeu; ea se strădui s-o încredinţeze că, oricâte necazuri s-ar ivi în jurul leagănului unui copil, mama n-are dreptul să-l blesteme. În sfârşit, ca o ultimă mângâiere, îi făgădui că, împreună cu Hénin, vor folosi toate mijloacele ca să-i uşureze situaţia.

Când află vestea, bătrânul maistru simţi o mare mâhnire; se temea că, după vâlva ce o va stârni sarcina Jeannei printre localnici, acesteia îi va fi tare greu să mai rămână la Maisy. El şi Louison o îndrăgiseră tare mult pe văduvă; le părea rău când o vedeau că-şi caută o slujbă; niciodată n-ar fi lăsat-o să ceară milostivenia unui azil.

Jeannei nici nu-i trecea prin minte să-şi ascundă sarcina; o primise ca pe o pedeapsă a cerului; deci, întâmplă-se ce-o vrea Domnul.

Louison era de părere ca Hénin să mai încerce o dată să-l înduplece pe Montplet; dar purtarea acestuia din ultima vreme îl scârbise pe bătrânul marinar – care nu era omul compromisurilor – şi sfârşise prin a-i transforma prietenia adâncă ce i-o purtase odinioară, într-o ură la fel de adâncă. El se împotrivi cu atâta înverşunare unei astfel de propuneri, încât Louison n-a mai îndrăznit s-o repete.

În timp ce soţul ei îl copleşea pe Alain cu injurii şi blesteme, Louison stătuse cu ochii plecaţi, dar când şi-i ridică, privirea îi căzu asupra unei puşculiţe, aflată pe marginea căminului, între două scoici şi doi madrepori. O privea atât de stăruitor, încât ochii maistrului Hénin se îndreptară în mod firesc, în aceeaşi direcţie. Scoase un strigăt de bucurie şi mulţumire, luă puşculiţa, o scutură, vesel ca un copil, apoi o aşeză pe masă.

— Mii de tunete! exclamă el. Iată cum stau lucrurile! Iată ce o va feri pe Jeanne a noastră de trăncăneala neisprăviţilor din Maisy!

— Dar astea sunt economiile făcute de copii, de doi ani încoace, pentru a-i cumpăra îmbrăcăminte surioarei lor mai mici de ziua primei împărtăşanii. Louison rostise toate acestea fără convingere, doar ca să-şi împace conştiinţa.

— Nu-i nimic, sora cea mică se va împărtăşi în hainele de duminică: crezi oare că bunul Dumnezeu o să facă pe ofiţerul de serviciu şi o s-o muştruluiască din pricina ţinutei?

Zicând acestea, marinarul izbi cu vătraiul în puşculiţă, care se sfărâmă în mii de ţăndări. Monedele de aramă şi de argint se răspândiră pe masă şi pe duşumea, Hénin le adună, le numără, apoi le înşiră pe masă, exprimându-şi mulţumirea printr-o ploaie de înjurături dintre cele mai piperate. La rândul ei, Louison sări bucuroasă de gâtul bărbatului şi-l sărută. În puşculiţă se aflau o sută zece franci.

Hotărâră ca, atunci când sarcina Jeannei va deveni vizibilă, să o trimită la Valognes, la o verişoară de-a lor, care, în schimbul unei chirii modeste, o va găzdui.

Îi înfăţişară Jeannei cele puse de ei la cale, văduva plânse de recunoştinţă, după cum plângea zilnic de durere; se simţi apoi mulţumită şi totodată tristă: mulţumită, fiindcă îşi dădea seama că în curând nu va mai putea să se arate în sat, deci plecarea ei devenise necesară; mâhnită, pentru că trebuia să se despartă, pentru prima oară, de când rămăsese văduvă, de micul Jean, şi se întreba cum va putea trăi departe de copilul ei.

Acest ultim simţământ o copleşea atât de mult, încât sărmana văduvă căuta tot felul de pricini ca să amâne clipa plecării; o zi în plus o făcea să câştige o mângâiere în plus,

iar mângâierile copilului însemnau pentru ea mai mult decât reputaţia...

Între timp, talia ei zveltă şi subţire se îngroşa. Louison, care o vedea zilnic, nu-şi dădea seama de schimbare, dar oamenii din sat, puşi în temă de Langot, începuseră s-o batjocorească. Se fereau să facă glume pe seama ei de faţă cu Hénin: ştiau că marinarul e, îndeobşte, un om blând şi cumsecade, dar aprig în anumite împrejurări, astfel că-şi dădeau drumul la gură numai după ce se îndepărta el.

De câtăva vreme, micul Jean se ducea la pescuit împreună cu bătrânul maistru. Într-o zi însă, când plecase de unul singur să caute momeală, se întorsese acasă cu hainele sfâşiate, cu vânătăi pe obraz, cu ochii roşii şi umflaţi de plâns. Îl iscodiră să afle ce s-a întâmplat, dar băiatul tăcea cu o încăpăţânare ce nu-i era în fire. Maistrul Hénin tună cu glasul lui din vremea când comanda echipajul pe mare, înjură, ameninţă; totul a fost zadarnic. Văzând că nu se lasă înduplecat, Jeanne-Marie îl luă pe băiat de mână şi intră cu el în cealaltă cameră. Văduva se aşează pe marginea patului:

— Haide, Jean, nu vrei să-mi spui de ce şi cu cine te-ai bătut?

Jean-Marie îşi aţinti câteva clipe privirea asupra mamei sale, apoi, izbucnind în lacrimi, se cuibări în braţele ei şi o acoperi cu sărutări.

Jeanne-Marie îl dădu binişor la o parte.

— Măicuţă dragă – spuse atunci micul Jean – nu mă mai întreba; ţie nu-ţi pot spune în nici un caz, iar dacă ai afla de ce m-am bătut, ai suferi tare mult.

Sărmana femeie îşi simţi inima zvâcnindu-i în piept; se făcu roşie ca focul, apoi se albi ca varul, cuprinsă de o adâncă tulburare. Bănuia ce se întâmplase.

— Şi ce dacă, micuţul meu – continuă ea – trebuie să-mi spui de ce te-ai încăierat. Nu-ţi poruncesc, dar te rog.

— Ei bine, mămico, fiindcă vrei să ştii cu orice preţ, află că m-am întâlnit cu copiii lui Thomas Hommay, care se duceau după scoici, şi că mi-au spus nişte lucruri urâte despre tine.

— Ce fel de lucruri? întrebă Jeanne-Marie, bâlbâindu-se.

— Nu, mamă! strigă copilul. Nu mă mai întreba; n-am să îndrăznesc niciodată să ţi le repet.

Văduva îşi pierdu capul. înţelegea că n-ar trebui să-l mai chinuiască pe bietul copil; dar era atât de îngrozită la gândul că s-ar fi putut să i se dezvăluie adevărul, încât o slabă nădejde o îndemna, fără voia ei, să-l întrebe:

— Vreau să ştiu tot, Jean.

— Ei bine, mamă, băiatul cel mare a început să mă înjure; mi-aş fi văzut de drum, dacă maistrul Hénin nu mi-ar fi spus alaltăieri că un marinar trebuie să-i pocnească pe cei care-l insultă. De aceea am vrut să-l lovesc pe Hommay cel mare; atunci grăsuna de Fanchette, cea mai mare dintre fete, s-a legat de tine; mi-a zis că domnul Alain... că domnul Alain... Jeanne-Marie scoase un ţipăt şi-şi ascunse obrajii în palme. Dar nu-i adevărat – urmă băiatul – au minţit şi eu le-am spus-o şi de-asta m-au bătut. Da, au minţit! Vorbeşte, mamă! Dacă glasul tău mi-o va repeta, am să uit îndată loviturile primite.

Micul Jean apucase mâinile mamei sale şi le acoperea cu lacrimi şi sărutări. Jeanne-Marie n-a avut puterea să-şi mintă fiul; ea alunecă jos, la picioarele băiatului, şi i le îmbrăţişă.

— Iartă-mă, sărmanul meu micuţ, iartă-mă! strigă ea, cu glasul întretăiat de suspine. Iartă-mă că am uitat o clipă de tine, că ţi-am răpit singura moştenire pe care tatăl tău, în sărăcia lui, a putut să ţi-o lase, un nume cinstit şi nepătat.

îmi voi ispăşi păcatul, fii sigur! În primul rând, voi plânge tot restul zilelor pe care le mai am de trăit pe acest pământ; apoi mă voi strădui să te iubesc şi mai mult, comoara mea! Viaţa mea ţi-o voi închina ţie... Dar te implor, iartă-mă şi nu înceta s-o iubeşti pe sărmana ta mamă!

— Să încetez eu să te iubesc? strigă copilul, cu o putere de nebănuit la o fiinţă aşa de firavă. Să nu te mai iubesc tocmai acum, când eşti atât de nefericită?!... Spui că te vei strădui să-mi dăruieşti mai multă dragoste? Eu îţi răspund că, începând chiar din clipa asta, când îţi văd ochii scăldaţi în lacrimi, te voi iubi de o sută de ori mai mult. Şi îşi îmbrăţişă din nou mama. Nu, tu n-ai nici o vină – adăugă el – vinovatul sunt eu, care ar fi trebuit să mor din prima clipă, să nu-i dau prilejul acestui câinos domn Alain să vină la noi şi să-ţi facă atâta rău; vinovatul este el, care a profitat de pe urma iubirii tale pentru mine. Am să mă duc să stau de vorbă cu domnul Alain, am să mă duc la el.

— Să nu, faci asta! se împotrivi Jeanne-Marie. A încercat şi maistrul Hénin, dragul meu, şi s-a ostenit de pomană.

— Dar maistrul Hénin nu e totuna cu mine, mămico; el i-o fi vorbit despre vele, despre ancoră şi nu mai ştiu eu ce! Dar tu eşti mama mea, şi când am să mă gândesc la tine, sunt încredinţat că voi izbuti să dovedesc ce mult greşeşte că te face să plângi.

Jeanne-Marie ar fi fost ispitită să-l lase pe băiat să încerce; dar maistrul Hénin, întărâtat cum era împotriva lui Alain, îi zugrăvise un tablou atât de înspăimântător despre viaţa desfrânată pe care o ducea acum tânărul, încât femeii îi era teamă că o să-l repeadă pe bietul copil şi ea nu vroia să-l expună unei asemenea umilinţe. Îşi luă deci fiul pe genunchi şi-l dezmierdă îndelung, cerându-i ca, în numele dragostei ce i-o purta, să renunţe la un astfel de plan. Până la urmă, Jean îi făgădui ascultare.

XX

PÂNDA

Fiul şi mama rămaseră multă vreme împreună, mângâindu-se unul pe celălalt.

Când s-au întors în camera unde îi aştepta Hénin şi Louison, acestora nu le-a fost greu să ghicească din ce pricină se încăierase Jean, văzându-le urmele lacrimilor de pe obrajii şi ochii lor înroşiţi şi umflaţi.

Maistrul de echipaj clătină din cap şi spuse că a venit timpul ca văduva să plece din Maisy; apoi, fără să mai aştepte încuviinţarea acesteia, fără să ia în seamă rugămintea mută pe care i-o adresa privirea ei ca să nu mai pomenească de plecare în faţa copilului, el stabili data plecării pentru duminica următoare.

Vestea acestei despărţiri îl izbi pe Jean drept în inimă; el nu se arătă deznădăjduit, cum se temuse mama lui. Dar i se aşternu pe chip o paloare neobişnuită, îşi aţinti privirea în gol şi făcu un semn din cap, de parcă ar fi zis: „E bine aşa”. Buzele lui fremătau, dar nu rosteau o vorbă.

Văduva îl strânse la pieptul ei; copilul se lăsă îmbrăţişat, fără să dea semne că simte ceva. Îi trebui multă vreme până să-şi vină în fire şi să-i poată răspunde mamei la sărutările cu care aceasta îl copleşea. S-ar fi zis că lua o hotărâre mai presus de înţelegerea şi de vârsta lui.

Era într-o luni. Până sâmbătă, Jean rămase trist şi îngândurat; nu i se vedeau lacrimile, dar ochii îi erau roşii şi arzători; abia scotea câte o vorbă şi stătea ceasuri întregi cufundat într-o adâncă visare. Îşi ieşea din amorţeală doar

când era vorba de maică-sa, căreia îi urmărea toate mişcările; o învăluia cu privirea, de parcă ar fi vrut să-şi întipărească în inimă fiecare trăsătură a chipului ei drag. Când ea încerca să-l mai însenineze, vorbindu-i de fericirea înapoierii, întrebându-l dacă nu-i pare bine că se vor revedea peste patru-cinci luni, el zâmbea; dar zâmbetul lui, atât de nepotrivit cu expresia ochilor, cuprindea atâta mâhnire, încât ar fi mişcat şi cele mai împietrite inimi.

Pe măsură ce se apropia ziua despărţirii, Jean devenea tot mai gânditor. Sâmbătă, la vremea când urmau să se aşeze la masa de seară, băgară de seamă că, pentru prima dată, băiatul se hotărâse să asculte de sfatul mamei sale şi ieşise la aer. În casă nu era. Îl căutară prin grădină, dar nu-l găsiră; îl strigară peste tot, dar nu răspunse. Doi dintre copiii maistrului Hénin au străbătut plaja de la un capăt la altul, dar s-au întors fără să dea de băiat.

Atunci Jeanne se sculă tremurând de pe scaun şi-l rugă pe maistrul Hénin să meargă împreună cu ea să-l caute; oricât era de neliniştită, nu îndrăznea să umble singură prin sat. Îngrijorat şi el de tristeţea ciudată din ultimele zile a musului, maistrul Hénin se hotărî s-o însoţească. Plecară împreună.

Întorcându-se la viaţa zgomotoasă care îi încântase tinereţea, Alain nu se gândise că vârsta şi necazurile îi modelaseră altfel sufletul, că acum îi trebuia altceva decât prieteni de circiumă şi îmbrăţişări pe la colţuri de stradă.

După numai două luni de dezmăţ, băieţii cu care petrecea începură să-i pară grosolani, proşti şi plicticoşi, iar ibovnicele grosolane, proaste şi plicticoase; tânjea după Gabion, după jeraticul din vatră, după tristele amintiri ce-i umpleau singurătatea şi, preferind să se plictisească de

unul singur decât într-o astfel de societate, se întoarse la tovărăşia lui Pavilion şi la viaţa lui de mai înainte.

Pentru el, vara se scurse încet şi greu, din toate punctele de vedere. După cum am spus, în ultima parte a iernii avusese noroc de vânat şi izbutise să adune câteva sute de franci; dar, în cele două luni de petreceri, îşi cheltuise aproape toate economiile şi se gândea cu spaimă la clipa când mica lui comoară se va topi toată.

Pe de altă parte, odată cu întoarcerea la o viaţă liniştită, gândul începu să-l poarte către sărmana văduvă şi se gândea atât de mult la ea, încât i se părea uneori că simte o dragoste adâncă pentru Jeanne-Marie, că amintirea acesteia ajunsese să-i şteargă din suflet amintirea Lisei.

Dacă ambiţia nu l-ar fi împiedecat să-şi dezmintă purtarea, de care era cu atâta mai mândru, cu cât nu era o purtare izvorâtă din inimă; dacă nu s-ar fi simţit cuprins de o oarecare ruşine în lungile lui nopţi fără somn, când chipul blând al Jeannei îi apărea la căpătâi, nu o dată ar fi alergat să bată la uşa vechiului său prieten, maistrul de echipaj, şi să-şi ceară iertare. Dar când se simţea copleşit de asemenea gânduri, se înverşuna împotriva lor şi le alunga cu furie.

E lesne de închipuit cu câtă nerăbdare aştepta el toamna; nădăjduia că vânătoarea, care îl pasiona atât de mult, îi va izgoni pentru totdeauna din minte şi din suflet nişte gânduri ce-i păreau copilăreşti şi primejdioase. De altfel, oricât de cumpătat îi era acum traiul, îşi cheltuise agoniseala până la ultimul gologan.

Venise luna septembrie. În această perioadă a anului au loc fluxuri şi refluxuri puternice, iar oceanul, care se retrage şi înaintează datorită lor, dezgoleşte întinderi mult mai mari decât în oricare altă perioadă, măsurând de la o jumătate de leghe până la o leghe, după adâncimea de la ţărm.

Vremea este tot călduroasă, iar sălbăticiunile sunt încă departe de a poposi pe bancurile de nisip; raţele sălbatice se aţin în larg, astfel că nici vânatul acesta, puţin ispititor, nu poate fi ajuns. Totuşi, datorită mareelor puternice, care scot de sub apă suprafeţe mari de nisip, te mai poţi apropia de el.

Dar în zilele frumoase, toţi locuitorii de pe coastă, bărbaţi, femei, copii, cu cai şi catâri, intră în apă până la genunchi; roţile căruţelor sapă făgaşuri pe nisip, acolo unde, cu câteva ceasuri mai devreme, se întindea un strat de apă înalt de douăzeci de picioare. Căruţele sunt încărcate cu iarbă de mare, ce va fi folosită ca îngrăşământ pe ogoare; femeile şi copiii îşi întind plasele pentru creveţi, mai departe ca de obicei; cei mai îndrăzneţi se duc până la stâncile din larg, din scobiturile cărora adună peştii, crabii, chiar şi homarii, rămaşi pe uscat după retragerea apei.

În toiul acestei zarve generale, vânătorilor le este foarte greu să găsească un colţişor liniştit, de unde să pândească vânatul.

Alain ştia un banc de nisip aflat în apropiere de gurile Virei, cam la două leghe de ţărm, care nu rămânea descoperit decât în timpul mareelor foarte scăzute; oricât de puternic ar fi fost refluxul, bancul era totdeauna despărţit de ţărm printr-un braţ de apă; braţul acesta era atât de lat, încât nu puteai să-l străbaţi fără barcă. De altfel, bancul era alcătuit doar din nisip; cele câteva stânci răspândite pe suprafaţa lui nu ofereau adăposturi îndeajuns de adânci pentru crustacee. Aşa stând lucrurile, era de presupus că insuliţa nu va fi băgată în seamă de localnici; Alain se hotărî să meargă după raţe sălbatice prin aceste locuri şi porni cu barca la vremea fluxului, ca să se afle pe terenul de vânătoare când se vor retrage apele.

De vreo câteva zile bătea vântul dinspre nord-vest. Era deci cu putinţă ca raţele sălbatice să fi părăsit regiunile arctice, unde trăiesc tot restul anului, şi să se fi răspândit prin ţinuturile noastre, pentru iernat; într-adevăr, după puţin timp, zări două sau trei cârduri mari; se gândise să se apropie de ele şi să le împuşte din barcă; păsările se adunau laolaltă, se zbenguiau, se scufundau în apă, zburau de colo-colo, fără să le pese de musafirul care se apropia. Încă două-trei vâsle, şi Alain urma să le aibă în bătaia puştii; dar raţele ştiau să păstreze distanţa cuvenită, astfel încit vânătorul nici nu apucase să se apropie, că stolul o şi luase din loc, zburând la mică înălţime, şi se oprise la o depărtare de un sfert de leghe.

Alain cunoştea prea bine cum se desfăşoară o astfel de vânătoare pentru a se mai ţine după ele: fiindcă nu era chip să vâneze păsările, avea să le pescuiască. Observase cu satisfacţie că anul acesta, ca şi cel precedent, va fi foarte bogat în albinele. Albinele sunt nişte scoici mici, netede şi albicioase, late de aproximativ 8 mm şi lungi de 20 mm; ele reprezintă hrana de bază a raţelor sălbatice.

Alain alese un loc ce părea plin de astfel de moluşte şi întinse o plasă mare, pe care o adusese cu el.

Iată ce se înţelege prin pescuitul la care se gândise Alain. În timpul refluxului se aşează năvodul orizontal, la o înălţime de un metru deasupra apei; când începe fluxul, apa acoperă năvodul; raţele sălbatice vin pe urma fluxului, la o distanţă de două-trei sute de paşi, şi prima care zăreşte albinele se afundă în apă; toate celelalte fac la fel şi se izbesc de năvodul care se află între ele şi momeală, prinzâdu-şi picioarele în ochiurile lui plutitoare.

Dacă unele, mai neîncrezătoare, izbutesc să ocolească năvodul şi să intre în apă pe dedesubtul lui, se prind în laţ, ca şi celelalte, atunci când încearcă să urce la suprafaţă;

până la urmă se înecă toate. Când se retrage marea, le găseşti agăţate de năvod.

Alain îşi isprăvise pregătirile cu câtva timp înainte de creşterea apelor. Se hotărî să folosească acest răgaz, umblând printre stâncile răspândite ici şi colo pe pământul vremelnic eliberat de ape; la adăpostul lor, nădăjduia să poată împuşca în voie becaţele pe care forfota localnicilor le alungase de pe mal. Înfipse o vâslă în nisip, îşi legă de ea barca şi se îndepărtă.

Bancul era lung de vreo jumătate de leghe şi Alain străbătuse în grabă două treimi din el; câteva împuşcături norocoase îl îndemnară să cerceteze şi restul; dar, spre părerea lui de rău, constată că marea începuse să crească şi că era timpul să se întoarcă în barcă.

De departe, Alain o văzu clătinându-se pe valuri. Dar, în acelaşi timp, văzu că nu se afla singur pe insuliţă. Cineva, mic de statură, stătea sprijinit de peretele unei stânci; avea faţa ascunsă în mâini şi părea cufundat în gânduri.

La zgomotul făcut de paşii lui Alain, care se apropia, persoana, ori, mai bine zis, copilul, îşi înălţă capul şi vânătorul îl recunoscu pe micul Jean.

XXI

SE UMFLĂ MAREA

Alain nu-l mai văzuse pe Jean de când acesta părăsise Gabionul. Întâlnirea cu băiatul într-o asemenea pustietate îl mişcă până în adâncul sufletului, fără să-şi dea nici el seama de ce.

— Cine naiba te-a adus tocmai până aici? îl întrebă el.

— Cei de pe „Pescăruşul” care, pornind în larg, s-au învoit să mă lase aici, unde le-am spus că am treabă.

— Şi cu cine ai treabă? Cu marsuinii?... încercă să glumească vânătorul, deşi nu-i ardea deloc de glumă. În curând doar ei vor mai fi prin locurile astea.

— Nu, domnule – grăi copilul – pe dumneavoastră vă căutam.

— Pe mine? întrebă Alain. Mă căutai pe mine?!

— Da.

Chipul lui Alain se întunecă:

— Şi nu puteai să vii la Gabion? Îmi închipui că ştii drumul până acolo şi n-ai fi avut nevoie nici de barcă.

— Aici am vrut să stăm de vorbă, nu într-alta parte.

— Ia să vedem, ce mare taină vrei să-mi împărtăşeşti?

— Vreau să vă spun că aţi necinstit o femeie lipsită de apărare, pe care aţi nenorocit-o pentru toată viaţa, şi că e rău ceea ce aţi făcut, domnule Alain.

Rostind aceste cuvinte, copilul îşi aţintise privirea asupra vânătorului, de parcă ar fi vrut să-l provoace.

Alain scăpă un gest de mânie; dar vârsta şi neputinţa celui ce-i vorbea îl făcură să se stăpânească.

— Tu eşti un drăcuşor la care ţin foarte mult – spuse el, liniştit. Îţi înţeleg durerea şi-mi pare rău, dar trebuie să recunoşti, sărman copil, că cei ce ţi-au încredinţat sarcina de a veni să mă insulţi sunt nişte proşti.

— Nimeni nu mi-a încredinţat nici o sarcină – continuă micul Jean – dimpotrivă, nimeni nu ştie ce fac eu în această clipă. Acum opt zile am aflat de cele întâmplate, sunt opt zile de când nu mă gândesc decât la asta şi singur am luat hotărârea să vin şi să vă spun: „Domnule Alain, dacă sunteţi un om cinstit, trebuie să vă îndreptaţi greşeala făcută! Domnule Alain, dacă sunteţi un om cinstit trebuie să vă însuraţi cu Jeanne-Marie.”

Vânătorul înălţă din umeri. Nu pentru că nu l-ar fi mişcat solemnitatea cu care vorbise băiatul, dar, dacă se ţinuse tare la ameninţările maistrului Hénin, dacă luptase cu imboldurile propriei sale conştiinţe, i-ar fi fost ruşine să se lase înduplecat de rugăminţile unui copil.

— Aşadar, refuzaţi? întrebă Jean. Aţi azvârlit o biată familie în ghearele deznădejdii şi credeţi că e de ajuns să spuneţi *nu*, pentru ca totul să se sfârşească şi să dormiţi liniştit, în vreme ce două fiinţe sărmane, care nu sunt cu nimic vinovate, îşi vor petrece nopţile plângând şi chinuindu-se?... Nu, asta nu se va întâmpla, domnule Alain, v-o spun eu.

— Tu eşti un copil.

— Vă înşelaţi, domnule Alain; lacrimile mamei m-au făcut să mă simt bărbat şi am să v-o dovedesc. Dacă în inima dumneavoastră a mai rămas un strop de milă, trag nădejdea că moartea fiului va izbuti să facă ceea ce n-au izbutit lacrimile mamei.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Că n-am venit aici doar ca să vă vorbesc... nu. Ştiam dinainte care va fi răspunsul dumneavoastră, domnule Alain.

— Atunci de ce ai venit?

— Am venit să-mi pun capăt zilelor!

Cuvintele şi privirea musului exprimau atâta hotărâre încât pe Alain îl cuprinse spaima.

— Să mori, tu? exclamă el. Jean nu-i răspunse. Dar ţi-ai pierdut minţile, aiurezi! continuă vânătorul.

— Nu sunt nebun şi nu aiurez de loc – răspunse băiatul, cu un glas ce părea mai liniştit. Vreau să mor, atâta tot. Dacă aş fi fost bărbat, m-aş fi bătut cu dumneavoastră şi v-aş fi ucis, ori m-aţi fi ucis dumneavoastră pe mine. Dar nu sunt decât un copil, aşa că voi muri.

— Şi de ce naiba vrei să mori?

— Vreau să mor pentru că din vina dumneavoastră va trebui să mă despart de mama şi că, departe de ea, durerea m-ar ucide în scurt timp; vreau să mor pentru că trag nădejdea că o să regretaţi că aţi pricinuit moartea unui nevinovat, că amintirea lui vă va înmuia inima, că vă veţi face atunci datoria, luând-o pe Jeanne-Marie de nevastă, că ea nu va mai plânge şi nu va mai fi hulită de cei din Maisy, în sfârşit, chiar dacă moartea mea n-o să vă înduplece, vreau să mor pentru a fi mai aproape de bunul Dumnezeu ca să-l rog să vegheze asupra mamei mele şi să-l pedepsească pe cel care a dus-o la nenorocire!... Vedeţi, domnule Alain, că am destule pricini să iau această hotărâre, că nu sunt nebun şi nici nu aiurez.

— Şi crezi că eu am să te las? strigă Alain.

Drept răspuns copilul arătă cu mâna spre larg. Alain îşi întoarse privirea într-acolo. Uitase de flux. Îşi dădu seama că marea se umfla cu repeziciunea caracteristică mareelor

din vremea echinoxului şi-l cuprinse groaza. Acum îi venise lui rândul să se roage.

— Jean, să nu faci vreo prostie! Te implor, copilul meu, hai să fugim la barcă; n-avem nici o clipă de pierdut... Uite, va trebui să intru în apă până la brâu ca să ajung la ea.

Un fulger de izbândă trecu prin ochii băiatului.

— Ah! strigă el. Am avut dreptate când spuneam că moartea fiului său o va izbăvi pe Jeanne-Marie! De pe acum vă e teamă că spiritul meu ar putea să vă tulbure liniştea.

— Mii de tunete! Ai de gând să vii odată? strigă nerăbdător Alain.

— Nu, n-am să vin – spuse copilul. Plecaţi singur, eu rămân. Vreau să mor aici şi voi muri! Vă înapoiez astfel viaţa pe care aţi salvat-o cu preţul fericirii mamei mele; n-am să-i mai văd faţa scăldată în lacrimi; n-am să-i mai aud pe cei din sat rostind cuvinte umilitoare la adresa ei.

Vânătorul îşi dădu seama că, în starea sufletească în care se afla băiatul, încercările lui de a-l convinge erau zadarnice. Folosindu-se de o clipă în care Jean îşi întorsese privirile spre Maisy făcu un salt şi încercă să-l ia în braţe cu forţa, ca să-l ducă până la barcă. Dar, aplecându-se, copilul îi scăpă din mână şi o luă la fugă; Alain porni în urmărirea lui. Oricât de sprinten şi viguros era Alain, nu l-a putut ajunge; micul mus părea însufleţit de puteri supranaturale.

Această goană nebunească ţinu şapte-opt minute. Cu răsuflarea tăiată, Alain se opri şi căută cu privirea spre mare. Apele se umflau cu o forţă şi-o repeziciune înspăimântătoare. Din bancul de nisip nu mai rămăsese la suprafaţă decât vreo sută de paşi. Îl strigă pe Jean, cu glasul sugrumat de nelinişte.

Văzând că vânătorul renunţase la urmărire, copilul se oprise şi el. Făcu câţiva paşi, de parcă ar fi mers în

întâmpinarea valurilor, apoi se aşează pe o piatră, fără să piardă o clipă din ochi cea mai mică mişcare a vânătorului.

— Jean – îi vorbi Alain – chiar nu vrei să-ţi vii în fire? Haide, te rog din suflet, ne-au rămas doar câteva minute ca să ajungem până la barcă.

— Nu – spuse acesta – plecaţi şi lăsaţi-mă aici; nu ştiu ce înseamnă moartea, nici dacă e greu sau e uşor să mori; dar nu e cu putinţă să sufăr mai mult decât am suferit în ultimele opt zile... Plecaţi! Nu mă tem de moarte! Gândul că ea o va scăpa pe Jeanne-Marie de ocară şi-i va aduce liniştea, va face să-mi pară moartea mai blândă!

În faţa dragostei neţărmurite a acestui copil pentru mama sa, Alain se simţi învins. Gheaţa din inimă i se topea puţin câte puţin, iar simţămintele pe care nu încetase să le poarte în adâncul sufletului pentru Jeanne-Marie deveniră atât de puternice, încât izbutiră să doboare meschinele bariere ale orgoliului.

Înaintă către băiat. Crezând că încearcă să-l prindă a doua oară, micul mus sări în picioare, gata s-o ia la fugă.

— Rămâi pe loc! îi strigă Alain.

— Asta depinde numai de dumneavoastră – răspunse cu îndrăzneală copilul.

În sufletul lui Alain părea că se dă o luptă aprigă.

— Bine, rămâi! spuse el. Şi ceea ce-mi ceri... ei bine...

— Ei bine?

— Ei bine, o voi face! Nu e cu putinţă ca o mamă, iubită cu atâta căldură de fiul ei, să nu fie şi cea mai bună soţie, chiar alături de un sălbatic ca mine.

— E adevărat ce spuneţi, domnule Alain? strigă Jean.

— Da, ţi-o jur pe sufletul meu! răspunse Alain.

— O veţi lua pe Jeanne-Marie de nevastă?

— O voi lua.

Copilul întinse cu o solemnitate ciudată braţele spre apa care se apropia furioasă şi care ajunsese la numai douăzeci de paşi de ei.

— Juraţi în faţa morţii!

— Jur, fiule! spuse Alain.

— Oh! Cred că nu vreţi să mă înşelaţi într-o asemenea clipă? Copleşit de însemnătatea acestui răspuns neaşteptat, copilul îşi pierdu dârzenia de până atunci şi izbucni în lacrimi. Apoi, alergând în braţele lui Alain, îi zise: Vă mulţumesc în numele mamei şi al meu! Şi tot în numele amândurora vă jur, domnule Alain, că ne vom strădui din toate puterile să vă facem viaţa cât mai plăcută!... Ah! Ce uşurată se va simţi biata mamă! Să mergem degrabă la ea, domnule Alain.

— Da! Da! strigă vânătorul. Am pierdut şi aşa prea multă vreme şi mă tem că vom fi siliţi să ajungem înot la barcă. Acum, hai s-o luăm la sănătoasa, băiete!

Începură să alerge împreună spre barcă, în timp ce apa urca neîncetat; s-ar fi zis că-i urmăreşte. Se aflau pe un teren neted, dar un şir de stânci, înalte de vreo şapte-opt picioare, le ascundea şalupa. După ce depăşiră în goană aceste stânci, se opriră în loc. Căutară cu privirea barca, dar aceasta nu mai era acolo unde o lăsase vânătorul.

— Oare unde să fie?

Jean o zări cel dinţii; scoţând un strigăt deznădăjduit, i-o arătă cu degetul însoţitorului său şi căzu în genunchi, dar nu pe nisip, ci în apă.

Marea urca într-una, marea îi ajunsese din urmă şi se afla la picioarele lor. Barca se zărea în larg, cam la vreo jumătate de leghe; valurile îi dezlegaseră parâma. Acum plutea în derivă şi curentul o ducea cu repeziciune.

XXII

OM LA APĂ!

Alain privi copilul care stătea tot îngenuncheat şi se ruga; îşi roti privirea în jur să vadă ce sorţi de scăpare le mai rămăseseră.

Nici una din stâncile aflate pe bancul de nisip nu era mai înaltă de şapte-opt picioare, şi când fluxul atingea cota maximă, intrau cu cel puţin douăzeci de braţe sub apă.

La orizont nu se zărea nimic, în afara discului roşu al soarelui, care, asemenea unui glob de foc, cobora încet în ocean, printre norii de purpură şi aur, iar strălucirea lui nu izbutea să lumineze decât crestele mişcătoare şi vijelioase ale valurilor.

Copilul continua să se roage. Alain ofta adânc şi două lacrimi mari i se rostogoliră de-a lungul obrajilor; puţin îi păsa de viaţa lui; dar se gândea cu durere la bietul copil, la deznădejdea maică-si. În sfârşit, după ce-şi isprăvi ruga, Jean se ridică în picioare:

— Ce e de făcut, domnule Alain? Oh!, poţi fi sigur că acum, când ştiu că, de vom trăi, vom fi fericiţi, am să mă arăt la fel de puternic şi de curajos, pe cât am fost în faţa morţii. Ah, da, vreau s-o văd iar pe Jeanne-Marie, să-i dau vestea cea bună! Ah, da, vreau s-o îmbrăţişez pe mama, acum, când n-am să-i mai simt lacrimile picurându-mi în suflet.

Alain nu-l mai asculta.

— Ştii să înoţi? întrebă el.

— Vai, nu! răspunse trist micul Jean.

— Atunci n-avem altă cale, decât să ne urcăm pe stânca cea mai înaltă şi să aşteptăm acolo îndurarea cerului sau moartea... Vino, băiete!

— Dar dumneata ştii să înoţi?

— Bineînţeles.

— Atunci dumneata poţi să scapi; poţi să ajungi la mal. Vânătorul se împotrivi, clătinând din cap. Cum? strigă copilul. Vrei să-mi împărtăşeşti soarta, să mori împreună cu mine?

— Fără îndoială!

— Dar eu nu vreau asta, domnule Alain. Ah, Dumnezeule! Gândeşte-te la Jeanne-Marie; sărmana de ea va rămâne singură; ce-o să se aleagă de ea, lipsită de orice sprijin? Vezi dumneata, domnule Alain, Dumnezeu mă cheamă la el. De fapt, eu sunt slab, plăpând; tot nu-i pot fi de nici un ajutor bietei mele mame, în vreme ce dumneata eşti puternic, dumneata poţi câştiga hrana ei şi a dumitale, poţi s-o sprijini, s-o aperi, s-o mângâi, în sfârşit, domnule Alain, ai să încerci s-o iubeşti cum o iubesc eu.

Dar Alain era hotărât să salveze băiatul, ori să piară odată cu el.

— Ţărmul e mult prea departe – spuse el – oricât de bun înotător ar fi, un om n-ar putea ajunge până la el.

— Oh, nu spune asta, domnule Alain, nu-i adevărat! Pentru dumneata totul e posibil şi lumea zice că poţi străbate înot mai multe leghe. Nu te mai gândi că sunt şi eu aici. Pleacă, Alain, hai, pleacă tăticule! De altminteri, de-o fi să mor, nu sunt eu vinovatul? Doar încăpăţânarea mea îmi va pricinui moartea şi-ţi primejduieşte şi dumitale viaţa! Lasă-mă! Du-te la Jeanne-Marie şi povesteşte-i ce s-a întâmplat, spune-i că mă voi înălţa la ceruri cu numele ei pe buze. Dacă mama va naşte un băiat, să-l cheme tot Jean-Marie, ca pe mine, iar când mama îl va îmbrăţişa, să-i

şopteşti la ureche un cuvinţel ca să-i aduci aminte de celălalt Jean, care va fi acolo sus, pentru ca bietul meu suflet să nu fie dat uitării... Asta e tot ce-ţi cer, dragul meu Alain, atâta tot. Şi sărmanul copil izbucni în plâns.

Drept răspuns, Alain îl strânse la pieptul său. Marea continua să crească; băiatului îi ajunsese apa mai sus de genunchi; câinele urla jalnic. Vânătorul îl ridică pe Jean în braţe şi începu să se caţăre pe o stâncă destul de înaltă ce se afla doar la câţiva paşi; câinele se luă după el.

Când ajunse aproape în vârf, îl lăsă în grabă pe băiat jos şi continuă să urce singur, privind către ţărm. Deodată strigă:

— Jean! Jean! Suntem salvaţi! Vezi acolo o barcă, în dreptul clopotniţei? Am scăpat, pricepi tu? Căci barca se îndreaptă spre noi şi ne va ajunge înainte să fim înghiţiţi de ape.

Jean primi această veste cu un chiot de bucurie. Veni şi el sus, lângă Alain.

— O vezi? îl întrebă acesta. O vezi?...

— Da, da, o văd, tăticule! Oh! Ce fericire! Ce bucurie pe biata Jeanne-Marie!

Copilul se temea de moarte numai din pricina durerii pe care i-ar fi pricinuit-o maică-si.

Soarele dispăruse la orizont; coborâse încet-încet, în apă, ca o corabie ce se scufundă, iar lumina slabă a asfinţitului murea înghiţită de întuneric.

Alain socoti de cuviinţă să atragă atenţia oamenilor din barcă; slobozi două focuri în aer, apoi, agăţându-şi batista de ţeava puştii, o flutură ca pe un steag. Barca se apropia în linie dreaptă, ceea ce-l îndemna să creadă că semnalele lor fuseseră văzute.

Dintr-o dată, când ajunsese doar la vreo mie de braţe de stâncă, fără o pricină anume, barca îşi schimbă direcţia:

cârmi la dreapta şi-i depăşi pe naufragiaţi, lăsându-i în urmă. Aceştia îşi uniră glasurile în strigăte deznădăjduite, care, din păcate, rămaseră fără nici un rezultat.

Vânătorul îşi flutură din nou steagul, apoi, smulgând batista din ţeava puştii, se gândi s-o încarce iar. Vroi să scoată praful de puşcă din raniţă. Dar o lăsase jos, ca să se poată căţăra mai uşor pe stâncă şi acum tolba lui zăcea acoperită de apă, iar praful se udase.

Alain îşi aruncă privirile neliniştite spre larg; şalupa se îndepărta într-una. Încercă să strige din nou, dar îşi dădu-seama că zgomotul valurilor îi acoperea glasul. Acest joc al întâmplării îl scosese din minţi; se afla într-una din acele clipe când omului i se pare totul cu putinţă.

Fără a-i spune nimic lui Jean, începu să-şi scoată hainele de pe el.

— Porneşti spre mal şi bine faci – zise băiatul, cu mâhnire în glas. Vezi, nu uita să-i spui maniei ce te-am rugat.

— Ba nu pornesc spre mal – îi răspunse Alain – am să încerc să prind din urmă barca şi s-o aduc la tine.

— Dar nu mai e timp – se împotrivi copilul. Uite, se lasă noaptea, barca abia se mai zăreşte, iar când o să intri în apă, n-o s-o mai vezi deloc.

— Ce vrei, băiete! Asta e singura cale ca să scăpăm de aici! spuse Alain, continuând să se dezbrace.

Jean se porni din nou pe plâns.

— Oh! Mi-e ruşine – grăi băiatul, cu năduf – dar cred că acum mi-e teamă.

— Curaj, micuţule! continuă Alain. De-o fi să mor şi dacă ai să te întâlneşti cu Jeanne-Marie, fie chiar şi în ceruri, spune-i că am făcut tot ce mi-a stat în puteri ca să îndrept răul pe care i l-am pricinuit.

Zicând acestea, Alain îşi întinse braţele, iar copilul veni să se cuibărească la pieptul lui. Vânătorul trebui să-l

îndepărteze cu forţa. Apoi, fără să piardă o clipă, Alain se aruncă în apă.

Pavilion, la care nu se mai gândea nimeni, dar care era personajul fără grai al acestui trio, se aruncă după stăpânul lui, socotind că e firesc să-l urmeze oriunde s-ar duce. După cum am avut prilejul să constatăm, tânărul era un înotător fără pereche; el nu se îndreptă spre barcă, ci apucă pieziş, spre locul unde aceasta urma să ajungă, dacă ţinea direcţia în care pornise.

Vroi să-l mai vadă o dată pe sărmanul Jean; în timp ce înota, îşi întoarse capul şi privi către stâncă. Fiind situată la apus, faţă de locul unde se afla el, zări copilul profilându-se ca o siluetă neagră pe fundalul purpuriu al orizontului. Băiatul stătea în genunchi şi se ruga, cu mâinile înălţate spre cer. Alain îi mai strigă un bun-rămas, apoi începu să înoate din toate puterile.

O clipă îi trecu prin minte că ar trebui să trimită câinele să stea cu băiatul; dar îşi dădu seama că Pavilion n-are să-l asculte şi că ar pierde un timp preţios cu această încercare. De altfel, Pavilion era un înotător la fel de iscusit ca şi stăpânul lui; avea labele palmate, moştenite probabil de la vreun strămoş din rasa Terra-Nova. Alain îl lăsă deci pe Pavilion să facă ce-l tăia capul, iar el continuă să înoate în diagonală, spre locul unde nădăjduia să ajungă odată cu şalupa. Dar abia străbătuse câteva sute de braţe, când îşi dădu seama că pierde direcţia; era purtat spre dreapta, iar el trebuia să meargă spre stânga.

Fusese prins de un curent şi acesta îl trăgea după el!

Încercă să se împotrivească; strădaniile i-au fost zadarnice şi nu l-au ajutat la altceva decât să rămână pe loc. Căută să se strecoare pe sub apă; ştia că aceşti curenţi pătrund uneori doar la mică adâncime; dar şi sub apă, ca şi la suprafaţă, se simţi împins de o forţă pe care nu era chip

s-o răzbească. Porni să strige după ajutor, la fel ca şi pe stâncă, dar la strigătele lui răspunse doar vuietul talazurilor.

Zvâcni puternic din apă, ieşind la suprafaţă până la brâu. Vroia să privească în jur; din nefericire se înnoptase, iar privirea nu putea străpunge întunericul la o depărtare mai mare de douăzeci de paşi.

Lupta nu mai avea rost şi totuşi nu-l putea părăsi pe bietul copil. Se gândea într-una la el. Când era ridicat în sus de un val mai mare şi când acesta venea mugind să se spargă de pieptul lui, i se părea că vede trupul firav al lui Jean săltat ca o jucărie pe creasta înspumată; şi-l închipuia stând lipit de stâncă, în timp ce marea creştea în jurul lui văzând cu ochii, marea aceea liniştită, dar la fel de ameninţătoare în liniştea ei, ca şi pe furtună. Când îi zbura pe deasupra capului vreun goeland întârziat, în drum spre cuibul lui, i se părea că aude strigătul băiatului, care îşi încredinţa sufletul lui Dumnezeu, simţea cum îl cuprinde ameţeala şi cu toate că era frig, îl treceau sudorile. Se scufunda atunci cu capul în apă să-şi răcorească fruntea.

În timpul acesta era mânat într-una de curent, astfel încât aproape că nu trebuia să depună nici un efort pentru a se menţine deasupra valurilor. Deodată se rostogoli cu repeziciune de câteva ori; simţi apoi că mişcările îi sunt din nou libere. Acolo se sfârşea curentul.

Alain se gândi o clipă încotro să apuce; întunericul era de nepătruns, nu se vedea nici lună, nici stele, nimic, în afară de albul fosforescent al valurilor din jurul lui.

Era pierdut în nemărginire!

Pavilion continua să înoate la câţiva paşi în urma stăpânului, scoţând din când în când câte un urlet jalnic, ca un strigăt de ajutor.

Lăsându-se în voia soartei, Alain înota fără nici o ţintă, înotă astfel aproape un ceas şi jumătate. După aceea, puterile începură să-l părăsească, mişcările îi deveniră nesigure şi abia se mai ţinea la suprafaţa valurilor; ele îi treceau pe deasupra capului, rostogolindu-se. I se părea că Pavilion urlă şi mai înfricoşător.

Atunci, puţin câte puţin, simţi că mintea i se înceţoşează; auzea în urechi un zumzet neîntrerupt şi înfundat. Prin faţa ochilor i se perindau imagini ale trecutului; tot ce văzuse, făcuse sau spusese se petrecea acum pentru a doua oară. În această halucinaţie, jocurile lui din copilărie, din livada umbroasă de la Cochardière, se confundau cu viaţa de la Paris; retrăia parcă aievea petrecerile, orgiile de acolo, cele două dueluri, dragostea lui pentru Lisa, tristeţea zilelor petrecute la Gabion, vânătoarea prin mlaştină. Revedea, strânse laolaltă, chipurile profesorilor de la Saint-Lô şi chipul blând şi liniştit al tatălui său; auzea nechezatul prin care bidiviul bătrânului Montplet saluta întoarcerea acasă, după un drum lung. Prietenii lui petrecăreţi de la Paris alcătuiau fundalul tabloului; deşi mulţi la număr, îl vedea limpede pe fiecare în parte, de toţi îşi amintea acum, la apropierea morţii.

Pe măsură ce-i slăbeau puterile, zumzetul din urechi devenea mai puternic, iar imaginile se ştergeau; lui Alain i se păru că întunericul din faţa lui se colorează în albastru, iar pe acest fond albastru prinde a se înfiripa un chip încântător ce căpăta proporţii tot mai mari, cu cât se apropia mai mult de el; chipul acesta era chipul Jeannei; era aşezată pe stâncă unde-l lăsase pe băiat.

Copilul se afla lângă ea, în picioare, cuibărit la pieptul ei, şi amândoi erau învăluiţi într-o aureolă de lumină, Alain nu vedea faţa copilului, dar o vedea pe a mamei; mama îşi privea zâmbind fiul şi zâmbetul acesta era plin de tristeţe.

Deodată, norul ce acoperea chipul băiatului se împrăştie, iar faţa lui se ivi palidă, ca de mort. La gândul acesta, mintea lui Alain se tulbură şi mai mult.

În nălucirea lui, stâncă se afla doar la câţiva paşi. Îşi adună toate puterile să ajungă la ea; crezu că atinge cu mâna stâncă pe care o vedea înălţându-se; se agăţă de ea cu puterea pe care ţi-o dă apropierea morţii, apoi leşină. În spatele agoniei auzi un urlet trecându-i pe deasupra capului. Era glasul jalnic al câinelui, care, la rândul său, adresa lumii pământeşti un ultim rămas bun.

XXIII

FIECĂRUIA CE I SE CUVINE

Maestrul Hénin avea obiceiul să-şi înceapă fiecare nouă zi poposind pe o bancă de lemn de la marginea grădinii, unde fuma o pipă. În dimineaţa următoare întâmplărilor pe care le-am povestit, maistrul de echipaj îşi fuma ca de obicei pipa, stând pe bancă. La câţiva paşi de el, Louison descurca nişte undiţe şi îndrepta nişte cârlige. Ceva mai la o parte, fiul cel mare trăsese pe nisip vechea lor barcă şi se străduia să-i astupe cu câlţi crăpăturile.

Expresia de pe chipul marinarului era mai aspră şi mai îngândurată ca de obicei; felul în care buzele lui azvârleau rotogoale groase de fum era cu totul deosebit; se vedea limpede că nu gusta plăcerea şi tihna pe care i le pricinuiau aceste clipe de destindere; din când în când, el, care îmbătrânise printre valuri şi avea pentru ocean un adevărat cult, el, care nu pricepea cum pot trăi unii oameni departe de ţărm, se uita la mare cu o privire încărcată de mânie şi dojană. Căzu apoi pe gânduri, atât de adânc, încât a fost nevoie de întâmplări cu totul neobişnuite pentru a-l trezi la realitate.

Când soarele se înălţa pe cer, alungind aburii de la orizont, împurpurând apa mării şi aurind zidurile caselor, se desluşi zarva îndepărtată a unei mulţimi de oameni.

Nevasta şi copiii maistrului Hénin, făcură ceea ce făceau toţi consătenii lor. Dar maistrul de echipaj rămase o vreme nepăsător la această zarvă, apoi, ridicându-se mânios, îşi zvârli cât colo pipa, care se prefăcu în ţăndări.

— Mii de tunete! Ce tărăboi, pot să facă! strigă el. De bună seamă că l-au găsit şi acum aleargă la cadavru ca nişte corbi... ăştia, cel puţin, au o scuză: se hrănesc cu carne de om; dar ce spectacol cumplit poate fi pentru o femeie şi pentru nişte ţânci chipul unui înecat!

Vărsându-şi astfel mânia, Hénin se îndreptă bodogănind în direcţia de unde se auzea gălăgia. Pe drum se întâlni cu Louison, care se întorcea acasă.

— El e, nu-i aşa? o întrebă Hénin.

— Nu, nu-i el; cel pe care l-au găsit e Langot – răspunse Louison.

— Oh, de vreme ce nu-i el, puţin îmi pasă de ce au găsit la crocodilul ăsta bătrân – o întrerupse maistrul Jacques.

— Ai puţină răbdare, omule! Nici nu mă laşi să-mi sfârşesc vorba. N-au găsit nimic la Langot; l-au găsit pe Langot însuşi, spânzurat.

— Asta-i bună! Spânzurat? Se ştie de ce s-a spânzurat? întrebă Hénin, care, deşi frământat de gânduri, nu putea rămâne nepăsător la asemenea veste.

— Unii spun că ar fi fost păgubit de o sumă mare de bani, alţii că ar fi avut nişte încurcături cu justiţia; în sfârşit, se mai zice că i-ar fi datorat lui Richard o sută de mii de franci şi că acesta îl dăduse în judecată; el a preferat să se spânzure decât să-şi achite datoria.

— Ei bine, şi-a făcut singur ceea ce aş fi făcut şi eu de multă vreme dacă mi-ar fi căzut în mână.

După ce puse punct acestui discurs funebru, maistrul Hénin era pe cale să se întoarcă acasă; dar strigătul de groază şi uimire al nevestei sale îl făcu să se întoarcă; la doi paşi în urmă îl zări pe Alain, pe care îl crezuseră mort şi care venea spre ei!

— Tu!... Tu!... Aşadar, trăieşti?! Mii de tunete! De mi-ar dărui cineva o corabie cu trei catarge, tot n-aş putea să fiu mai mulţumit.

Alain se arătă uimit de primirea călduroasă ce i-o făcea maistrul Hénin, pe care îl credea tot înţepat după înfruntarea avută cu câteva luni în urmă. Înduplecat de stăruinţele şefului de echipaj, tânărul îi povesti ce se întâmplase noaptea trecută; cum venise Jean să-l caute pe insuliţă, cum, impresionat de devotamentul copilului, îi jurase că se va căsători cu mama lui, cum valurile le luase barca şi ei fuseseră nevoiţi să se refugieze pe stâncă. Îi vorbi despre nădejdea lor de a fi salvaţi de o barcă, nădejde ce s-a dovedit până la urmă zadarnică. Atunci el, Alain, sărise în apă ca să ajungă din urmă barca, dar, smuls de curent, istovit de lupta cu valurile, leşinase tocmai în clipa când bănuia că se agaţă de stânca unde îl lăsase pe Jean. În realitate se afla pe ţărm.

Între timp, apele se retrăseseră, astfel încât a putut ajunge pe uscat la Gabion ca să-şi pună nişte haine pe el.

— Bietul Jean! adăugă Alain, cu lacrimi în ochi. Dacă l-aş fi luat cu mine, poate că l-aş fi salvat.

— Acum ce-ai de gând să faci? îl întrebă maistrul Hénin.

— Nu i-am făgăduit oare băiatului să mă însor cu mama lui? Ei bine, maistre Hénin, ceea ce n-am făcut în urma ameninţărilor, voi face în urma rugăminţilor, vin să-mi ţin făgăduiala.

— Şi-ţi vine greu? îl întrebă marinarul.

— Nu, o iubeam pe Jeanne-Marie din toată inima, dar astăzi îmi e de două ori mai dragă: ca soţie şi ca mamă. Să mergem la ea, să-i ducem această veste nenorocită; cred că cea de a doua veste pe care i-o voi da nu va putea s-o mângâie pentru prima.

— Să mergem – spune maistrul Hénin – cu atât mai mult cu cât nu trebuie să te duci prea departe; ştiai că ea se află la mine acasă? Alain dădu afirmativ din cap. Atunci, haide!

Cei doi bărbaţi se apropiară de casă, dar, în loc să intre pe uşă, Hénin se opri în faţa uneia dintre ferestre; pe dinăuntru, perdeaua era puţin îndepărtată de cercevea şi îngăduia privirii să pătrundă în cameră. Se uită mai întâi la şeful de echipaj.

— Spune-mi, sărmana fiinţă e acolo? întrebă Alain.

— Da, este.

— Atunci, hai să intrăm – spuse vânătorul, oftând.

— O să intrăm, dar mai întâi priveşte şi tu.

Alain clătină trist din cap şi-şi apropie faţa de geam, dar abia îşi roti privirea prin cameră, că scoase un strigăt şi se întoarse uluit spre bătrânul marinar.

— Ah, ce-mi văzură ochii?

Alain o văzuse pe Jeanne-Marie aplecată peste un pat, sprijinindu-şi cu o mână fiul, în timp ce cu cealaltă mână îi dădea copilului să bea dintr-o cană.

— Asta este! Asta este! îi răspunse şeful de echipaj.

Vânătorul căzu în genunchi şi-şi înălţă braţele spre cer. Marinarul îl smuci în sus.

— Ei bine, ce ai de zis? Că pentru un sălbatic ca tine s-au săvârşit două minuni deodată? O ştii tu prea bine. Acum hai să-i îmbrăţişezi. Şi îl împinse pe Alain în casă.

E lesne de închipuit ce bucuroasă era Jeanne-Marie, ţinându-şi fiul în braţe şi revăzându-l pe Alain, despre care se credea că murise, un Alain pocăit, cerându-i cu umilinţă să dea uitării trecutul şi rugând-o să-i îngăduie să-şi repare greşelile pe care le săvârşise în trecut faţă de ea.

Se poate închipui, de asemenea, cât de bucuros era în vreme ce-l îmbrăţişa pe micul mus, pe care nu mai nădăjduia să-l revadă pe lumea asta.

— Cum de-ai scăpat de acolo, dragul meu copil? îl întrebă el.

Jean i-l arătă cu mâna pe maistrul Hénin. Alain înţelese totul.

— Ah! Dumneata erai în barca pe care am văzut-o?

— La naiba! Eu şi cu Jeanne-Marie, ori, mai degrabă, Jeanne-Marie şi cu mine; fiindcă ea, tot iscodind încoace şi-ncolo, a aflat că drăcuşorul plecase în căutarea ta.

— Dar atunci pentru ce n-aţi venit direct spre noi? M-aţi fi scutit de o baie straşnică!

— Pentru ce? Pentru că, de n-ai fi fost un prăpădit de om al uscatului, care pleacă la plimbare printre bancurile de nisip, fără să-i pese de ceea ce se întâmplă în jurul lui, ai fi ştiut că, la două leghe în larg, la răsărit de gurile Virei, se află un curent puternic care te împinge spre ţărm.

— Ah. Acum îl ştiu prea bine şi vă jur să n-am să uit niciodată că se află acolo.

— Ei bine, am vrut să ocolesc curentul ăsta. Vă vedeam foarte bine, crede-mă! Vă perpeleaţi în oceanul vostru de granit, fluturând steagul acela al disperării; dar trebuia să dăm ocol bancului ca să ajungem la voi şi tu n-ai avut răbdare să aştepţi! Nu, n-ai vrut să-ţi datorezi viaţa bătrânului moş Hénin.

Alain strânse cu putere mâna şefului de echipaj. Fiindcă de partea aceasta totul era lămurit şi pus la cale, venise timpul ca Jeanne-Marie şi Alain să afle despre moartea ciudată şi neaşteptată a lui Thomas Langot.

După cum se ştie, unchiul nu fusese prea iubitor faţă de biata Jeanne şi totuşi, auzind de moartea lui, aceasta nu şi-a putut stăpâni lacrimile.

— Ah, pe cinstea mea, ai prea multe lacrimi, scumpa, mea Jeanne, şi dacă vrei să nu te pedepsească Dumnezeu, păstrează-le pentru o cauză mai bună. Cât despre mine –

adăugă vesel vânătorul – nu pot spune că i-am dorit moartea, dar, de vreme ce el a socotit că trebuie să se spânzure, îmi mărturisesc părerea de rău că nu poate să-mi pară rău după el.

Au stat până târziu în casa marinarului şi abia pe la ceasurile unsprezece s-a întors Alain la Gabion.

A doua zi s-a aflat adevărata pricină a morţii lui Langot. Judecătorul, care venise să încheie procesul-verbal de constatare a sinuciderii, a găsit pe patul lui o hârtie timbrată. Era o citaţie de la Tribunalul civil din Saint-Lô; fusese trimisă pe numele lui Thomas Langot de către Richard, care reclama suma de o sută de mii de franci. Richard îşi rezerva dreptul de a face cunoscut la locul şi timpul potrivit, temeiul acestei pretenţii.

Era limpede că, în ajun sau cu două zile în urmă, Richard venise la Maisy şi-i făcuse obişnuita vizită lui Thomas Langot. Acesta din urmă, sătul de cererile lui Richard, se împotrivise. Ca să-l sperie, Richard lăsase hârtia timbrată, care căzuse acum în mâinile justiţiei. Langot îşi pierduse capul. Afacerea Montplet nu era singura lui afacere cămătărească necinstită; se gândi că această reclamaţie va scormoni totul şi că, din toate colţurile satului, se va porni asupra lui un potop de blesteme. De blesteme nu se prea sinchisea Langot, dar ştia prea bine că în spatele blestemelor era ascunsă curtea cu juri.

La urma urmelor, poliţele lui Montplet erau măsluite.

După cum am mai spus, Thomas Langot îşi pierduse minţile şi se spânzurase.

XXIV

ÎNCHEIERE

După două luni şi jumătate de la căsătoria lor şi trei luni de la moartea lui Thomas Langot, Alain Montplet, soţia lui şi micul Jean îşi făceau intrarea la Cochardière, unde îi aştepta un mare ospăţ dat în cinstea maistrului Hénin, a lui Louison şi a celor unsprezece copii ai lor. De asemenea, au fost poftiţi toţi prietenii lui din satele Maisy, Grand-Camp şi Saint-Pierre-du-Mont.

Iată ce se întâmplase în aceste trei luni:

Moartea lui Langot nu numai că zădărnicise reclamaţia lui Richard, dar îl pusese pe Richard la dispoziţia lui Montplet. Acesta după ce intră în posesia poliţelor aflate la Langot, îl sili pe avocat să i le înapoieze şi pe celelalte. Hârtiile au fost cercetate de un expert, care a stabilit că suma datorată de Montplet se ridica la treizeci şi şapte de mii cinci sute de franci.

În felul acesta, Alain Montplet se trezi beneficiar al succesiunii Langot pentru mai bine de şaizeci de mii de franci. Restul i se cuvenea Jeannei, în calitate de moştenitoare directă a bătrânului pungaş. Dar acest rest era alcătuit din poliţe despre care nu se ştia cât sunt de corect întocmite.

Au fost adunaţi toţi datornicii şi fiecare dintre ei, sub prestare de jurământ, au declarat suma datorată. Până la urmă, s-a stabilit că întreaga avere se ridică la suma de patruzeci de mii de franci, plus ferma Cochardière. Din

toate acestea, vreo şaizeci sau şaptezeci de mii de franci erau ai lui Alain Montplet.

Căsătoria a lichidat toate socotelile.

Astăzi, Alain Montplet a readus ferma Cochardière la starea înfloritoare de pe vremea bătrânului Montplet; Jeanne-Marie este cea mai drăguţă fermieră din întregul canton Saint-Lô, iar Jean, care are douăzeci şi patru de ani, şi surioara lui, care nu are decât treisprezece, sunt socotiţi ca cele mai bune partide din departamentul Calvados.

În clipele de răgaz, de două-trei ori pe an, Alain Montplet îşi îngăduie să devină iar vânătorul de păsări de apă, aşa cum l-aţi cunoscut, sărind din stâncă în stâncă, fugind din calea mareelor.

Pavilion a trăit cât trăieşte un câine şi a murit liniştit, de bătrâneţe. A fost îngropat de prietenul său Jean, lângă fostul lui stăpân, Moş Gabion.

Lisa Jousselin s-a căsătorit cu un agent de schimb, care, uitând să-şi depună încasările la sfârşit de lună, a fugit în străinătate, lăsând-o la Paris cu trei copii. Ea s-a întors la Isigny, unde a reluat negoţul cu unt, părăsit de tatăl ei. Nădăjduieşte ca într-o bună zi să afle despre moartea soţului ei; asta i-ar îngădui să se recăsătorească, ţinând seama că este încă tânără, frumoasă şi cochetă.

Aşa să fie!

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE.....2
I O EDUCAŢIE CARE LASĂ DE DORIT.....12
II UN SHYLOCK DE ŢARĂ.....23
III PRIMELE ARME ALE LUI ALAIN MONTPLET.....34
IV O RĂFUIALĂ CARE NU REZOLVA PROBLEMELE. 47
V GREŞELILE SE PLĂTESC.....54
VI MOŞTENIREA LĂSATĂ DE MOŞ GABION.....65
VII PE PLAJĂ.....72
VIII NAUFRAGIAŢII DE PE „SFÎNTA TEREZA”.....82
IX FAMILIA CONTRAMAISTRULUI.....96
X UN SFAT BUN.....102
XI ÎN CARE SE DOVEDEŞTE CĂ ŞI UN MUS POATE FI BUN LA CEVA.....108
XII MAISTRULUI JACQUES ÎI VINE O IDEE.....114
XIII NOAPTE ALBA.....120
XIV CEI DOI CUMETRI.....125
XV FERESTRUICA.....131
XVI CĂI GREŞITE.....139
XVII GREŞEALA UNEI FEMEI CINSTITE.....149
XVIII O ÎNTILNIRE GREU DE REALIZAT.....156

XIX SUFLETE MILOSTIVE.....166
XX PÂNDA.....175
XXI SE UMFLA MAREA.....181
XXII OM LA APA!.....187
XXIII FIECĂRUIA CE I SE CUVINE.....195
XXIV ÎNCHEIERE.....201
CUPRINS.....203